

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

2024

EĞİTİM BİLİMLERİ ABD

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAHYA NASER

OKUL YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ BAĞLAMINDA
SURIYELİ ÖĞRENCİLERİN BULUNDUĞU OKULLARDA
KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAHYA NASER

GAZİANTEP
NİSAN 2024

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM BİLİMLERİ BİLİM DALI

**OKUL YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ BAĞLAMINDA
SURIYELİ ÖĞRENCİLERİN BULUNDUĞU OKULLARDA
KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

YAHYA NASER

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Aykar TEKİN BOZKURT

GAZİANTEP
NİSAN 2024

TEZ ONAY SAYFASI**Öğrencinin Adı ve Soyadı:** Yahya NASER**Üniversite:** Gaziantep Üniversitesi**Enstitü:** Eğitim Bilimleri Enstitüsü**Ana Bilim Dalı ve Bilim Dalı:** Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı/Eğitim Bilimleri Bilim Dalı**Tezin Başlığı:** Okul Yöneticilerinin Görüşleri Bağlamında Suriyeli Öğrencilerin Bulunduğu Okullarda Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerileri**Tezin Savunma Tarihi:** 16/04/2024

Bu tezin yüksek lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Mehmet MURAT
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Aykar TEKİN BOZKURT
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Aykar TEKİN BOZKURT

Doç. Dr. Gökçe ÖZDEMİR

Doç. Dr. Ebru KÜLEKÇİ AKYAVUZ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Mahmut KALMAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde, bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu kabul ederim. Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edilmesi hâlinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu onayladığımı beyan ederim.

İmza:.....

Adı ve Soyadı: Yahya NASER

Öğrenci Numarası: 202640111001

Tezin Savunma Tarihi: 16.04.2024

ÖZET

OKUL YÖNETİCİLERİNİN GÖRÜŞLERİ BAĞLAMINDA SURİYELİ ÖĞRENCİLERİN BULUNDUĞU OKULLARDA KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

NASER, Yahya

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Eğitim Bilimleri Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Aykar TEKİN BOZKURT

Nisan-2024, 124 sayfa

Bu araştırma, Türkiye'ye savaş nedeniyle göç etmiş geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerindeki bütünleşme sorunlarını okul yöneticilerinin bakış açısından incelemeyi, yöneticilerin karşılaştığı zorlukları ve geliştirdikleri çözüm stratejilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma nitel bir araştırma olarak yürütülmüştür. Çalışmanın temel amacından hareketle, ilkökul ve ortaokul kademesinde görevli okul yöneticilerine sorulmak üzere görüşme soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan sorulara okul yöneticilerinin verdikleri cevaplar araştırmanın verilerini oluşturmaktadır. Araştırmada “ölçüt örnekleme” yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, Gaziantep'teki ilkökul ve ortaokul kademesindeki resmî devlet okullarında görev yapan 15 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi kullanılarak incelenmiştir. Okul yöneticilerinin karşılaştıkları zorluklar bağlamında geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin en önemli uyum probleminin dil öğrenme sürecinde yaşadıkları güçlükler ve bu güçlüklerin doğurduğu iletişim problemlerinden kaynaklandığı, bu problemlerin akademik ve sosyal uyum sorunlarına sebep olduğu, eğitmen ve veliler arasında iletişim problemleri doğurduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum süreçlerini desteklemek ve iletişim engellerini aşmalarını sağlamak amacıyla özel kursların düzenlenmesi, akademik değerlendirmeye dayalı olarak sınıfların oluşturulması aşamasında karma öğrenci dağılımlarına dikkat edilmesi önerilmiştir.

Anahtar kelimeler: Suriyeli öğrenciler, okul yöneticisi, okul yönetimi.

ABSTRACT

CHALLENGES AND SOLUTIONS SUGGESTIONS ENCOUNTERED IN THE SCHOOLS WHERE SYRIAN STUDENTS ARE EDUCATED IN THE CONTEXT OF THE OPINIONS OF SCHOOL ADMINISTRATORS

NASER, Yahya

Master's Thesis

Department of Educational Sciences

Discipline of Educational Sciences

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Aykar TEKİN BOZKURT

January-2024, 124 pages

This research aims to examine the integration issues of Syrian students under temporary protection status who migrated to Turkey due to war from the perspective of school administrators, identify the difficulties encountered by administrators, and determine the solution strategies they have developed within the educational process. The study was conducted as a qualitative research. Based on the main objective of the study, interview questions were prepared to be asked to school administrators working at the primary and secondary school levels. The responses given by school administrators to the prepared questions constitute the data of the research. The "criteria sampling" method was adopted in the research. The study group of the research consists of 15 school administrators working in official state schools at the primary and secondary school levels in Gaziantep. Data of the research were collected through semi-structured interview forms. The obtained data were analyzed using descriptive analysis and content analysis. It was determined that the most significant adaptation problem of Syrian students under temporary protection status, in the context of the challenges faced by school administrators, stemmed from the difficulties they experienced in the process of language learning and the communication problems arising from these difficulties. These problems were found to cause academic and social integration issues and communication problems between educators and parents. Within the scope of the research, it is recommended to organize special courses in order to support Syrian students' adaptation to the Turkish education system and to overcome communication barriers, and to pay attention to mixed student distribution during the formation of classes based on academic evaluation.

Keywords: Syrian students, school administrators, school management.

TEŞEKKÜRLER

Bu süreçte beni her zaman destekleyen canım aileme, mesleki bilgilerini benimle paylaşmaktan kaçınmayan, her türlü konuda desteğini benden esirgemeyen ve tezimde büyük emeği olan Gaziantep Üniversitesi öğretim üyelerinden danışman hocam Sayın Aykar TEKİN BOZKURT'a sonsuz minnet ve teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TEZ ONAY SAYFASI.....	III
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	İV
ÖZET	V
ABSTRACT	Vi
TEŞEKKÜRLER.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xii
KISALTMALAR.....	xiii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	4
1.4. VARSAYIMLAR.....	5
1.5. SINIRLILIKLAR.....	5
1.6. TANIMLAR	6
BÖLÜM II.....	8
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. OKUL YÖNETİMİ.....	8
2.2. OKUL YÖNETİCİLİĞİ.....	10
2.2.1. Okul Yöneticisinin Görevleri	11
2.2.2. Okul Yöneticisinin Yeterlilik Alanları.....	12
2.3. GÖÇ OLGUSU	14

2.3.1. Suriye’den Türkiye’ye Göç Sürecinin Türkiye’deki Okullara Etkisi	17
2.3.2. Suriye Göçüyle Gelişen Uluslararası İlişkilerin Değerlendirilmesi.....	19
2.3.3. Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitim Durumu	20
2.4. KONUSYLA İLGİLİ GERÇEKLEŞTİRİLEN ULUSAL VE ULUSLARARASI ARAŞTIRMALAR	23
2.4.1. Ulusal Araştırmalar	23
2.4.2. Uluslararası Araştırmalar	30
BÖLÜM III	32
YÖNTEM.....	32
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	32
3.2. ÇALIŞMA GRUBU	33
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARININ GELİŞTİRİLMESİ VE VERİLERİN TOPLANMASI.....	35
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	37
3.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK.....	40
3.5.1. Araştırmada İç Geçerlik (İnandırıcılık).....	41
3.5.2. Araştırmada Dış Geçerlik (Transfer Edilebilirlik).....	41
3.5.3. Araştırmada İç Güvenirlik (Tutarlılık).....	42
3.5.4. Araştırmada Dış Güvenirlik (Doğrulanabilirlik)	43
3.6. ARAŞTIRMACININ ROLÜ.....	43
BÖLÜM IV	44
BULGULAR	44
4. 1. BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	45
4. 2. İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	53
4. 3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR.....	59
4. 4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR	67

BÖLÜM V	74
SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	74
5.1. SONUÇ.....	74
5.2. ÖNERİLER.....	84
5.2.1. Okul Yöneticilerine Yönelik Öneriler	84
5.2.2. Öğretmenlere Yönelik Öneriler	84
5.2.3. MEB'in Suriyeli Öğrencilerle İlgili Politikalarına Yönelik Öneriler	86
KAYNAKÇA	87
EKLER.....	96
EK 1. OKUL YÖNETİCİLERİ İÇİN HAZIRLANAN GÖRÜŞME FORMU	96
EK 2. T.C. GAZİANTEP VALİLİĞİ İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ İZİN YAZISI.....	99
EK 3. ETİK KURUL İZNİ.....	101
ÖZGEÇMİŞ	103
VITAE	103

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
TABLO 1. EĞİTİM SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ	9
TABLO 2. ÇALIŞMA GRUBUNA AİT DEMOGRAFİK BİLGİLER	34
TABLO 3. ARAŞTIRMA YAPILAN OKULLARA AİT DEMOGRAFİK BİLGİLER	35
TABLO 4. KATILIMCI OKUL YÖNETİCİLERİNE AİT GÖRÜŞME SÜRELERİ	36
TABLO 5. OKUL YÖNETİCİLERİNİN EĞİTİM SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR.....	45
TABLO 6. OKUL YÖNETİCİLERİNİN OKUL YÖNETİMİ SÜRECİNDE KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR	53
TABLO 7. OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÜRETTİKLERİ ÇÖZÜMLER.....	60
TABLO 8. OKUL YÖNETİCİLERİNİN ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	67

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

ŞEKİL 1. İÇERİK ANALİZİ AŞAMALARI (BÜYÜKÖZTÜRK, 2017)	39
---	----

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

BM: Birleşmiş Milletler

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

ECHO: Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Genel Müdürlüğü

GEM: Geçici Eğitim Merkezi

GKS: Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Öğrenciler

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

PIKTES: Türk Eğitim Sisteminde Çocuklar için Kapsayıcı Eğitimin Desteklenmesi Projesi

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

UNHCR: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

UNICEF: Birleşmiş Milletler Çocuk Yardım Fonu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları, sınırlılıkları ile tezde kullanılan terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

2010 yılının Aralık ayında Tunus'ta başlayan ve “Arap Baharı” olarak literatüre geçen dalga Arap dünyasında hızla yayılarak 2011 yılında Suriye'ye sıçramıştır. Suriye'de özgürlük ve demokrasi için mevcut rejime karşı 2011 yılında başlayan ayaklanma, Suriye'nin savaş alanına dönüşmesine neden olmuştur. Savaşın etkisiyle göç etmek zorunda kalan milyonlarca Suriyeli, güvenlik endişesiyle sınır komşusu ülkelere sığınmak zorunda kalmıştır. Bu süreçte Suriye ile 911 kilometre sınırı bulunan Türkiye, “açık kapı” politikası uygulayarak Suriyeli mültecilere ev sahipliği yapmıştır. Ancak uluslararası toplumun kalıcı bir çözüm bulamaması ve çeşitli nedenlerle çatışmaların yoğunlaşması sonucunda göç akımları artmıştır. Bu durum Türkiye'yi, en fazla mülteci barındıran ülke konumuna getirmiştir. Bu konuda sayısal bir oran vermek gerekirse, Türkiye'ye Suriye'deki iç çatışmalardan kaçıp gelenlerin sayısı üç buçuk milyonu aşmıştır (Koca, 2019) ve geçici koruma statüsündekilerin % 70'ini kadın ve çocuklar oluşturmaktadır (Yüce, 2018). Geline nokta “göç” olgusu kapsamında uzun vadeli planlar yapma, Türkiye'ye sığınan göçmen gruplara yönelik başta eğitim olmak üzere sağlık, hizmet, barınma ve gıda

alanlarında uyum politikaları geliştirme ve yeni çalışmalar üzerine yoğunlaşma ihtiyacı doğmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Suriyelilerin Türkiye'ye gelmeye başladıkları 29 Nisan 2011 tarihinden bugüne kadar mültecilerin yaşamlarını sürdürmeleri ve temel ihtiyaçlarını karşılamaları gibi konularda birçok çalışma gerçekleştirmiştir. Özellikle 2013 yılı itibarıyla Türkiye, geçici koruma statüsündeki Suriyelilere yönelik acil müdahale politikalarını uyumlaştırma politikalarına dönüştürmüştür. Bu uyum sürecinde eğitim ve istihdam, yaşamı sürdürülebilir kılma konuları en çok ihtiyaç duyulan alanları oluşturmuştur. Türkiye'deki Suriyelilerin yaklaşık yüzde 54'ü 0-18 yaş aralığındadır (Özden, 2021, s. 2). Bu veri kapsamında değerlendirme yapılacak olursa, ülkelerinde eğitimlerini yarıda bırakarak gelen ve eğitimine devam etmesi gereken yüz binlerce Suriyeli çocuğun olduğu söylenebilir. Ayrıca bu süreç içerisinde Türkiye'de dünyaya gelen ve eğitim çağına yaklaşan büyük bir Suriyeli nüfus da bulunmaktadır. Bu durumun, Türkiye'nin Suriyeli çocuklara yönelik uzun vadeli eğitim politikaları geliştirmesini zorunlu kılması nedeniyle mülteci çocukların eğitimi için çeşitli politikalar geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuştur (Emin, 2016, s. 9-10).

Okul çağı çocuklarının, okula uyum sağlama sürecini etkileyen bir dizi faktör söz konusudur. Bu faktörler Suriyeli öğrenciler ve aileleri için de bir risk faktörü niteliğindedir. Eğer söz konusu bu risk faktörleri, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından geliştirilecek uyum politikaları ve programlarının yönlendiriciliğinde okul yöneticileri, öğretmenler, okul aile birlikleri ve etkin rehberlik uygulamalarıyla desteklenirse Suriyeli öğrencilerin okullara olan uyumlarının da artacağı şeklinde yorumlanabilir. Böylece okula uyumu artan mülteci öğrencilerin arkadaşlarıyla ilişkilerinin daha normal, sosyal olarak sergilediği davranışların ise daha olumlu düzeye geleceği; kaygı, dışlanma, saldırganlık ve akran zorbalığı gibi sorunların çözümünün kolaylaşacağı öngörülmektedir.

Bu bağlamda, öne çıkan sorunların çözümü için MEB tarafından geliştirilecek Suriyeli öğrencilere yönelik uyum politikaları kritik bir rol oynayacaktır. Bu politikaların başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için okul yöneticileri, öğretmenler ve özellikle rehber öğretmenlerin sorunun çözümüne yönelik etkili uygulamalar geliştirmeleri önemlidir. Eğitim sisteminin, Suriyeli öğrencilerin uyum sürecinde merkezi bir rol oynadığı ve okulların bu süreçte kritik bir işlev gördüğü

unutulmamalıdır. Bu çerçevede, Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine ve topluma entegrasyonunu destekleyen uyum politikalarının, sadece Suriyeli öğrencilere değil, aynı zamanda tüm topluma olumlu bir etki yapabileceği öngörülebilir. Bu politikaların başarılı bir şekilde hayata geçirilmesi, Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu artırmak ve toplumsal entegrasyonlarını sağlamak için önemli bir adım olacaktır. Bu süreçte risk faktörlerinin azaltılması ve bütünleştirici çözüm unsurlarının artırılması, Suriyeli öğrencilerin eğitim sürecinde daha olumlu bir deneyim yaşamalarını sağlayacaktır. Bu çabaların, Türk toplumunda yerli ve göçmen kategorileri arasındaki kaynaşmayı destekleyerek toplumsal bir uyumu teşvik etmesi beklenmektedir.

Türkiye sınırları içerisine doğru yaşanan göç dalgasında geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin uyum sorununu çözmeye eğitim ve onun fiili uygulama alanı olan okullar, kritik öneme sahip kurumlar olmuştur. Dolayısıyla Suriyeli öğrencileri Türk Eğitim sistemine ve böylece Türk toplumuna entegre eden uyum politikalarının tüm topluma yansıtacağı ve toplumun yerli ve göçmen kategorilerinin kaynaşmasına zemin hazırlayacağı öngörülebilir. Bu nedenle geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin okula uyumunu kolaylaştırmak için bu konuda sorun oluşturabilecek risk faktörlerinin etkisini olabildiğince azaltmak; bütünleştirici, iyileştirici çözüm unsurlarının etkisini ise olabildiğince artırmak gerekmektedir.

Araştırmalar “dışlanan mülteci öğrencilerin depresyon, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), madde kullanımı, intihar, duygu ve davranım bozuklukları gibi psikolojik semptomlar gösterme riskinin daha yüksek olduğunu göstermiştir” (Yüce, 2018). Bu kapsamda mülteci durumunda göç ile başka ülkelerde yaşama sürecine geçen kişilerin yaşadıkları durumları özellikle eğitimsel açıdan konuyu ele almanın önemi görülmektedir. Bu çerçevede, Suriyeli öğrencilerin devam ettikleri okullardaki yöneticilerin çeşitli sorunlarla karşılaşması ve bu sorunların çözümüne yönelik okul yöneticilerinin geliştirdikleri stratejilerin neler olduğu araştırmanın problemini içermektedir. Gerçekleştirilen literatür taramaları da Suriyeli öğrencilerin Türkiye’deki okullarda uyum sorunları yaşadıklarını, okul yöneticilerinin süreçte yaşanan sorunlara çözümler üretme durumunda kaldıklarını göstermektedir (bkz. Aslanargun ve Bozkurt, 2012; Aykırı, 2017; Erdem, 2017; Levent ve Çayak, 2017; Ateşok, 2018; Çakmak, 2018; Eren, 2019; Bezci, Hopyar, Topal ve Tauscher, 2020; Yiğit, Şanlı ve Gökalp, 2021). Bu çalışmada da okul yöneticilerinin yaşadığı

zorluklar ve çalıştıkları okullardaki sorunların çözümüne ilişkin uygulamalara odaklanılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu tezin temel amacı, Gaziantep ili genelindeki okul yöneticilerinin geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin uyum sorunlarına ilişkin yaşadıkları zorlukları anlamak, bu sorunu nasıl algıladıklarını belirlemek ve geliştirdikleri çözüm stratejilerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada cevap aranacak sorular şunlardır:

1. Okul yöneticilerinin okullarında Suriyeli öğrencilerin bulunması nedeniyle eğitim faaliyetleri konusunda yaşadıkları zorluklar nelerdir?
2. Okul yöneticilerinin okullarında Suriyeli öğrencilerin bulunması nedeniyle okul yönetimi bağlamında yaşadıkları zorluklar nelerdir?
3. Okul yöneticilerinin okullarında karşılaştıkları zorluklarla ilgili ürettikleri çözümler nelerdir?
4. Okullarda karşılaşılan zorlukların giderilmesi sürecinde yapılması gerekenlere yönelik okul yöneticilerinin önerileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Sosyal bütünleşme sürecinde toplumsal uyumun temel aracı okullardır. Çünkü okullar iç savaş ve göç nedeniyle olumsuz durumlara maruz kalmış olan Suriyeli çocukların normalleşmesine katkıda bulunarak onların geleceğe umutla bakabilmelerine olanak sağlamaktadır. Bununla birlikte eğitim yoluyla göç ettiği topluma uyum sağlayan mülteci bireyler; çatışmaların çözülmesi, barışın kurulması, ayrışmanın önlenmesi ve toplumların birbirlerini daha iyi anlamaları hususlarında farkındalık sahibi olacaklardır. Elbette her iki ülkenin geleceği için de hayati öneme sahip böylesi bir eğitimsel başarının yolu, uyum sorununun çözümüne yönelik stratejik ve yaratıcı eğitim çalışmalarından geçmektedir.

Suriye’de yaşanan sorunlar neticesinde Türkiye’ye ve özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesine yoğun göç hareketleri yaşanmıştır. Gaziantep, Suriyeli öğrencilerin yoğun olması açısından diğer şehirler arasında öne çıkmaktadır (Türkkan, 2019). Şehirdeki Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerini anlamak, sorunlarını tespit etmek ve çözüm önerileri geliştirmek amacıyla yapılan çalışmalar,

tüm bölgedeki öğrencilerin eğitim süreçlerine ışık tutmaktadır (bkz. Büyükkiz ve Çangal, 2016; Tanrıkulu, 2017; Yüce, 2018; Uyanık, 2019; Külekçi Akyavuz vd., 2020; Özden, 2021; Yiğit vd., 2021; Saklan ve Karakütük, 2022). Bu nedenle tezin, Gaziantep'teki Suriyeli öğrencilerin eğitim deneyimlerini anlamlandırma ve sorunlara çözüm önerileri sunmada değerli bir gerekçelendirme kaynağı olacağı düşünülmektedir. Buna göre tez çalışması, Türk eğitim sistemi içindeki Suriyeli öğrencilerin sistemle başarıyla bütünleşmelerine katkıda bulunarak eğitim yönetimi alanında önemli bir boşluğu dolduracaktır. Öte yandan Gaziantep özelindeki okullardan yola çıkılarak elde edilen araştırma sonuçlarının Türkiye genelinde Suriyeli öğrencilerin eğitim aldığı okullardaki yöneticilerin, öğrencilerin eğitim süreçlerine uyumlarıyla ilgili karşılaştıkları zorlukların tespit edilmesinin ve çözüm aşamasında ortaya konan uygulamaların belirlenmesinin zorluk yaşayan okul yöneticilerine fayda sağlayacağı ve alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Araştırmanın varsayımları şunlardır:

1. Gaziantep ilinde görev yapan ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 15 okul yöneticisinin hazırlanan sorulara verdikleri cevaplarda, yaşadıkları güçlüklerle dair yaptıkları açıklamalarda, tanıklık ettiklerini iddia ettikleri örnek olaylarda, uyguladıkları çözüm stratejilerinde ve yeni çözüm varsayımlarına dair öngörülerinde dürüst ve samimi oldukları düşünülmektedir.
2. Okul yöneticileri ile görüşme yapmak için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla istenilen bilgilere ulaşıldığı düşünülmektedir.
3. Araştırmacı, okuldaki eğitim yöneticilerinin görüşlerinden hareketle hazırlanan tezde araştırmanın desenine uygun bir bakış açısıyla çalışmalarını sürdürmüştür.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Bu araştırmanın kapsamı, Gaziantep il sınırları içerisinde bulunan, Suriyeli öğrencilerin eğitim gördüğü ve araştırma evrenini örnekleyecek olan okullarda görev yapan 15 okul yöneticisi ile sınırlıdır

2. Suriyeli öğrencilerin okullarda oluşturdukları eğitsel uyum sorunlarının çözümüne yönelik okul yöneticilerinin çalışmalarına dair yeterince güvenilir istatistiki verinin olmayışı; çalışma ekonomisinin zaman, mekân ve iktisadi kısıtlılıkları nedeniyle çalışma grubu dışında kalan okul yöneticilerinin görüşleri kapsam dışında tutulmuştur.
3. Araştırmanın nitel verileri 2021-2022 öğretim yılı bahar yarısında Gaziantep ilinde idari faaliyetlerini gerçekleştiren 15 okul müdürüyle yapılan görüşmelerle sınırlı olduğundan özel okul ve yüksekokul eğitim yöneticileri ve bu yöneticilerin geçmiş yıllarda gerçekleştirdikleri uyum politikaları bu çalışmanın kapsam alanı dışında tutulmuştur.
4. Araştırma verileri, hazırlanan görüşme formlarından elde edilen bilgiler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Birlikte/Ayrı Eğitim: “Bu araştırmada ayrı eğitim Suriyeli öğrencilerle Türk öğrencilerin farklı sınıflarda ders aldığı eğitim şeklini belirtirken, birlikte eğitim Suriyeli öğrencilerle Türk öğrencilerin aynı sınıflarda ders aldığı eğitim şeklini belirtmektedir” (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 33).

Bütünleşme (Entegrasyon): Göçmenlerin birey veya grup olarak toplum içerisinde kabul gördükleri süreçtir. Araştırmada Suriyeli öğrencilerin eğitim kurumlarına kabul görülme süreci işlenmiştir.

Eğitim Açısından Bütünleşme: Geçici koruma statüsündeki öğrencilerin Türk okullarına kişisel, sosyal ve akademik açılardan uyum sağlayabilmesi, yani sosyalleşebilmesidir.

Geçici Eğitim Merkezleri (GEM): “Türkiye’ye gelen yabancı öğrencilerin ülkelerinde yarım bırakmak zorunda kaldıkları eğitimlerine sene kaybetmeden devam edebilmelerine olanak tanıyan ve eğitim hizmeti veren eğitim merkezleridir” (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 33).

Geçici Koruma: “Menşe ülkelerine dönemeyen üçüncü ülke kişilerinden kaynaklanan kitlesel bir akının meydana gelmesi ya da derhal meydana gelebilecek olması durumunda, özellikle söz konusu kişilerin ya da koruma gerektiren diğer kişilerin yararına olarak, sığınma sisteminin etkin işleyişi üzerinde olumsuz etki

yaratmadan sığınma sisteminin işletilememesi riski varsa, bu kişilere acil ve geçici koruma sağlamak amacıyla sağlanan istisnai özellikteki prosedürdür” (Uluslararası Göç Örgütü, 2019).

Kültürel Uyum: “Belirli bir kültürden gelen kişi ve grupların farklı bir kültürün davranış, değer ve davranışlarını zamanla kabullenmesidir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 62).

Kültürel Oryantasyon: “Göçle gelen göçmenlere, ev sahibi ülke tarafından sunulan eğitim kurslarıdır” (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 62).

Mülteci: “Siyasi görüşü, ırkı, dini, belirli bir zümreye mensubiyeti nedeni ve haklı bir zulüm endişesi ile başka bir ülkenin korumasından faydalanmak isteyen kişidir” (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 43)

Sığınmacı: “İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişidir” (Uluslararası Göç Örgütü, 2009, s. 49).

Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeli Öğrenci: Suriye’de meydana gelen olaylar nedeniyle Türkiye’ye göç ederek Türkiye’de ilkokul, ortaokul veya lise düzeyindeki devlet okullarında eğitim gören ve geçici koruma altında bulunan öğrencidir. Araştırma konusu olan sorunun kaynaklık ettiği kitledir.

Okula Uyum: “Sığınmacı öğrencinin katıldığı eğitim ve öğretim ortamına karşı sosyal ve akademik olarak gerçekleştirdiği eğitsel bütünleşmedir” (Kaya ve Akgün, 2016).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; alan yazın taramasından elde edilen bilgiler detaylı bir şekilde değerlendirilerek sentezlenmiş, araştırmanın kavramsal çerçevesi ve ilgili araştırmalar sunulmuştur. Okullarında Suriyeli öğrencilerin öğretim gördüğü okul yöneticilerinin karşılaştıkları zorlukların incelenmesi amacı doğrultusunda ilgili alan yazın okul, okul yöneticiliği ve göç olgusu başlıkları altında incelenmiştir.

2.1. Okul Yönetimi

Okullar, eğitim hizmetlerinin yapıldığı yerler olduğu için eğitim sisteminin temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Okullar; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, üniversite, hizmet içi eğitim, yaygın eğitim, uzaktan eğitim gibi farklı kademelerde hizmet sunmaktadırlar (Çelenk, 2003). 2012 yılından itibaren Türkiye’de 4+4+4 sistemi uygulanmaktadır. Buna göre öğrenci 4’er yıllık süreçlerde sırası ile ilkokul, ortaokul ve lise kademesinde eğitim almakta; ülkede altı yaşından on yedi yaşına kadar eğitim zorunlu tutulmaktadır.

Okul sistemi; girdileri, işlemleri, çıktıları ve dönüt düzenekleri olan ve en az bir hedefi gerçekleştirmek üzere örgütlenip uygulamaya konulan ve uygulama sonuçlarına göre yeniden düzenlenen bir örgüt sistemidir. Sözü edilen bu dirik örgütlenme sisteminin “sistemler” kategorisindeki adı “açık sistemdir”. Bir açık sistem olan okulun girdi, işlem ve çıktılarıyla dönüt ögeleri arasında sıkı bir ilişki vardır. Öyle ki bu ögelerin herhangi birindeki değişiklik sistemi tümüyle etkiler ve değiştirir (Töremen, 2001).

Töremen (2001) okul örgütlenmesinin sistem öğelerini şu şekilde açıklamaktadır:

- **Okulun girdi öğeleri:** Öğrenci sayısı, yaşı, cinsiyeti, öğretmen, diğer çalışanlar, yöneticiler, eğitim yatırımları vb.
- **Okulun işlem ögesi:** Öğretmen ve diğer çalışanların yönetilmesi, eğitim durumları olan; ünite, pekiştirme dönüt düzeltme, strateji-yöntem ve teknikler, zihinsel süreçler vb.
- **Okulun çıktı ögesi:** Öğrencilerin, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel kazanımlarıdır.
- **Dönüt:** Okulun örgüt programlarını ve yönetim kalitesini değerlendirme ve geliştirme etkinlikleridir.

Okul yönetimi, yasal yetkilerle donatılmış amir niteliğinde olan okul yöneticilerinin, öğretmen, öğrenci ve eğitim maliyeti gibi okulun maddi, manevi kaynakları olan girdi öğelerini; öğretim ve personel yönetimi etkinliklerini (işlem öğelerini) en verimli bir şekilde işleterek okulun eğitim çıktılarını değerlendirme-geliştirme faaliyetlerini yönetmeleri ve organize etmeleri süreçlerinin tamamıdır. Bir başka deyişle okul yöneticilerinin; okulun girdi, işlem ve çıktı öğelerini planlayıp, örgütleyerek bu öğeleri yönetmesi süreçleridir. Ayrıca okul yöneticileri; okulun girdi, işlem ve çıktı öğeleriyle dönüt düzeneği arasında dinamik bir ilişki kurulmasını sağlayarak okulun açık bir eğitim sistemine dönüştürülmesinde öncü bir rol oynarlar (Küçükahmet, 2009).

Türkiye'deki eğitim sistemi çeşitli yapılardan oluşmaktadır. Gürsel (2008) bu yapıları üç ayrı sistemde listelemektedir:

Tablo 1. *Eğitim sisteminin özellikleri*

Üst Sistemler	Bakanlık merkez örgütü, Yükseköğretim Kurulu ve Üniversiteler Arası Kuruldur.
Aracı Üst Sistemler	İl ve ilçe eğitim örgütleri, yurt dışı eğitim temsilcilikleri ve üniversite rektörlükleridir.
Temel Sistemler	Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim okulları; yaygın eğitim ve hizmet içi eğitim merkezleri; fakülteler, enstitüler, yüksekokullar, bağımsız bölümler ve bunlara benzer eğitim kuruluşlarıdır.

(Gürsel, 2008)

Yukarıdaki tabloda eğitim sisteminin hiyerarşik ve kademe örgütlenmesi üst, aracı ve temel sistemler şeklinde sınıflandırılmıştır. “Üst sistemler” eğitim sistemindeki merkezi hiyerarşik örgütlenmeyi, “aracı üst sistemler” eğitimin il bazında taşra örgütlenmesini; “temel sistemler” ise örgün ve yaygın eğitim teşkilatlanmasını ortaya koymaktadır.

Okul yönetimindeki bir diğer önemli unsur ise “okul yönetim süreçleri”dir. Bu süreçler “okul yönetimde rol oynayan iç süreçler” ve “okul yönetimde rol oynayan dış süreçler” olmak üzere iki ayrı başlık altında incelenmektedir. İç süreçler, okulun yapısında yer alan ve okulu oluşturan temel öğelerdir. Yöneticiler, öğretmenler ve diğer personeller (memur, teknik personel, sağlık personeli, eğitim uzmanları, hizmetliler vb.) okulu oluşturan iç süreçlerdeki temel öğelerdir. Okul yönetimde rol oynayan dış süreçler ise okulun yapısında yer almayan ama okulun yönetimde etkili olan öğelerdir. MEB’e bağlı merkez ve ilçe teşkilatları, öğrenci velileri (anne-babalar) çevredeki baskı grupları, kamu yönetiminin yapısı ve iş piyasası gibi öğeler dış süreçlerdeki temel bileşenlerdir (Turan ve Şişman, 2000).

2.2. Okul Yöneticiliği

Okul yöneticiliği; okulun öğretim programı, öğretmen, öğrenci ve veli gibi temel eğitim öğelerini yöneten/yönlendiren ve bu süreçleri geliştirerek etkin bir biçimde amacına ulaşmasını sağlayan eğitimsel liderliktir. Söz konusu liderlik, okulun eğitim hedeflerine ulaşabilmesi için her türlü plan, program, örgütlenme ve yönetim stratejileri yeteneğini icra eden eğitim teşkilatı önderliğidir (Gülbahar, 2014, s. 83-87; Birekul, 2018, s. 1655). Bir başka ifadeyle öğretim liderliği programlar, öğretmenler ve öğrencilerin yer aldığı eğitim süreçlerine yoğunlaşmış bir liderliktir. Okul yöneticiliğinin merkezi işlevleri ve mesleki rolleri bulunmaktadır. Merkezi işlevler örgütlenme ve organizasyonu içermektedir. Organizasyonu sağlayabilmek öğrencilerin eğitim kalitesini etkilediğinden dolayı oldukça önemlidir. Öğretmenlik; yönetme, geliştirme ve değerlendirme, öğretimsel yönetim ve destek, kaynak öğretimi, kalitenin kontrol edilmesi, koordine etme ve problem çözme gibi pek çok önemli işlevi içermektedir. Liderlik davranışları arasında etkili bir örgütçülük ve organizatörlük, sosyal zekâ, etkili iletişim ve iletişim becerilerini etkili kullanma, kaynakların yönetimi ve doğru şekilde kullanılması, öğretmenlere yönelik rehberlik, eğitimin sekteye uğramaması için krize müdahale becerilerinin gelişimi, verimli bir eğitim ortamı için vizyon gelişimi yer almaktadır. Ek olarak günümüz gelişen

dünyasına adapte olabilmek için de bazı rollere sahip olmak gerekmektedir. Bu roller kolaylaştırma, öğreticilik, uzman danışmanlık, kaynakları eşgüdümleme, iletişim ve destekleyiciliktir. Ayrıca okul yöneticisi bu rolleri oynarken personele güvenmesi, geleceğe ilişkin iyimser olması, bütün kaynaklardan ve personelin yaratıcılığında en etkili biçimde yararlanması gerekmektedir (Aydoğan, 2018).

2.2.1. Okul Yöneticisinin Görevleri

Okul yöneticisinin pek çok görevi bulunmaktadır. Görgülü ve diğerleri (2013), okul yöneticisinin görevlerini şu şekilde sıralamaktadır:

- **Okul yönetimi:** Okul yönetimi eğitimin sekteye uğramaması adına oldukça önemli bir konudur. Etkili bir işletme yönetimi uygulamak (finansal kaynaklar, maliyetler, maaş bordrosu ve sosyal güvencesi kesintileri ve bunların yönetimi) liderlik yetenekleriyle etkili bir eğitim örgütlenmesi gerçekleştirmek, okul çalışanlarının yetki ve sorumluluklarını yönetmek, okulun özel ve genel hedeflerini gerçekleştirecek vizyona sahip olma ve çağın değişen eğitsel koşullarına ve teknolojisine uyum sağlayabilen esnek, kalite yönetimler uygulayabilmek okul yönetimini sağlamanın koşulları arasındadır.
- **Kendini yönetme:** Kendinin zayıf ve güçlü yönlerini tanıma, zayıf yönlerini güçlendirme, araştırma geliştirme etkinliklerini süreklileştirme, bir lider olarak özgüven duygusunu geliştirebilme ve bunu çalışana yansıtabilme, gerçekleştirdiği yönetsel etkinlikleri öz değerlendirme ve öz eleştirisi süzgeçlerinden geçirebilmeyi içermektedir.
- **İnsan kaynakları yönetimi:** Okulda olumlu, sinerjik ve demokratik bir yönetimi gerçekleştirebilme; okul çalışanlarıyla liderlik zekâsının gereklilikleri olan iletişim, ikna ve örgütlenme yeterliliklerini kullanabilme olarak tanımlanabilmektedir.
- **Eğitim yönetimi:** Okulun amaçlarını, felsefesini, strateji ve politikalarını belirlemek, bu konuda personeli bilgilendirmek ve gerçekleşmesi için gereken adımları atmak, okulun özel ve genel eğitsel hedeflerinin gerçekleşmesini sağlamak, Talim ve Terbiye kurulunca hazırlanan öğretim programlarının okullarda yıllık ve ders planlarına öğretmenlerce dönüşümü için her türlü organizasyonu gerçekleştirmek ve bunların uygulanmasını sağlamak, uygulamaları takip etmek ve değerlendirmek, öğretim programlarını ve okul ortamlarını yönetmektir.
- **Çevre yönetimi:** Okulun değerleri ile çevre değerleri arasında bir denge yaratmak ve okulla çevreyi birbirine yaklaştırarak okulun iç ve dış öğeleriyle bir koordinasyon yaratmaktır. Bunların yanı sıra okul yöneticisinin çevre yönetimi rolleri arasında okul eşyasının ve demirbaşlarının etkin kullanılmasını sağlama, onları korunma ve bakımını sağlama, çevredeki kurum ve kuruluşların etkin desteğini kazanma da yer almaktadır (Görgülü vd., 2013).

Banoğlu (2011) ise okul yöneticisinin görevlerini öğretim ve program geliştirme; öğrenci işleri; çevre-okul liderliği; öğretmen iş gören hizmeti; okul binası, alanı ve ulaşım; örgüt ve yapı; okul bütçesi ve işletme yönetimi şeklinde sıralamaktadır.

2.2.2. Okul Yöneticisinin Yeterlilik Alanları

Okul yöneticilerinin üç temel yeterlilik alanı bulunmaktadır. Bu alanlar teknik yeterlilik, insani yeterlilik ve örgütsel (kavramsal) yeterlilik olarak sıralanmaktadır.

Teknik yeterlilik: Okul yöneticilerinin öğretim yöntem ve teknikleri, süreçleri ve işlemleri konularındaki profesyonel yeterlilikleridir. Okul yöneticisinin, alansal çalışma faaliyetlerinde, somut olarak uygulayabileceği, mesleki uzmanlık bilgisine bağlı bilgi ve becerileridir. Daha somut bir ifadeyle okul yöneticisinin okulun idari masraflarını finanse edecek, muhasebe işlemlerini sürdürecekt, bakım, onarım ve inşaat gibi alanlardaki süreçleri idare edecek vb. yönetsel teknik yeterliliklerdir. Okul yöneticiliği liderlik statüsünde bir görevlendirmedir ve bu statünün gerektirdiği becerilere, özellikle sosyal ve teknik yetilere ihtiyaç duyar. Sosyal yetkilendirme, yöneticiye okulun iç ve dışındaki sosyal gruplardan destek sağlar. Teknik yetkiyi ise okul yöneticisinin yönetim bilgisi ve yeterlilikleri sağlar. Yönetici, bu yetkiler sayesinde okulun özel ve genel eğitsel hedeflerini gerçekleştirmek için eyleme geçebilecektir.

İnsancıl yeterlilik: İnsancıl yeterlilik okul yöneticisinin okulun iç ve dış öğeleriyle bireysel ve grupsal bağlamda birlikte çalışma yeteneğidir. Çünkü etkin bir yönetimi sağlayabilmek adına kişiler üzerinde etki yaratmak önemlidir. Toplumun ilerleyebilmesi için eğitim oldukça büyük bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda okul yöneticilerinin insancıl yeterliliklere sahip olması gereklidir (Özdemir vd., 2015). İnsancıl yeterlilik; yöneticinin bireylere karşı empati geliştirme, onları ikna etme, iletişim kurma, grupları örgütlenme gibi yeteneklerini içeren duygusal/sosyal zekâsıyla yakından ilgili olan bir beceridir. Yöneticinin buradaki sosyal zekâ yeterliliği okul müdürünün öğretmenleri motive etme ve tutum geliştirme, çalışan ihtiyaçlarını belirleyerek insan kaynaklarını geliştirme, grup dinamiklerini örgütlenme ve yönetme, ilgilenme, güven ve yetki verme, çalışanların potansiyellerini anlama, uzlaşma ve ideallere ulaşma yeterlilikleri olarak sıralanabilir. Kısacası insancıl yeterlilikler yöneticiye, yönettiği okulun içinde eğitim çalışanları ve diğer çalışanlarla; okulun dış öğeleri olan veliler ve yakın çevreyle iş birlikli ve organize çalışma yeterliliği vermektedir.

Kavramsal (örgütsel) yeterlilik: Bu yeterlilik, başta yönetim kuramı, örgüt, insan davranışı ve eğitim felsefesi olmak üzere eğitim alanında teorik ve kuramsal

bakış açıları kazandıracak birikimlere sahip olmayı gerektirir. Yönetici kavramsal bilgi birikimi, deneyim ve kuramsal beceriler ile eğitim alanındaki kuramsal gelişmeleri izleyebilir, kavrayabilir, karşılaştığı örgün eğitim durumlarıyla ilgili sorunları kazandığı bu kuramsal yeterlilikler ile çözebilir ve değerlendirebilir. Okulu bütünleyen iç-dış ögeleri ve tüm parçaları karşılıklı etkileşim içinde görebilir. Böylece okulu bir bütün olarak duyabilir ve görebilir. Yönettiği okulu, okulu çevreleyen sosyal yapıyı ve eğitim sistemini evrensel ölçüler içinde çözümleyebilir.

Teknik, insancıl ve kavramsal yeterlilikler kapsamında okul yöneticisi, okulun iç ögeleri olan öğretmen ve diğer iş görenler ile okulun dış ögeleri olan velilerin, yerel yöneticilerin ve diğer kurumsal ve kültürel ögelerin çelişki ve beklentilerini uzlaştırarak demokratik yönetimini sürdürmek zorundadır. Okul örgütlerinde temel girdi ve çıktı insan olduğu için eğitim yöneticilerinin sorumlulukları diğer örgütlere göre daha fazladır. Bu yüzden okul yöneticilerinin, okullarında yönetici olmaktan çok lider özelliklerine sahip olmaları gerekmektedir. Günümüzdeki yönetim anlayışlarından olan toplam kalite yönetimine göre yöneticinin, öğrenen okul ve sinerjik yönetim gibi yönetim anlayışlarına uygun davranışlar göstermesi gerekmektedir. Bu davranışlar liderlik zekâsı olarak kabul edilen “duygusal zekâ”nın önemini de vurgulamaktadır.

Balyer (2012), okul yöneticilerinin değişen rollerini şu şekilde sıralamaktadır:

- **Öğretim lideri:** Okuldaki eğitim ve öğretim süreçlerini yönetme, öğretim programlarını geliştirme ve uygulama.
- **Toplum lideri:** Okulun toplumla etkileşimini yönetme, veli ve toplum katılımını sağlama.
- **Vizyoner lider:** Okulun hedeflerini belirleme, stratejik planlama yapma ve ileriye gören liderlik.
- **Örgütsel mimar:** Okulun yapılanmasını ve organizasyonunu yönetme, etkin bir çalışma ortamı oluşturma.
- **Mentor:** Öğretmen ve personeli destekleme, profesyonel gelişimlerine rehberlik etme.
- **Destekleyici:** Öğrenci, veli ve personelin ihtiyaçlarına destek olma, sorunları çözme.
- **Güvenlik uzmanı:** Okul güvenliğini sağlama, risk yönetimi ve acil durum planları oluşturma.

- **Sosyal hizmet uzmanı:** Öğrencilerin sosyal ve duygusal ihtiyaçlarını karşılama, destek servislerini yönlendirme.
- **Değişimin öznesi:** Okulda yenilik ve değişim süreçlerini yönetme, adaptasyonu sağlama.
- **Denetmen:** Okulun performansını izleme, değerlendirme ve kalite kontrolü yapma.
- **Hukuk uzmanı:** Okul politikalarını oluşturma ve uygulama, yasal gerekliliklere uygunluğu sağlama.
- **Zaman yönetici:** Okuldaki zamanı etkin bir şekilde yönetme, programların planlanması ve takibi.
- **Program geliştirme uzmanı:** Eğitim programlarını ve öğretim stratejilerini geliştirme, yenilikleri entegre etme.
- **Disiplin figürü:** Disiplin politikalarını oluşturma ve uygulama, öğrenci davranışlarını yönetme.
- **Ekonomist:** Okul bütçesini yönetme, finansal planlama ve kaynakları tahsis etme.

2.3. Göç Olgusu

Ortaya çıkışının insanlığın dünya üzerindeki varlığıyla başlamış olması muhtemel olan göç olgusu; kıtlık, savaş, doğal afet gibi sebeplerden kaynaklı bir yer değiştirme fiiliyatı olarak tanımlanmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015). Irak ve Afganistan’da uzun yıllardır süren çatışma ortamından kaçanların yoğunlaştığı göç hareketi, Ortadoğu’da çok sayıda ülkeyi etkisi altına alan Arap Baharı ve Suriye iç savaşının da etkisiyle büyümüş ve dünya, II. Dünya Savaşı’ndan bu yana yaşanan en ciddi göç krizi ile yüzleşmek zorunda kalmıştır. Arap Baharı ve bölgesel çatışmalarla karışan Ortadoğu coğrafyasından kaçan insanlar, Türkiye başta olmak üzere, komşu ülkelere sığınmak durumunda kalmıştır. Özellikle Suriye coğrafyasında yaşanan iç savaş nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan insanlar için açık kapı politikası yürüten Türkiye 2014 yılında çıkardığı “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile mültecilere yönelik “Geçici Koruma” adıyla tanımlanan yeni bir statü oluşturmuştur (Bostan, 2018).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 27.08.2020 tarihli yayınladığı son veriye göre 2011’den bu yana Türkiye sınırları içerisinde geçici koruma kapsamındaki

Suriyeli mültecilerin sayısı 3 milyon 610 bin 022'dir. Bu rakam Türkiye'nin üstlendiği sorumluluğun büyüklüğünü anlama noktasında yardımcı olurken toplumsal kabul ve uyumun sağlanmasının önemine de işaret etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti geçici koruma sağladığı Suriyeli mültecilere yönelik çeşitli bütünleştirme politikaları uygulamaktadır. Bu çalışmada eğitim, istihdam, sağlık, kültür olmak üzere başlıca alanlarda uygulanan politikalar içerisinden eğitim alanına girenler öncelenmiştir (Bezci vd., 2019). Bu öncelemenin gerekçesi ve Suriyeli Mültecilerin yaşadığı temel sorunlar şu şekildedir:

- 1- Dil yetersizliği,
- 2- Okula gitme yaşı olan 5-24 yaş aralığında 1 milyon 685 bin 661 mülteci çocuğun varlığı,
- 3- Mülteci çocukların geleceklerinin garanti altında olmaması,
- 4- Türkiye toplumu tarafından kabul edilmelerinin zor olması (Bezci vd., 2019).

Zorunlu göç durumunda en çok korunmaya ve desteğe ihtiyaç duyan kesim genellikle çocuklar olmuştur. Çünkü çocuklar sıklıkla aileleriyle birlikte göç etmekte ve yeni ortamlarına uyum sağlama konusunda zorluklar yaşamaktadırlar. Ülkeler çocukların bu süreçten fazla etkilenmemeleri için eğitime yönelik önemli çalışmalar yapmalı ve alt yapı hazırlamalıdır. Ancak göç sürecinin ani gelişmesi, bu politikaların oluşması ve uygulanması için geçen sürecin uzaması bazı sorunları da beraberinde getirmektedir. Göçler dolayısıyla yaşanan sorunlar eğitim için gerekli fiziki altyapı, derslik, donanım ve öğretmen açığı şeklinde kendini göstermektedir. Buna bir de nüfus artışı eklendiğinde eğitim alanındaki yatırımların AB standartlarına uygun hâle gelmesi yıllar almaktadır. Sığındıkları ülkede yaşadığı sosyal adaletsizlik, aidiyet duygusu eksikliği, yabancılaşma, ötekileştirme, yaşam standartlarının değişmesi, özellikle çocukların psikolojilerinde hasara sebebiyet vermekte ve birçok açıdan gelişim bozukluklarına neden olmaktadır. Yaşanan tahribatlar, çocukların çevresine ve eğitim kurumlarına yönelik uyum sorunları yaşamasına ve yeni topluma uyumlarının gecikmesine neden olmaktadır (Betts & Collier, 2017). Bu durum çocukların eğitimlerine de yansımaktadır. Eğitimden mahrum kalmaları, onların erken evlilik, çocuk yaşta çalışma, terör örgütlerine katılma gibi pek çok problemle karşı karşıya kalmalarına ve kayıp bir neslin oluşmasına neden olmaktadır. Eğitim alamadıkları için kendilerini geliştiremeyen

çocuklar, büyüdülerinde göç ettikleri ülke için bir tehdit oluşturma potansiyeli taşımaktadır. Göç eden çocukların eğitim sürecinde okuldaki dersleri anlayabilmeleri, sınıftaki diğer arkadaşları ile kaynaşabilmeleri ve topluma uyum sağlayabilmeleri için göç ettikleri ülkenin ana dilini öğrenmeleri bir gereklilik hâline gelmektedir. Yapılan araştırmalar ülkesinden göç etmek zorunda kalan ve Türkiye'ye sığınan Suriyeli çocukların eğitim sürecinde birçok sorun yaşadığını göstermektedir (Bayraktar, 2013).

Türkiye'de okul çağındaki Suriyeli çocukların %41'inin hâlen eğitim süreçlerine dâhil olmadıkları düşünüldüğünde, eğitim eksikliğinin kayıp nesillerin oluşmasına neden olabileceği de aşıkârdır. Bu nedenle Suriyeli çocukların ihtiyaçlarının, kaynaklara erişim sürecindeki engellerin ve hizmet mekanizmalarının tespit edilmesi önem arz etmektedir (Gökmen, 2020).

2011 yılında Suriye'den Türkiye'ye doğru gerçekleşen göçler nedeniyle Suriyeli mülteciler başlangıçta geçici olarak Türkiye'nin Suriye sınırına yakın şehirlerinde kendileri için kurulan çadır ve konteyner kentlere yerleştirilmişlerdir. Dolayısıyla mültecilere yönelik eğitim faaliyetleri de ilk olarak bu yerleşkeler için planlanmıştır. Burada hayata geçirilen eğitim modeli başlangıçta Suriyeli öğrencilerin kendi dilleri ve müfredatları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Ancak 2013 yılı ve sonrasında Türkiye'ye göç eden Suriyeli mültecilerin sayılarının artması ile barınma merkezlerinden ülkenin farklı şehirlerine doğru bir iç göç hareketi başlamıştır. Böylece farklı şehirlerde okula devam etmesi gereken mülteci öğrenci sayısı artmış ve acil duruma müdahale şeklinde sürdürülmeye çalışılan eğitim faaliyetleri, GEM'lerin açılması ile daha geçerli çözümler üretmeye çalışan bir hâle dönüştürülmüştür. GEM'lerde öğrencilerin bir taraftan Türkçe öğrenmeleri, diğer bir taraftan kendi dillerinde eğitimlerine devam etmeleri sağlanmıştır. Ancak Suriye'deki iç karışıkların devam etmesi nedeniyle Suriyelilerin ülkelerine dönme ihtimallerinin belirsizleşmesi durumu gündeme gelmiştir. Türkiye'ye sığınan Suriyelilere "Açık Kapı Politikası" uygulanmış ve uluslararası hukuk teamülleri gereğince Türkiye'ye göçle gelen Suriyelilere "Geçici Koruma" statüsü verilmiştir (Bayır ve Fuat, 2018).

Türkiye'de kaldıkları süre içerisinde uyum süreçlerini hızlandırmak için 8 Eylül 2015 yılında yayınlanan 2015-2019 stratejik planında mültecilere yönelik eğitim faaliyetleri ve ülkelerinde aldıkları eğitimlerle ilgili denklik işlemleri için

çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Kılıç, 2018). Bu doğrultuda 2018 yılına gelindiğinde ülkede hem siyasi hem mültecilik statüsü hem de eğitim hususunda bazı düzenlemeler yapılmıştır. Suriyeli öğrenciler kademeli olarak Türk öğrencilerin eğitim aldığı okul kademelerine yönlendirilmişlerdir. Böylelikle ilgili kurumlarda mülteci öğrencilerin sayısı artmakla birlikte karşılıklı uyum sorunları da ortaya çıkmıştır. Uyum faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için öğrencilere yönelik faaliyetlerin alt yapılarının oluşturulması ve bunun için GEM’lerde ve devlet okullarında uyum için faaliyetlerin çoğaltılması gerekliliği ortaya çıkmıştır (Ateşok, 2018). Türk ve Suriyeli öğrencilerin birlikte eğitim almalarının getirdiği uyum problemlerinin çözümü için her kurum kendi içinde farklı uygulamalara gitme ihtiyacı duymuştur. Yaygın bir uygulama yönteminin bulunmamasından dolayı her kurum ve hatta her öğretmen kendi öğretim yöntemini kullanmak durumunda kalmıştır. Göç ile beraber farklı bir ülkeye giden mülteci çocuklar gerek toplumsal kabul, gerekse başka problemler ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu durumda misafir eden ülkenin gerekli tedbirler alması elzemdir. Mülteci çocukların karşılaştığı sorunlara bakıldığında; çocuk işçi olarak çalıştırılmak, erken yaşlarda kız çocukların evlendirilmesi ve ailesini kaybetmiş çocukların içinde bulunduğu durumlar eğitimlerinin sekteye uğramasına sebep olmuştur. Sık karşılaşılan problemlerden diğeri ise mülteci çocukların topluma entegre olması hususunda uyum problemleri yaşaması, farklı grupların yönlendirmeleri ile kullanılmaya açık hâle gelmeleridir. Bundan dolayı mülteci çocukların uyum süreçlerini eğitimlerle desteklemek gerekmektedir (Agcadağ Çelik ve Vural, 2018).

2.3.1. Suriye’den Türkiye’ye Göç Sürecinin Türkiye’deki Okullara Etkisi

Göçmenler, kendi ülkeleri ile bağları kopmadığı için göç ettikleri coğrafyalardaki toplumlar ile uyum konusunda sıkıntılar çekmekte ve kültürel entegrasyon süreçleri uzamaktadır. Göçmen çocukların en önemli ihtiyaçlarından biri hiç şüphesiz göç ettikleri ülkeye kültürel ve sosyal olarak uyum sağlamalarıdır. Bunun sağlanması için en önemli araç eğitim ve dolayısıyla okullardır. Mülteci çocuklar genel olarak göç ettikleri yerlerde dışlanma, ayrımcılık ve sömürü gibi muamelelere maruz kalmakta; yeni bir ortama ve kültüre uyum sağlama, dil öğrenme güçlükleri çekme ve ekonomik zorluklar yaşama durumunda kalmaktadırlar. Bu çocuklara yönelik eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi ise en önemli sorunlardan biri olarak dikkat çekmektedir.

Eğitim vasıtasıyla göçün çocuklar üzerinde bıraktığı olumsuz etkileri azaltmak ve çocukların göç edilen topluma uyumlarını sağlamak mümkündür. Bu tür durumlarda göç alan ülke kendi sistemi için eğitimi bir uyum aracı olarak kullanarak insanları kendi kriterlerine uygun hâle getirmektedir (Sarı ve Önkol, 2007). Bu yönüyle eğitim insanı içinde yaşadığı sisteme ve topluma uyum hususunda hazırlayan bir araç olarak görülebilir. Farklı kültürden gelen göçmen çocukların geldikleri ülkeye sosyo-kültürel anlamda uyum sağlamaları için göç edilen ülkenin oluşturduğu eğitim politikaları önemlidir. Bu sayede çocuklar gelecekte o toplumla bütünleşip uyumlu hâle gelebilir (Koçak ve Gündüz, 2016).

Eğitimle birlikte çocuklar sosyal ve duygusal anlamda kendilerine güvenmekte ve çevrelerini tanımları kolaylaşmaktadır. Sosyal ve kültürel bağlamda uyum için iyi bir eğitim almak mülteci çocuklar için gelecekteki öğrenmelerinin çerçevesini çizmektedir. Akademik olarak uyum çocuğun okuldaki bireyler ile kurmuş olduğu ilişkileri ve kurallara uymak gibi davranışsal uyumu da içine almaktadır. Çocuğun başarı durumu, okula devamı, akranlarıyla iyi ilişkileri ve öğretmenlere karşı davranışları da uyum süreçlerini etkilemektedir. Çok kültürlü ortamlarda kültürlerin olumlu taraflarını ön plana alan ve ortaya çıkaran eğitim programları uyumu kolaylaştırmaktadır. Eğer uyum problemi varsa bu durumda zorbalık ve istismar gibi problemler ortaya çıkmaktadır.

Davranış problemi yaşayan çocuklarda genellikle içe kapanık olma, şiddeti içsel hâle getirme, şiddete meyilli olma, akran zorbalığı gibi sıkıntılar tespit edilmiştir. Bu durumlarda çocukların maddi ve manevi anlamda çevrelerinin değiştiği ve çocuğun okuldan ve derslerden koparak eğitime ara verdiği görülmüştür. Yine Suriyeli öğrencilerin eğitime uyum süreçlerini hızlandıran en önemli şey Türkçe öğrenmeleri olmuştur. Fakat Suriyeli öğrenciler Türkçe öğrenme hususunda direnç göstermektedirler. Çünkü öğrenciler arasında Türkçe öğrenmenin kendilerini kültürel anlamda yozlaştıracağı düşüncesi yaygındır. Bu sebeple Suriyeli öğrencilerin diğer öğrencilere nazaran başarı anlamında daha geride oldukları gözlenmiştir. Bunun yanı sıra Türk velilerin Suriyeli çocuklar ile kendi çocuklarının aynı sınıflarda olmaları hususunda problem çıkarmaları da önemli bir etken olmuştur. Velilerin bu yaklaşımları Türk öğrenciler ile Suriyelilerin kaynaşmasını engellemektedir (Gökmen, 2020).

2.3.2. Suriye Göçüyle Gelişen Uluslararası İlişkilerin Değerlendirilmesi

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) 2019 yılında mültecilerin eğitimleri ile ilgili yayınladığı raporunda, 7 milyondan daha fazla mülteci çocuktan 3 milyon 700 bin kadarının eğitim imkânlarına erişebildiğini, eğitim alamayan çocukların gelecekte karşılaştacağı problemlerin göç edilen ülkeleri de etkileyeceğini bildirmiştir. Rapordaki diğer bir önemli husus ise ilkokula devam eden mülteci çocuk sayısının yüzde 63 olduğu, ilkokul sonrasında eğitimlerine devam eden mülteci öğrenci sayısının yüzde 24 bandında kaldığı, üniversite eğitimine devam eden mülteci öğrenci sayısının ise sadece yüzde 3 ile sınırlı olduğudur (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2018).

Birleşmiş Milletler (BM) 2019 raporunda, aralarında Türkiye'nin de olduğu Pakistan, Uganda, Lübnan ve Sudan gibi göç alan ülkelerde mülteci çocukların eğitim faaliyetlerinin sınırlılığından bahsetmiştir. Raporda ayrıca mülteci çocukların eğitimi için yoğun faaliyetlerin yürütüldüğü olumlu bazı gelişmelerin de gerçekleştiği ifade edilmiştir (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu, 2020). Pakistan, Çad, Uganda, İran, Kenya, Meksika gibi ülkelerde 3 milyon 700 bin mültecinin yaklaşık bir milyonunun okul çağında olduğu, Türkiye'nin de Türkçe dil programı ve yeni ek öğretmenlerle mültecilerin eğitimlerini desteklediği, mülteci çocukların okula entegre olmaları için yoğun çaba harcadığı bilgisine yer verilmiştir (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu, 2014).

Bu bilgiler göç eden nüfusun büyük bir kısmının çocuklardan oluştuğunu göstermektedir. Suriyeli çocuklar Türkiye'de statü olarak mülteci değil "Geçici Koruma" altındaki bireyler olarak tanımlanmışlardır. Suriyeli çocuklar diğer çocuklardan farklı olarak savaştan kaçmanın, yerinden edilmiş olmanın ve yabancı çevrelerde yaşamının vermiş olduğu pek çok problemle mücadele etmekte; göç ettikleri ülkelerdeki toplumsal ortama yabancı olduklarından ve sosyo-ekonomik imkânsızlıklardan kaynaklanan mekânsal, kültürel, psiko-sosyal temelli birçok riske maruz kalmaktadırlar. Birçok açıdan dezavantajlı görülen Suriyeli çocuklar için Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ihlale uğramaması önem arz etmektedir. Bu bağlamda bu çocukların aileleriyle birlikte topluma kazandırılmaları ve desteklenmeleri önemlidir.

2.3.3. Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitim Durumu

Suriyeli çocuklara verilen eğitim hizmetleri kamp içi eğitim, kamp dışı eğitim ve Suriyelilerin açtığı özel eğitim kurumlarında eğitim olmak üzere üç kategoride sürdürülmektedir. Genellikle kamp dışı eğitimin verildiği birimler GEM’ler ve devlet okullarıdır. GEM’ler devlet, hükümet dışı örgütler, Suriyeliler, uluslararası ya da ulusal kuruluşlar tarafından kurulmuş olan okullardır.

Bu kurumlarda eğitim dili genel olarak Arapçadır ve yine ağırlıklı olarak Suriye eğitim müfredatına göre eğitim verilmektedir. GEM’lerden MEB denetiminde olanlarda ayrıca Türkçe öğretmenleri görev almaktadır. GEM’ler dışında hizmet veren bir diğer alternatif kurum ise Türkçe eğitim verilen ve Türk eğitim müfredatının uygulandığı devlet okullarıdır.

Okul çağındaki Suriyeli çocukların yaklaşık yüzde 60’ı GEM’lerde eğitim görmektedir. Bu durumun oluşmasında, GEM’lerde derslerin bir kısmının hâlen Arapça verilmesinin ve Suriyeli öğretmenlerin görev yapmasının etkisi bulunmaktadır. Fakat MEB’in 2016-2017 eğitim-öğretim yılından itibaren ana sınıfına veya birinci sınıfa başlayacak Suriyeli öğrencilerin devlet okullarına gitmelerini zorunlu kılması ve GEM’lerin dönüştürülmesi kararı nedeniyle devlet okuluna giden Suriyeli öğrenci sayısının sonraki yıllarda artacağı öngörülmektedir.

Coşkun ve diğerleri (2017) cinsiyete göre Suriyelilerin okullaşma düzeylerini incelendiğinde kız ve erkek öğrenci okullaşma oranlarının birbirine yakın olduğunu, fakat kız öğrencilerin yaşları büyüdükçe okullaşma oranlarının kızların aleyhine azaldığını tespit etmiştir. Bunun genel olarak kültürel sebeplerden ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Yanı sıra çalışmada kız öğrenci velilerinin çocuklarını okula gönderme hususunda isteksiz oldukları da görülmektedir.

Suriyeli öğrencilerin eğitimleri konusunda önemli istatistik bilgileri sunan Coşkun ve diğerlerinin (2017) araştırmalarına göre Türkiye’de yaşayan okul çağındaki Suriyeli çocukların yaklaşık yüzde 41’inin hâlâ eğitim süreçlerine dâhil olamadığı görülmektedir. Bu sayı yaklaşık 1 milyon kişiye karşılık gelmektedir. Okul çağı dışında kalan ise 450 bin Suriyeli çocuk vardır. Bu çocukların okullaşma sorunu İstanbul ve Ankara gibi şehirlerde daha fazladır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (2018) kayıtlarına göre de Türkiye’de yaklaşık 1 milyon okul çağında Suriyeli çocuk bulunmaktadır. Rapora göre okul çağındaki Suriyelilerin yalnızca yüzde 59’u okullaşabilmiştir. Raporda bu oranın bir önceki yıl yüzde 35 olduğu vurgulanmış okullaşmadaki bu artış önemli bir gelişme olarak nitelendirilmiştir. Fakat geri kalan yüzde 41’lik kesimin eğitim süreçlerine dâhil olamaması ciddi bir problem teşkil etmektedir. Bu oranı düşürebilmek için eğitimin önündeki engelleri kaldırabilecek kapsamlı ve etkili çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Suriyeli mültecilerin yüzde 92’si kamp dışında, yüzde 8’i ise 10 ilde bulunan 23 geçici koruma merkezinde yaşamaktadır. Dolayısıyla sistematik olarak sunulan eğitim hizmetlerinden çok az bir kesimin yararlandığı, kamp dışındaki çocukların ise hizmete erişmede sorunlar yaşadığı görülmektedir. Coşkun ve diğerleri (2017, s. 30) veliler ve yetkililer ile gerçekleştirilen görüşmelerde çocukların okullaşamamasının altında iç içe geçmiş ve birbirlerini doğrudan etkileyen birçok sebebin olduğu saptamış, bu sebepler şu şekilde sıralanmıştır:

Finansman Sorunu: Avrupa Birliği (AB) ile geri kabul anlaşması kapsamında yürütülen ve 500 milyon avro bütçeye sahip “Türk Eğitim Sisteminde Çocuklar için Kapsayıcı Eğitimin Desteklenmesi Projesi (PİKTES)”, mültecilerin eğitimlerini finanse etmek maksadıyla yapılan en önemli projelerden biridir. Bu proje kapsamında Suriyelilere verilecek eğitimin kalitesini yükseltecek çalışmalara 300 milyon, yapılacak okulların inşaatlarına ise 200 milyon euro bütçe verilmiştir. MEB temsilcilerine göre bu ekonomik destek Türkiye’deki mevcut okul ve derslik ihtiyacının yüzde 10’unu karşılamaktadır. Yine bu doğrultuda Türkiye’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, UNICEF (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu), ECHO (Avrupa Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Genel Müdürlüğü) ve Kızılay iş birliğinde Suriyeli öğrencilere yönelik okula devam şartıyla yardım sistemi kurulmuştur. Bu doğrultuda ilk ödeme okula devam sağlayan 56 bin öğrenciye yönelik uygulanmıştır. Suriyelilerin eğitiminin finansmanında yetkililer tarafından dikkat çekilen en önemli husus ise bu konudaki desteklerin ve projelerin kısa vadeli planlanmış olmasıdır. Fakat Türkiye’nin bu konuda, daha uzun vadeli projelere ve desteklere ihtiyacı vardır (Coşkun vd., 2017).

Eğitime Erişim ve Katılım Sorunu: Bilgi eksikliği, kamp dışındaki eğitim merkezlerine servis olmayışı, toplumsal cinsiyet ve kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi gibi hususlar okullaşmayı engellemektedir.

Öğretmen Sorunu: Türkiye'deki Suriyeli mülteciler içerisinde sayı olarak ne kadar öğretmen, akademisyen ve pedagog olduğu bilinmemektedir. Bu sebeple ders vermek üzere eğitilmiş insanlara erişim kolay olmamaktadır. Bu eksiklikten dolayı işi öğretmenlik olmayan kimselerin sırf Arapça bildikleri için eğitim vermeleri büyük bir risk yaratmaktadır.

Dil Sorunu: Dil sorunu Türkiye'deki Suriyeliler için büyük bir problemidir. Gelenler arasında Suriye Türkmenleri Türkçe bildikleri için bir adım öndedirler. Bununla birlikte Suriyeli çocuk ve yetişkinler için Türkçe eğitim verecek yeterli sayıda öğretmen ve öğretim materyali bulunmamaktadır. İlk zamanlarda Türk öğretmenler, Arapça bilmedikleri ve yabancılara Türkçe öğretimi konusunda yeterli olmadıkları için Suriyelilere Türkçe dersi verme konusunda sıkıntılar yaşanmıştır (İnsan Hakları İzleme Örgütü, 2015). Bu sorun zaman geçtikçe aşılmış, gerek Arapça bilen öğreticiler gerekse yabancılara Türkçe öğretimindeki gelişmeler sayesinde büyük ilerlemeler katedilmiştir.

Koordinasyon Eksikliği: Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları arasındaki koordinasyon eksikliği hizmetlerin üretilmesinde ve verimliliğinde ciddi sorunlara neden olabilmektedir. GEM'ler için uygun bina tahsisi konusunda ciddi sorunlar yaşanmakta, altyapı ve fiziksel yetersizlikler dikkat çekmektedir. Yanı sıra merkezi ve yerel yönetimler arasında hizmet ve koordinasyon açısından eksiklikler görülmektedir.

Müfredat ve Öğretim Materyalleri, Fiziksel Altyapı Sorunları: Okullarda sınıf kapasitelerinin yetersizliği, öğretim materyallerinin ve teknolojik malzemelerin eksikliği, öğrencilerin kırtasiye ve kitap ihtiyaçlarının karşılanamaması gibi problemler bulunmaktadır.

Yoksulluk ve Çocuk İşçiliği Sorunu: Maddi açıdan durumu kötü olan aileler çocuklarını çalıştırmak zorunda kalmaktadır. Gelir hususunda istediği seviyeye ulaşamayan aileler çocuklarının getirdiği gelire muhtaçtır. Bu durum çocuğun eğitimini sekteye uğratan sebeplerin başında gelmektedir. Hatta çocuk dilendirme olayları da yaygın olarak tespit edilen sıkıntılardandır.

Toplumsal Kabul ve Uyum Sorunu: Bazı Suriyeli ailelerin devlet okullarında çocuklarının akran zorbalığına uğramaları veya Türk velilerden çekindikleri için çocuklarını ikamet ettikleri yerdeki devlet okullarına kaydettirme hususunda endişe yaşadıkları tespit edilmiştir. Eğitim süreçlerinde fırsat eşitsizliği yaratan bu duruma ek olarak “İnsan Hakları İzleme Örgütü” raporunda, bazı devlet okullarının Suriyeli çocukları alma hususunda zorluk çıkardığını veya ailelerin ihtiyaçlarını makul ölçüde karşılamadığını belirtmektedir. Türkiye’de yasal çerçeve Suriyeli çocukların devlet okullarına rahat bir şekilde gitmesini kolaylaştıracak biçimde düzenlenmiştir. Fakat buna rağmen bazı okulların kayıt esnasında gereksiz belgeler talep ettikleri aileler tarafından ifade edilmiş, bunun yanı sıra bazı ailelerin yanlış yönlendirmeden şikâyetçi oldukları belirtilmiştir. Buna ek olarak okul çağındaki çocukların bir kısmının camiler, kayıt dışı eğitim merkezleri veya hükümet dışı kurumlar tarafından desteklenen eğitim kurumlarına devam ettiği; bunlardan kaç çocuğun istifade ettiği ile ilgili bilgi olmadığı ve bunlardan camilere gidenlerin tamamen Kur’an eğitimine yoğunlaştıkları ifade edilmiştir. Türkiye’de göçmen bireylerin statüsü dikkate alınmaksızın zorunlu eğitim yaşı 6-18 yaş aralığıdır. Bu yaş aralığında olan Suriyeli öğrenciler için de eğitim zorunludur. 2011 yılından önce Suriye uyruklu öğrencilerin eğitim oranları ilköğretimde yüzde 92, ortaöğretimde yüzde 69 ve lisede yüzde 26’dır. 2011 yılından sonra Suriyeli öğrencilerin Türkiye’deki eğitim oranları ilkokul düzeyinde yüzde 99, ortaokulda yüzde 93 ve lisede yüzde 70 olarak saptanmıştır. Oranlar karşılaştırıldığında lise düzeyinde eğitim oranlarında ciddi bir artış görülmektedir. 2012 yılında Suriye’den Türkiye’ye göç eden yükseköğrenim seviyesindeki öğrencilerin sayısı 962’iken 2021 yılında bu sayı 47 bin 482’ye yükselmiştir (Erdoğan, 2020).

2.4. Konuyla İlgili Gerçekleştirilen Ulusal ve Uluslararası Araştırmalar

Bu bölümde göç, Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumları, eğitim süreçlerinde karşılaşılan zorluklar, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin süreçte yaşadıkları durumlar ile ilgili konularda ulusal ve uluslararası ölçekte hazırlanmış olan tez, makale, bildiri, kitap ve kitap bölümlerine yer verilmiştir.

2.4.1. Ulusal Araştırmalar

Arslangilay’a (2018) göre her kuruluşun kendi değer, inanç ve tutum sistemine sahip olduğu bilinir ve bu da okul kültürü kavramı ile ilişkilendirilir. Bu da bir okulun başarısını belirleyen önemli faktörlerden biridir. Göç, her toplumda büyük

etkilere yol açan bir olgudur. Çalışmanın amacı, Ankara'da Geçici Eğitim Merkezi (GEM) olarak da kullanılan bir okulda Suriyeli mültecilerin okul kültürü üzerindeki yansımalarını belirlemektir. Araştırma kapsamında 12 katılımcıdan yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; Suriyeliler geldikten sonra okul kültüründe bazı değişiklikler olmuş, ancak bu denli büyük ölçekli bir göçün çok yeni bir deneyim olması, okul yöneticilerinin bu konuya duyarlı olmaları ve demokratik liderlik özellikleri sergilemeleri sayesinde okulda ciddi sorunlar yaşanmamıştır. Göçle ilgili deneyim arttıkça, bu tür sorunların giderek azalacağı düşünülmektedir.

Gümüş ve arkadaşlarının (2020) hazırladığı "Türkiye'deki Geçici Eğitim Merkezleri'nde (GEM) Suriyeli Çocuk Mülteciler İçin Mevcut Koşullar ve Sorunlar" başlıklı makalede, 2011'deki Suriye çatışmasının patlak vermesinden bu yana on milyondan fazla Suriyelinin yerinden edildiği ve bu kişilerin yaklaşık beş milyonunun Suriye'yi terk ederek Türkiye, Irak, Ürdün ve Lübnan gibi komşu ülkelere yerleştiği belirtilmektedir. Türkiye, 2018 sonunda 3 milyon 622 bin 400 Suriyeli mülteciyle en fazla mülteciyi barındıran ülke konumundadır. Türkiye'de eğitimdeki kalite ve sorunlar, özellikle Suriyeli çocukların eğitimi bağlamında dikkate değerdir. Türkiye, bu sorunları aşmak için kısa ve uzun vadeli stratejik planlar, düzenlemeler ve eğitim politikaları geliştirmiştir. 2014 yılı sonlarında, Türkiye'de kayıtlı Suriyeli çocukların yarısından fazlasının herhangi bir resmî veya gayriresmî eğitime kayıtlı olmadığı tahmin edilmekteydi. Türkiye genç mültecilerin yaşadığı önemli eğitim zorluklarını göz önünde bulundurarak eğitilmiş Suriyeli çocuk sayısını artırmayı amaçlayan planlamalar yapmış, projelere önemli kaynaklar ayırmış ve birçok yeni girişim başlatmıştır. Araştırmada Türkiye'nin Suriyeli çocuk mülteciler için sağladığı eğitimin kalitesini artırmaya yönelik bir dizi önemli adım attığı belirtilmektedir. Örneğin, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Acil Durum Fonu (UNICEF) ile işbirliği yaparak, GEM'lerde çalışan 20 binden fazla Suriyeli öğretmeni pedagojik bilgilerini geliştirmek üzere eğitmiştir. Türkçe öğretmenleri ve okul rehberleri, AB tarafından desteklenen Promoting Integration of Syrian Children into the Turkish Education System (PICTES) projesi kapsamında, TEC'lerde veya Türk kamu okullarında kayıtlı olsunlar olmasınlar, Suriyeli öğrencilere destek olmak üzere istihdam edilmişlerdir. Türkiye'nin Suriyeli çocuk mülteciler için eğitimdeki kaliteyi artırmaya yönelik attığı

adımlar önemlidir, ancak Suriyeli mülteci çocuklar için amaçlanan eğitim kalitesine ve okula kayıt seviyesine ulaşmak için hâlâ ilerlemeler kaydetmek gerekmektedir. Bu bağlamda, makalede sunulan araştırma, GEM'lerdeki mevcut koşulları ve sorunları, bu merkezlerde çalışan Suriyeli öğretmenlerin görüşlerine dayanarak açıklamaktadır. Ayrıca bulgular, uluslararası topluluğun Türkiye'deki veya diğer komşu ülkelerdeki Suriyeli çocuklara daha iyi eğitim fırsatları sunmak için neler yapabileceklerini göstermesi bakımından önemlidir.

Yalçın ve Simsar'ın (2020) hazırladığı çalışmada, Suriyeli çocuk bir mültecinin vatanından kaçıp Türkiye'ye sığındıktan sonra önkul eğitimine uyum sağlama sorunları belirlenmeye çalışılmış, araştırma nitel bir durum çalışması olarak tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları, çocuğun ailesi, öğretmenleri ve çocuğun önkul eğitimini aldığı okul müdürüdür. Çalışmanın amaçları doğrultusunda veriler, görüşmeler aracılığıyla toplanmış ve nitel içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların okula uyumunu etkileyen önemli faktörlerden biri iletişim sorunudur. Diğer bir faktör ise Suriyeli ailelerin yeterli maddi koşullara sahip olmamasıdır. Ayrıca, doğrudan çocuğu etkilemese de resmî prosedürler ve veli-öğretmen ilişkileri dolaylı yoldan çocukları etkileyebilir. Araştırmada başka bir dikkat çekici sonuç ise önyargılardır. Çalışmada önyargılar; çocuklar, ebeveynler ve öğretmenler açısından üç farklı boyutta incelenmiştir ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Akarpınar'ın (2022) "Göç ve Eğitim Özelinde Türkiye'de Geçici Korumada Çocuk Olmak" başlıklı yüksek lisans tezi, Türkiye'deki geçici koruma statüsü altındaki çocukların göç ve eğitim durumunu derinlemesine incelemekte ve bu konuda önemli bulgular ortaya koymaktadır. Araştırma, geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitim süreçlerinde karşılaştıkları eksiklikleri ve engelleri belirlemektedir. Ana bulgular arasında, Suriyeli çocukların eğitim sürecinde eksikliklerin olduğu ve bu eksikliklerin giderilmesi için kapsamlı çözümlere ihtiyaç duyulduğu yer almaktadır. Araştırmada gelecekteki uygulamalarda, hak temelli yaklaşımların benimsenmesi, farklı çocukların farklı ihtiyaçlarına yönelik kapsamlı ve çok yönlü eğitim programlarının oluşturulması gerektiği belirtilmektedir. Ayrıca, eğitimin uyum ve çift yönlü entegrasyon sağlaması, yabancı düşmanlığını önlemesi ve çok kültürlü ortamlarda bir arada yaşama becerilerini geliştirmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Mersin ve arkadaşları (2022) tarafından hazırlanan "Okul Yöneticileri ve Velilerin Görüşlerine Göre Kültürel Farklılıkların Okul İçi İletişim Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi" başlıklı makale, Türkiye nüfusunun giderek çeşitlenmesi nedeniyle okul yöneticilerinin paydaşlarına ulaşmak için yeni yollar geliştirmesi gerektiğini belirtmektedir. Tüm ailelerin çocuklarının akademik gelişimine katılım göstermesi gerektiğinden, bugün okul yöneticilerinin farklı kökenlere sahip ailelere önemli bilgileri iletmek ve okul içinde iletişim düzeyini artırmak için yenilikçi yollar belirlemeleri gerekmektedir. Bu nedenle, bu araştırma, Suriyeli göçmen öğrencilerin ilkokulda interkültürel iletişim bağlamında iletişim sürecinin olumlu veya olumsuz etkilerini okul yönetimi ve velilerin bakış açısından değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Vaka çalışması olarak tasarlanan araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'nin Gaziantep ve Hatay şehirlerindeki ilkokullarda eğitim gören Suriyeli öğrencilerin aileleri ve bu öğrencilerin kayıtlı olduğu okullarda çalışan okul yöneticileri oluşturmaktadır. Yarı yapılandırılmış bir görüşme formu ile elde edilen 18 veli ve 12 okul yöneticisinin Suriye'den göç etmiş bakış açılarına ulaşılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler, NVivo R1 Programı kullanılarak betimsel analize tabi tutulmuştur. Araştırmanın sonucunda, göçmen öğrencilerin sorunlarına çözüm bulabilmek için okul yöneticileri ve velilerin iş birliği içinde hareket etmeleri ve iletişim sorununu öncelikle aşmaları gerektiği ortaya konmuştur. Göçmen öğrencilerin başarılı olabilmesi için eğitimlerini destekleyici eğitim programları ve derslerle desteklemeleri gerektiği ve bu konuda onlara yardımcı olabilecek okul yönetiminin detaylı araştırmalar yapması ve onlar hakkında bilgi edinmesi gerektiği söylenebilir.

Benek'in (2023), "Beden Eğitimi ve Spor Dersine Yönelik Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancı Öğrenciler ile Türk Öğrencilerin Görüşleri ve Öğretmen Yeterliği" başlıklı yüksek lisans tezinde Türkiye'deki beden eğitimi ve spor dersine yönelik geçici koruma kapsamındaki yabancı öğrenciler ile Türk öğrencilerin görüşlerini tespit etmek, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin yeterliğini araştırmak amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Veri toplama sürecinde, görüşme tekniği kullanılmış ve veriler "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" ve "Kişisel Bilgi Formu" aracılığıyla toplanmıştır. Çalışmanın evrenini Gaziantep ilinde bir ortaokulda eğitim görmekte olan geçici koruma kapsamındaki yabancı öğrenciler ve Türk öğrenciler ile aktif olarak görev

yapmakta olan beden eğitimi ve spor öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklem grubu ise Gaziantep'te bir devlet ortaokulunda öğrenim görmekte olan 12 geçici koruma kapsamındaki yabancı öğrenci, 12 Türk öğrenci, 6 beden eğitimi ve spor öğretmeninden oluşmaktadır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiş ve sonuçlar, beden eğitimi ve spor derslerinde dil ve iletişim sorunlarının yaşandığı ancak zamanla çözüme ulaşıldığı, her iki öğrenci grubunun derslere eşit şekilde dâhil edildiği ve sporun birleştirici etkisinin önemli olduğu şeklinde belirlenmiştir.

Bilen'in (2023) "Türk Okullarında Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Lise Öğrencilerinin Vatan Algısı: Mardin İli Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde, Türkiye'deki geçici koruma statüsündeki Suriyeli lise öğrencilerinin vatan algısı, kimlik durumu ve aidiyet durumları incelenmiştir. Örneklemi 20 ve üzeri öğrencinin öğrenim gördüğü Mardin'deki devlet liseleri oluşturmaktadır. Bulgular, katılımcıların çoğunluğunun uzun süredir Türkiye'de yaşadıklarını, Türkiye'ye aitlik duygusu hissettiklerini ve Türkiye'de yaşamak istediklerini göstermektedir. Ayrıca, katılımcıların çoğunluğunun hem Türkiye'yi hem de Suriye'yi vatanları olarak gördükleri ve hissettikleri ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, çalışma, geçici koruma altındaki Suriyeli lise öğrencilerinin vatan algısının önemli olduğunu ve bu konuda kamu politikalarının geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Çalışkanoğlu'nun (2023) yüksek lisans tezi, Ankara ilindeki ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin sosyal sermayeye ilişkin görüşlerini fenomenolojik bir yaklaşımla incelemektedir. Araştırmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı ortaokullarda görev yapan bu kesimin sosyal sermayenin tanımı, unsurları, kişisel ve örgütsel katkıları, geliştirilme süreci, karşılaşılan zorluklar ve geliştirme potansiyeli konusundaki düşüncelerini ortaya koymaktır. Çalışma, Ankara ilinin farklı ilçelerinden çeşitli ölçütlerle seçilen katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemi kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme formuyla veri toplanmış, veriler betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleriyle çözümlenmiştir. Araştırma sonuçları, öğretmen ve okul yöneticilerinin sosyal sermayeyi iş birliği, iletişim ve güven unsurlarıyla birlikte anlamlandırıldığını göstermektedir. Güven, sosyal ağlar, faaliyetlere katılım, okuldaki normlar ve örgütsel bağlılık gibi bileşenler, sosyal sermayenin ana unsurları olarak vurgulanmıştır. Katılımcılar, sosyal sermayenin öğretmenlerin okula aidiyet hissi,

mesleki motivasyon ve gelişim, akademik başarı, okul atmosferi ve imajı üzerinde olumlu etkileri olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, sosyal sermayenin gelişimine ilişkin bazı engellerin varlığı da vurgulanmıştır. Bunlar arasında iletişim eksikliği, otoriter okul yönetimi, iletişime kapalı yönetim ve pasif veli tutumu öne çıkmaktadır. Araştırma, Ankara ilindeki öğretmen ve okul yöneticilerinin sosyal sermayeye yönelik düşüncelerini ortaya koymakta ve okullarda sosyal sermayenin geliştirilmesine ilişkin öneriler sunmaktadır.

Şahin'in (2023) yüksek lisans tezi, Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyelilere sunulan eğitim ve sağlık hizmetlerinde yaşanan sorunları ele almaktadır. Tez, Suriye'de 2011 yılında başlayan iç karışıklıklar sonucunda ülkelerini terk ederek Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin durumunu incelemektedir. Başlangıçta kamplarda barındırılan Suriyelilerin sayısının artmasıyla birlikte sosyal yaşama dâhil olmaları, Türkiye'nin sığınmacılara yönelik politikalarının yeniden değerlendirilmesini gerektirmiştir. Araştırmada, Suriyelilere sunulan eğitim ve sağlık hizmetlerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri betimsel bir tarama modeli kullanılarak ele alınmıştır. Literatürdeki teorik ve empirik çalışmalar incelenerek mevcut sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri tartışılmıştır. Elde edilen verilere göre, Suriyeli sığınmacıların uyum sürecinde dil ve diğer konularda yaşadıkları sorunlar, kendilerine sunulan eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimlerini etkilemektedir. Bu süreçte Türk vatandaşlarının da olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir. Tez, Suriyeli sığınmacıların kalıcı olup olmamalarının belirsizliği ve bu doğrultuda uzun vadeli politikaların gerekliliği üzerinde durmaktadır.

Şimşek'in (2023), "Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Karşılaştıkları Sorunlar: Kilis İli Örneği" başlıklı tezinde, Suriye'den gelen kitlesel göçün Türkiye üzerinde yarattığı etkiler incelenmiştir. Özellikle göç eden çocukların eğitim hakkını sağlamak için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Ancak, bu süreçte öğretmenler ve okul yöneticileri önemli bir rol üstlenmektedir. Çünkü onlar öğrencilerin rehberidir ve eğitimin olmazsa olmazıdır. Göç eden Suriyelilerin Türkiye'nin dört bir yanına dağılmasıyla birlikte, okullarda Suriyeli öğrenci sayısı ve dolayısıyla Suriyeli öğrencilerle çalışan öğretmen ve okul yöneticilerinin sayısı artmıştır. Farklı kültürler ve dil farklılıkları gibi birçok zorlukla karşılaşan öğretmenler ve okul yöneticileri, eğitim öğretim sürecinde çeşitli sorunlarla

karşılaşmaktadır. Bu sorunların çözümü için öncelikle sorunların belirlenmesi gerekmektedir. Bu araştırmada, Kilis ilinde görev yapan öğretmenler ve okul yöneticileriyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar ele alınmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilmiş ve durum çalışması modeli benimsenmiştir.

Tunç (2023), "Eğitim Sendikaları Yöneticilerinin Geçici Korumada Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Öğretimleri Konusundaki Görüşleri: Gaziantep Örneği" başlıklı yüksek lisans tezinde, Türkiye'ye sığınan geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerine ilişkin eğitim sendikalarının bakış açılarını incelemektedir. Tez, eğitim sendikalarının Suriyeli öğrencilerin eğitim durumu hakkındaki görüşlerini, bu görüşlerin farklılıklarını ve benzerliklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışma, Eğitim Bir Sen, Türk Eğitim Sen, Eğitim Sen ve Eğitim İş sendikalarının temsil ettiği üye potansiyeliyle eğitim camiasında önemli bir güç konumunda olan sivil toplum kuruluşlarına odaklanmaktadır. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden çoklu durum deseni kullanılarak gerçekleştirilmiş ve Gaziantep ilindeki sendika yöneticileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Sonuçlara göre sendikalar arasında benzer fikirlerin bulunabileceği gibi, yakın duran sendikaların farklı fikirlerinin de olduğu ortaya çıkmıştır (Tunç, 2023).

Ulukuş'un (2023) "Geçici Korumada Suriyeli Öğrencilerin Türkiye'ye Entegrasyonunda Eğitimin Etkisi" başlıklı yüksek lisans tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Ana Bilim Dalı'nda tamamlanmıştır. Tezde, dünya genelinde yaşanan pandemi, savaş, doğal afet ve zorunlu göçlerin etkisi altında şekillenen küresel yaşam alanında, Suriyeli öğrencilerin Türkiye'ye entegrasyon sürecinde eğitimin rolü incelenmektedir. Zorunlu göçün getirdiği sorunların çözümünde eğitim ve dil öğretiminin önemi vurgulanmakta, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği projeleri aracılığıyla desteklenen Suriyeli öğrencilerin eğitimi, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi (PİKTES) projesiyle devam ettirilmektedir. Araştırmada, geçici koruma altındaki 6-14 yaş aralığındaki Suriyeli çocukların eğitime erişimleri, eğitim sürecinde karşılaştıkları zorluklar, sosyal entegrasyon

çalışmaları, veli ve öğretmenlerin entegrasyona yönelik tutumları, PİKTES projesinin uygulanması ve çıktıları değerlendirilmektedir.

2.4.2. Uluslararası Araştırmalar

Souad ve arkadaşları (2022), tarafından hazırlanan "Türkiye'deki İlköğretim Düzeyi Suriyeli Öğrencilerin Eğitim Sorunları: Bir Sistematik İnceleme" başlıklı makalede, Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların eğitim ihtiyaçlarına yönelik mevcut uygulamaların uygunluğu ve karşılaşılan zorluklar ele alınmaktadır. Türkiye'deki sığınmacı nüfusun çok olması, kaynakların bulunabilirliği ve mültecilerin eğitim ihtiyaçlarının karmaşıklığı önemli bir sorun olarak dikkat çekmektedir. Araştırma, Suriyeli mülteci çocuklara yönelik eğitim uygulamalarının genellikle yetersiz olduğunu ve genellikle iyileştirici, spontane ve reaksiyonel nitelikte olduğunu ortaya koymaktadır. Makale, ilgili literatür, önceki çalışmalar ve raporları sistematik olarak inceleyerek eğitim uygulamaları ve karşılaşılan zorluklar hakkında yansıtıcı bir analitik hesap sunmaktadır. Ayrıca, eğitimde karşılaşılan zorlukları etkileyen ilgili siyasi, sosyal ve kültürel unsurlar da vurgulanmaktadır. Araştırma, mevcut eğitim uygulamalarının çoğunlukla yetersiz olduğunu ve bu çocuklara daha güvenilir ve kapsamlı bir eğitim sunmak için daha etkili eğitim çözümlerinin araştırılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Arar (2020) tarafından kaleme alınan "Orta Doğu'da Eğitim Yönetimi" başlıklı makalede, eğitimin küreselleşmesinin Orta Doğu'daki eğitim sistemlerini nasıl etkilediği incelenmektedir. Arap Baharı'nın neden olduğu siyasi karışıklıklar ve Suriye, Libya ve Yemen gibi ülkelerde yaşanan iç savaşlar, bölgedeki istikrarsızlığı artırmış ve mülteci sorununu tetiklemiştir. Makale, Orta Doğu'daki eğitim yönetimi uygulamalarını ve bu bölgedeki eğitim politikalarının nasıl geliştiğini ele almaktadır. Bu çalışma, Batı dünyasından önemli ölçüde farklı olan Orta Doğu'da eğitim yönetimi konusundaki bilgi açığını doldurmayı amaçlamaktadır.

Anis ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen araştırma, Türkiye'deki devlet liselerindeki Suriyeli mülteci gençlerin karşılaştığı temel zorlukları incelemektedir. Araştırma, mülteci öğrencilerin kendileriyle, ebeveynleriyle ve eğitimcilerle yaptığı görüşmelere dayanmaktadır. Nitel yorum araştırma metodolojisine dayanan çalışmada, yirmi üç bireysel yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, Suriyeli mülteci öğrencilerin yanı sıra ebeveynlerinin, öğretmenlerin ve okul müdürlerinin görüşleri incelenmiştir. Türk akranları arasından arkadaş edinme,

okulda ve ev sahibi toplumda sosyal entegrasyon sorunları, ayrımcılık, yalnızlık, depresyon ve yerinden edilme sorunları, bu çalışma tarafından belirlenen önemli konular arasındadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin ve müdürlerin çoğu, Suriyeli gençlerin eğitimindeki kötüleşmenin ana nedeni olarak akademik sorunlara odaklanırken mülteci öğrenciler ve aileleri, psiko-sosyal ihtiyaçların önemine vurgu yapmaktadır.

Albakri ve Shibli (2019) çalışmasında Suriye'deki çatışmalar sonucunda pek çok Suriyelinin ülkelerini terk etmek zorunda kaldığını; Lübnan, Türkiye, Ürdün, Irak ve Mısır'da göç etmek zorunda kalan 5,6 milyon Suriyelinin yaşadığını ifade etmiştir. Çalışmada Lübnan'daki Suriyeli mültecilerin sosyal hayata uyum sağlamaları ve toplum nezdinde fırsat eşitliğine kavuşmaları amacıyla tasarlanan Ghata okulları projesi örnek olay çalışması olarak ele alınmıştır. Çalışmada 5 yıllık projeden elde edilen bulgular paylaşılarak mülteciler için sürdürülebilir eğitim politikalarının geliştirilmesine yönelik değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Crul ve arkadaşları (2019); İsveç, Almanya, Yunanistan, Lübnan ve Türkiye'deki farklı politika ve okul sistemlerinin Suriyeli mülteci çocukları nasıl etkilediğini ele almıştır. 2011'de Suriye'deki savaşın başlamasıyla savaş ortamına maruz kalan birçok çocuk ya tek başına ya da aileleriyle birlikte Orta Doğu'daki komşu ülkelere, Türkiye'ye veya Avrupa'ya göç etmek zorunda kalmıştır. Bu makale, Suriyeli mülteci çocukların Avrupa'da (İsveç, Almanya ve Yunanistan) ve Avrupa dışında (Türkiye ve Lübnan) okul sistemlerine nasıl dâhil edildiğini veya edilmediğini ortaya koymaktadır. Bu beş ülke, çocukları eğitim sistemlerine farklı yollarla kabul eden farklı ülkeleri temsil etmektedir. Çalışmada ulusal kurumsal düzenlemeler, zorunlu okula erişim, zorunlu okul yaşından sonraki erişim, karşılama sınıfları, ikinci dil eğitimi ve izleme mekanizmaları karşılaştırılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi ve araştırmacının rolü hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Tezin bu aşamasında yapılan saha ve literatür araştırmasının ne gibi temellere, yöntem, sistem, model ve analizlere dayandığı ortaya konmuştur. Bu çalışmada nitel yöntem kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi genellikle sosyal bilimlerde kullanılan, yoruma ve gözleme dayalı olan bir araştırma türüdür. Problemi doğal ortamı içinde anlamaya yönelik bir yöntemdir (Baltacı, 2018). Nitel araştırma, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi benimseyen bir yöntemdir. Üzerinde araştırma yapılan olgu ve olaylar kendi bağlamında ele alınarak insanların onlara yükledikleri anlamlar açısından yorumlanır. Nitel araştırma, insanın kendi sırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisidir (Özdemir, 2010, s. 326). Nitel yöntemle tasarlanmış araştırmalarda ele alınan konu hakkında derin bir kavrayışa ulaşma çabası vardır. Bu yönüyle araştırmacı bir kâşif gibi hareket ederek ilave sorularla gerçekliğin izini sürer ve muhatabının öznel bakış açısına önem verir. Nitel araştırmayı, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak

tanımlamak da mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu tez çalışmasında durum çalışmasına göre bir modelleme yapılmıştır. Durum çalışması, bir olay ve bağlam arasındaki sınırlar açık olmadığında güncel bir durumu gerçek yaşamda irdelemek ile ilgili bir çalışma türüdür (Yin, 2014).

3.2. Çalışma grubu

Nitel bir araştırmada “örnekleme” yani “çalışma grubu” oluşturma; çalışma evreni içerisinde araştırma amacına uygun örnek grubun belirlenmesi süreci ya da yöntemidir. Bu örnek grubun kendisine ise “örneklem” ya da “çalışma grubu” denilmektedir.

Araştırmanın çalışma grubu, Suriyeli öğrencilerin eğitim gördüğü Gaziantep’teki ilk ve orta düzeydeki okullarda görev yapan 15 okul yöneticisinden oluşmaktadır. “Nitel araştırmalarda büyük gruplar yerine araştırmanın amaçlarını karşılayan, detaylı veri sunabilecek örneklemelerin belirlenmesi gereklidir” (Coyne, 1997). Veri toplama aşamasında yönetici cevapları benzer şeyleri tekrar ettiği için araştırmanın doyuma ulaştığı kanaatine varılmış, “ulaşılabilirlik” ilkesi ve uzman görüşleri doğrultusunda çalışma grubu 15 kişi olarak belirlenmiştir. Çalışma gruplarının seçilmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ve uygun örnekleme birlikte kullanılmıştır.

Amaçlı örneklemede örneği oluşturan birimler araştırmacının kendi düşüncesine göre grubun her yerinden seçilebilir. Seçim aşamasında araştırmanın amacına uygun ve grubu en iyi temsil edecek birimler çalışmaya dâhil edilir (İşçil, 1973, s. 300-301). “Bu tür bir esneklik araştırmacıya olay ve olguları doğasına uygun bir biçimde ortaya koyma fırsatı verir. Araştırılan olay, olgu veya duruma ait değişkenlik ve çeşitlilik okuyucunun kendi uygulamalarında var olabilecek değişkenliği ve çeşitliliği anlaması ve araştırma sonuçları ile karşılaştırması açısından önemli bir katkı sağlar” (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 282). Ölçüt örneklemeğe göre ise “Bir araştırmada gözlem birimleri belli niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler (nesneler, olaylar vb.) örnekleme alınırlar” (Büyüköztürk vd., 2016, s. 92). Araştırmada örneklem seçimi için araştırmacı tarafından belirlenen ölçüt “Türkiye’de Suriyeli öğrencisi bulunan, örgün ve gündüz

eğitim veren ilk veya orta düzeydeki bir devlet okulunda okul yöneticisi olarak minimum 5 yıl çalışmış olmak”tır.

Aşağıdaki tabloda çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler verilmiştir:

Tablo 2. *Çalışma grubuna ait demografik bilgiler*

Sıra No	Katılımcı Kodu	Katılımcının Pozisyonu	Yöneticilik Kıdem Yılı	Eğitim Düzeyi	Cinsiyet
Görüşme 1	M 1	İlkokul Müdürü	11	Y. Lisans	E
Görüşme 2	M 2	Ortaokul Müdürü	19	Y. Lisans	E
Görüşme 3	M 3	İlkokul Müdürü	26	Y. Lisans	E
Görüşme 4	M 4	Ortaokul Müdürü	5	Lisans	E
Görüşme 5	M 5	Ortaokul Müdürü	5	Y. Lisans	E
Görüşme 6	M 6	Ortaokul Müdürü	5	Y. Lisans	E
Görüşme 7	M 7	Ortaokul Müdürü	9	Lisans	E
Görüşme 8	M 8	İlkokul Müdürü	10	Y. Lisans	E
Görüşme 9	M 9	İlkokul Müdürü	33	Lisans	E
Görüşme 10	M 10	Ortaokul Müdürü	5	Lisans	E
Görüşme 11	M 11	Ortaokul Müdürü	10	Y. Lisans	E
Görüşme 12	M 12	İlkokul Müdürü	13	Lisans	E
Görüşme 13	M 13	İlkokul Müdürü	22	Lisans	E
Görüşme 14	M 14	İlkokul Müdürü	12	Y. Lisans	E
Görüşme 15	M 15	Ortaokul Müdürü	9	Y. Lisans	E

Tablodan da görüldüğü üzere araştırmaya 15 okul yöneticisi dâhil edilmiştir. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşmeler “görüşme 1, görüşme 2, ...”; katılımcılar “M1, M2, ...” şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların 7’si ilkokulda, 8’i ortaokulda “müdür” olarak çalışmakta; katılımcıların 4’ünün 5 yıl, 2’sinin 9 yıl ve 2’sinin 10 yıl mesleki tecrübesi bulunmaktadır. Ayrıca 1’er kişi devlet okullarında 11, 12, 13, 19, 22, 26 ve 33 yıl çalışmıştır. Katılımcıların 6’sı lisans, 9’u yüksek lisans mezunu olup tamamı erkektir.

Araştırma evreni içerisinde örneklem olarak seçilen 7’si ilkokul, 8’i ortaokul olmak üzere toplam 15 okul vardır. Okullara ait öğrenci sayıları şu şekildedir:

Tablo 3. Araştırma yapılan okullara ait demografik bilgiler

Sıra No	Okulun Adı	Okul Kademesi	Okulun Toplam Mevcudu	Türk Öğrenci Mevcudu	Suriyeli Öğrenci Mevcudu	Suriyelilerin Toplam Öğrenci Sayısına Oranı
Görüşme 1	Okul 1	İlkokul	1004	717	287	% 28,58
Görüşme 2	Okul 2	Ortaokul	1026	740	286	% 27,87
Görüşme 3	Okul 3	İlkokul	1067	514	553	% 51,82
Görüşme 4	Okul 4	Ortaokul	1000	600	400	% 40
Görüşme 5	Okul 5	Ortaokul	800	500	300	% 37,5
Görüşme 6	Okul 6	Ortaokul	800	500	300	% 37,5
Görüşme 7	Okul 7	Ortaokul	2300	1650	650	% 28,26
Görüşme 8	Okul 8	İlkokul	1500	600	900	% 60
Görüşme 9	Okul 9	İlkokul	1200	350	850	% 70,83
Görüşme 10	Okul 10	Ortaokul	670	320	350	% 52,23
Görüşme 11	Okul 11	Ortaokul	1360	670	690	% 50,73
Görüşme 12	Okul 12	İlkokul	1150	870	280	% 24,34
Görüşme 13	Okul 13	İlkokul	750	470	280	% 37,3
Görüşme 14	Okul 14	İlkokul	1200	500	700	% 58,3
Görüşme 15	Okul 15	Ortaokul	820	440	380	% 46,34

Tablo 3 incelendiğinde okullardan 5’indeki öğrenci sayısının 600 ile 1000, 9’undaki öğrenci sayısının 1000 ile 1500 arasında olduğu görülmüştür. Yalnızca 7 numaralı okulda 2300 öğrenci bulunmaktadır. Okul bu yönüyle en fazla öğrencinin öğretim gördüğü merkez olarak dikkat çekmektedir. Türk ve Suriyeli öğrencilerin okul mevcudiyetleri içerisindeki yüzdeleri incelendiğinde 1, 2, 4, 5, 6, 7, 12, 13 ve 15 numaralı okullarda Türk öğrencilerin; 3, 8, 9, 10, 11 ve 14 numaralı okullarda ise Suriyeli öğrencilerin fazla olduğu görülmüştür.

3.3. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi ve Verilerin Toplanması

“Suriyeli öğrencilerin öğretim gördüğü, ilk ve orta düzeyde gündüz ve örgün eğitim veren devlet okullarında Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum sorunlarını, yöneticilerin karşılaştıkları zorlukları ve yöneticilerin çözüm yollarını

inceleyen tezde nitel bir yöntem olan durum çalışmasının özelliklerine uygun olarak veri toplama yöntemlerinden “görüşme” tekniği tercih edilmiştir.

Görüşme; belirli bir konu veya bir durum hakkında derinlemesine bilgi edinmeyi sağlayan, en az iki kişi arasında gerçekleşen ve araştırma soruları çerçevesinde katılımcılardan veri toplanmasına izin veren tekniktir. Bütünsel yorumlamanın hedeflendiği görüşme tekniğinde, araştırma kapsamında toplanmak istenenlere ve kaynakların ulaşılabilirliğine göre çeşitli şekillerde tasarlanabilirler. Görüşme; yapılandırılmamış görüşme, yapılandırılmış görüşme ve yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde üçe ayrılmaktadır. Araştırmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formları ile toplanmıştır. Gerçekleştirilen alanyazın taraması sonrası hazırlanan form önce uzman görüşüne sunulmuş, gelen dönütler sonrasında forma son şekli verilmiştir.

Görüşme formu üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcının kişisel bilgilerini, ikinci bölümde ise görev yaptığı kurumla ilgili bilgileri öğrenmek için sorular bulunmaktadır. Formun üçüncü bölümünde okul yöneticilerinin karşılaştıkları zorluklar ve zorluklar karşısında ürettikleri çözüm önerilerini tespit etmeye yönelik 14 soru bulunmaktadır. Ayrıca okul yöneticilerinin cevaplarına göre önceden belirlenmiş 10’ar soru sorulmuştur.

Görüşmeden önce katılımcılara araştırmanın amacı ve detayları hakkında bilgi verilmiş, daha sonra araştırma soruları kendilerine yöneltilmiştir. Ayrıca, ses kayıtlarının alınması için gerekli izinlerin alındığı ve katılımcıların kişisel bilgilerinin gizli tutulacağı vurgulanmıştır. Görüşmelerde elde edilen verilerin özel bir kodlama ile işleneceği ve araştırma sorularının iki gönüllü katılımcı tarafından önceden gözden geçirildiği ifade edilmiştir. 2021-2022 eğitim-öğretim yılı ikinci dönemi yılsonunda uygulamaya başlanan araştırma kapsamında okul yöneticileriyle gerçekleştirilen görüşmeler yaklaşık iki ay sürmüştür. Toplanan verilerin yapılandırılması, araştırmaya ait bulguların organize edilip analiz edilmesi ise 3 ay sürmüştür.

Katılımcı okul yöneticileri ile gerçekleştirilen görüşmelerin süreleri aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 4. *Katılımcı okul yöneticilerine ait görüşme süreleri*

Sıra No	Katılımcı Kodu	Görüşme Süresi
---------	----------------	----------------

Görüşme 1	M 1	23 dk. 42 s
Görüşme 2	M 2	23 dk. 42 s
Görüşme 3	M 3	23 dk. 43 s
Görüşme 4	M 4	17 dk. 46 s
Görüşme 5	M 5	30 dk. 25 s
Görüşme 6	M 6	18 dk. 41 s
Görüşme 7	M 7	21 dk. 21 s
Görüşme 8	M 8	25 dk. 19 s
Görüşme 9	M 9	23 dk. 03 s
Görüşme 10	M 10	21 dk. 17 s
Görüşme 11	M 11	22 dk. 10 s
Görüşme 12	M 12	16 dk. 59 s
Görüşme 13	M 13	17 dk. 08 s
Görüşme 14	M 14	18 dk. 03 s
Görüşme 15	M 15	20 dk. 53 s

Tabloda da görüleceği üzere gerçekleştirilen görüşmelerin süresi 17-30 dakika arasındadır. En uzun görüşme 30 dakika 25 saniye ile M5 ile gerçekleştirilirken en kısa görüşme ise 16 dakika 59 saniye ile M12 kodlu katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Ortalama görüşme süresi ise 21 dakika 6 saniyedir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmaya katılan okul yöneticileriyle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler sırasıyla betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleriyle analiz edilmiştir.

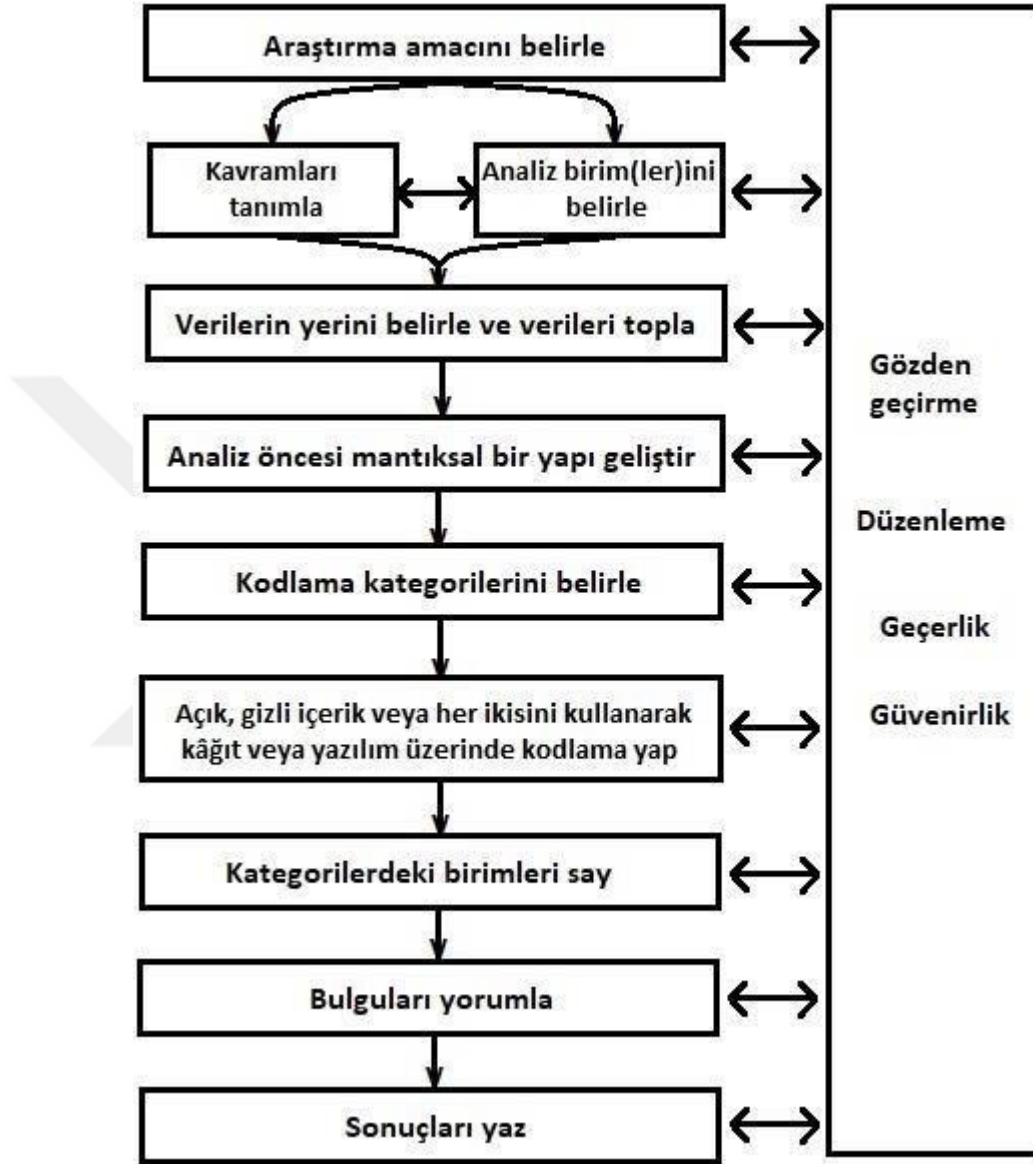
Tezin hazırlanmasında Karataş'ın (2015) araştırma eylem süreci aşamalarına dikkat edilmiş ve süreç aşağıdaki şekilde ilerlemiştir:

1. İlk olarak Suriyeli öğrencilerin eğitsel sorunlarıyla ve okul yöneticilerinin bu eğitsel sorunları çözmede karşılaştıkları zorluklarla ilgili akademik makale ve tez çalışmalarını içeren bir literatür taraması yapılmış, daha sonra Gaziantep'te ilk ve orta düzeyde geçici koruma statüsünde öğrenci

bulunduran okullar ziyaret edilerek sahada bir ön hazırlık çalışması yapılarak problem durumu belirlenmiştir.

2. Problemlerle ilgili araştırma boyutları tanımlanmış, alt temalar da göz önüne alınarak kuramsal çerçeve oluşturulmuştur.
3. Literatür taraması ve hazırlanan kuramsal çerçeveden elde edilen bilgiler ışığında araştırma soruları yazılmıştır.
4. Araştırma alanına giren okullar incelendikten sonra araştırma probleminin özellikleri, araştırma evreni ve sahip olunan kaynakların sınırlılığına göre örneklem genişliği belirlenmiştir. Buna göre araştırmanın evreni; Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin öğretim gördükleri ilk ve orta düzeydeki devlet okulları olarak tanımlanmış, çalışma grubu ise Gaziantep ilinde Suriyeli öğrencilerin öğretim gördükleri ilk ve orta düzeydeki 15 devlet okulu yöneticisi olmuştur.
5. Görüşme formu hazırlanırken soruların mantıklı bir biçimde düzenlenmesi; kolay, anlaşılabilir ve sade bir dile sahip olması; yönlendirme yapmaması ve açık uçlu olması hususlarına dikkat edilmiştir. Ayrıca alternatif ve farklı türden sorular yazılmış, soruların çok yönlü olması ilkesi göz önünde tutulmuştur.
6. Formlar hazırlandıktan sonra pilot uygulama yapılmış, uygulama sonrasında form tekrar düzenlenmiş ve uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman görüşlerinden sonra forma son şekli verilmiştir.
7. Okul yöneticileri ile görüşmeler gerçekleştirilmiş, hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak veriler toplanmıştır.
8. Betimsel analiz tekniğine uygun olarak veriler daha önceden belirlenen temalara göre sınıflandırılmış, özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurularak tespit edilen olgular arasında karşılaştırmalar yapılmıştır.
9. Betimsel analizle özetlenen veriler içerik analizi ile derinlemesine yapılandırarak yeni kavramlar keşfedilmiştir. Birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilerek toplanılan veriler açıklamaya yardımcı olacak kavram ve ilişkilerle kategorize edilmiştir.

İçerik analizi tekniği verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması aşamalarından oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 243). Büyüköztürk (2017), içerik analizi aşamalarını şu şekilde sıralamaktadır:

Şekil 1. İçerik Analizi Aşamaları (Büyüköztürk, 2017)

Betimsel analiz sonrası verilerin içerik analizi ile incelenmesi aşamasında aşağıdaki aşamalara dikkat edilmiştir:

- Görüşme formları ve ses kayıtlarından elde edilen veriler bilgisayar ortamında yazıya aktarılmıştır,
- Elde edilen bulgu ve veriler kodlanmıştır,

- Kod ve kategoriler ilişkilendirilmiştir,
- İlişkilendirilen kategorik bulgular yorumlanmıştır,
- Verilerin detaylı analizi yapılarak önceden belirlenemeyen boyut ve temaların ortaya çıkarılması sağlanmıştır.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Bilimsel araştırmada genel olarak araştırma sonuçlarının doğruluğu, inandırıcılığı, tarafsızlığı ve gerçeklerle örtüşme boyutu geçerlik ve güvenirlik ölçütleri ile değerlendirilir. Nicel araştırmalarda kullanılan araştırma deseninin ve veri toplama araçlarının geçerlik-güvenirliğinin dikkatle test edilmesi gerekmektedir. Nitel araştırmalarda ise geçerlik-güvenirlik nicel çalışmalardan farklı olarak ele alınır (Şimşek, 2017). Yapılan bilimsel araştırmaların nitelikli olma düzeyi, geçerlik ve güvenirlikleri ile doğru orantılıdır.

Geçerlilik: Geçerlik, başka özelliklerle karşılaştırılmaksızın ölçülmek istenilen özelliğin ölçülebilmesi, bir başka deyişle ölçeğin ölçtüğü alanla doğrudan örtüşebilmesi, alan öğelerini doğrudan temsil edebilmesi potansiyelidir. Nitel araştırmada geçerlik kavramının, ölçme aracının amaçladığı olguyu doğru bir şekilde ölçmesiyle ilişkilendirildiği belirtilmektedir. Bu durumda, toplanan verilerin gerçeği yansıttığı ve araştırma sonuçlarının geçerliğine katkı sağladığı ifade edilmektedir. Ayrıca, elde edilen verilerin ve araştırmacının ulaştığı sonuçların katılımcılarla teyit edilmesinin iç geçerliliği veya inandırıcılığı sağlamak adına önemli bir strateji olduğu vurgulanmıştır. Geçerlik genel olarak araştırma sonuçlarının doğruluğu ile ilgilenir. Nitel araştırmada geçerlik araştırmacının ilgilendiği konuyu olabildiğince tarafsız gözlemesidir (Karabulut ve Uysaler, 2015).

Güvenirlik: Güvenirlik, bir testin aynı katılımcılara uygulandığında sonuçların kararlı olmasıyla ölçülmektedir. Bir başka deyişle ölçme deneyi, aynı katılımcılar üzerinde uygulandığında benzer veya yaklaşık sonuçlar vererek istikrarlı ve tutarlı bir yapı gösterebilmelidir.

Nitel araştırmalarda, geçerlik ve güvenirliğin sağlanması demek incelemenin etik çerçeveler içerisinde uygulanmasını ve böylelikle okuyuculara doğru ve haklı sonuçlar sunulmasını gerektirmektedir. Geçerlik ve güvenirlik tez çalışmasında “kavramsal çerçeve”, ”verilerin toplanması”, “verilerin analizi ve yorumlanması” ve

“bulguların sunulması” başlıklarını ilgilendiren önemli bir kavramdır (Karabulut ve Uysaler, 2015, s. 2019-2022).

Bu araştırmada geçerlik ve güvenirliğin sağlanması için; iç geçerlik (inandırıcılık), dış geçerlik (aktarılabirlik), iç güvenirlik (tutarlık) ve dış güvenirlik (tekrar edilebilirlik) çalışmaları yapılmıştır.

3.5.1. Araştırmada İç Geçerlik (İnandırıcılık)

İç geçerlik, nitel araştırmaların inandırıcılığı için kullanılan yöntemlerden biridir. Araştırmanın iç geçerliğini arttırmak için araştırmanın katılımcılarla ve araştırma ortamıyla uzun süreli etkileşimi, katılımcının doğrulaması, ön yargıları azaltma ve çeşitleme yöntemleri olarak kullanılır.

Bu nedenle araştırmada;

- Çalışmanın yapıldığı saha olarak Gaziantep ilinde pilot bölgeler belirlenmiş, Suriyeli öğrencilerin okuduğu okullarda gözlemler yapılmış ve araştırma geniş bir zamana yayılarak verilerin inandırıcılığı artırılmaya çalışılmıştır,
- Katılımcı okul yöneticileri ile uzun süreli etkileşimler kurulmuş, oluşturulan güven ortamı sayesinde katılımcıların görüşmelerde derinlemesine ve samimi cevaplar vermesi hedeflenmiştir,
- Görüşmeler ses kaydına alınmış; sonrasında metne dökülüp katılımcılara okutulmuş ve katılımcı teyidi alınmıştır.
- Görüşme formu oluşturulması ve analizi aşamalarının tümünde uzman incelemesine başvurulmuştur. Uzman, kapsam geçerliğiyle sonuç ve soruların ilişkisini, araştırma sonucunda elde edilen veriler ile kodlamalar arasındaki tutarlılığı incelemiştir.
- Görüşme formunun hazırlanma aşamasında uzman görüşünden hareketle bir okul yöneticisi ile ön görüşme yapılmış, görüşme formuna verilen dönütler doğrultusunda son hâli verilmiştir (Araz, 2018).

3.5.2. Araştırmada Dış Geçerlik (Transfer Edilebilirlik)

Araştırma bulgularının taşınabilir, transfer edilebilir, aktarılabir olması şeklinde ifade edilen dış geçerlik, araştırma sonuçlarının genellenebilirliği ile ilişkilendirilmektedir. Genellemenin dolaylı yoldan yapıldığı nitel araştırmalarda, dış

geçerliğı sağlamak için araştırma örnekleminin başka örneklerle karşılaştırılabilecek kadar iyi tanımlanması gerekmektedir. Araştırma bulgularının benzer ortamlarda kolaylıkla test edilebilir olması ve araştırmayla ilgili tanımların kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmesi dış geçerliğı sağlayan etkenlerdir. Ayrıntılı betimlemenin gerekli olduğı nitel araştırma yöntemine dayalı olan araştırmada;

- Araştırmanın çerçeve programı ve uygulama aşamaları belirlenmiş, araştırmacının rolü ilgili bölümde betimlenerek ortaya koyulmuştur.
- Araştırmanın yöntem ve aşamaları ayrıntılı ve açık bir şekilde ortaya koyularak tanımlanmıştır.
- Araştırmada katılımcı okul yöneticilerinin görüşleri direkt alıntılanarak çeşitleme ve ayrıntılı betimleme yapılmıştır.
- Çalışma amaçlı örnekleme tekniklerinden ölçüt örneklemeğe göre tasarlanmış, örnekleme oluşturan katılımcı grubun önceden belirlenmiş nitelikleri taşımasına dikkat edilmiştir.
- Elde edilen bulguların erişilen verilerle ilişkisi sonuç ve tartışma bölümünde verilmiş, araştırma verileri başkaları tarafından incelenebilecek bir duruma dönüştürülmüştür (Araz, 2018).

3.5.3. Araştırmada İç Güvenirlik (Tutarlılık)

İç güvenirlik, farklı araştırmaların aynı verilerle benzer sonuçlara ulaşılabilirliğınin sağlanmasıdır. Genel olarak “Güvenirlik” araştırmanın tutarlılık ve tekrar edilebilirliğini kanıtlama çabasıdır.

Nitel araştırmalarda olgular, olaylar, kişiler ve zaman etkenleri dikkate alındığında araştırma sonuçlarının birebir aynı çıkma olasılığının düşük olması nedeniyle “iç güvenirlik” daha çok araştırma sonuçlarının benzerliğı ile ortaya koyulmaya çalışılmaktadır.

Araştırmada tutarlılığı artırmak için;

- Araştırma aşamaları dikkate alınarak hazırlanan araştırma soruları çalışma süreçlerini ortaya koyacak şekilde tasarlanmıştır.

- Araştırma verilerinin kodlanması tek bir araştırmacı tarafından yapıldığı için kodların tutarlılığı uzman görüşüne başvurularak sağlanmış ve yapılan analizler tekrar gözden geçirilmiştir.
- Benzer konularda alan yazında yapılan çalışmalar titizlikle taranmış, araştırmaların bulgu ve sonuçları yapılan araştırmanın sonuçlarının güvenilirliğini doğrulama amaçlı kullanılmıştır (Kuzgun, 1992).

3.5.4. Araştırmada Dış Güvenirlik (Doğrulanabilirlik)

Dış güvenirlik, araştırmada elde edilen sonuçların benzer ortamlarda yine benzer şekilde sonuçlanıp sonuçlanmamasıdır. Araştırma verilerinin, araştırma sonuçları ile tutarlı olup olmadığının uzman görüşleri ile teyit edilebilir olması araştırmada dış güvenirlik kalitesini artıran durumlardan bazılarıdır. Araştırmada dış güvenirliğin sağlanması amacıyla araştırma içeriğinde;

- Veri kaynakları açık bir biçimde tanımlanmıştır. Görüşme formunun nasıl oluşturulduğu, görüşmelerin nasıl yapıldığı, analiz süreçlerinin nasıl gerçekleştirildiği ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı ayrıntılarıyla açıklanmıştır.
- Araştırma sonuçlarının verilerle tutarlılığı, alanında uzman araştırmacılar tarafından incelenerek teyit edilmiştir.
- Araştırmada görüşmelere başlamadan önce pilot görüşmeler yapılarak görüşmeyle ilgili problemler önceden giderilmeye çalışılmıştır (Kuzgun, 1992).

3.6. Araştırmacının Rolü

Araştırmacı, araştırma süreçlerinde fiili olarak katılımcı gözlemci niteliğiyle rol almış, okul yöneticileri ile olan görüşmeleri kendisi gerçekleştirmiştir. Ayrıca ziyaret edilen okullarda Suriyeli öğrencilerin durumları da gözlenmiş, okul yöneticilerinin dikkat çektikleri noktalar üzerine tespitlerde bulunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde Suriyelilerin öğretim gördüğü ilk ve orta düzeydeki devlet okullarında okul yöneticisi olan katılımcıların karşılaştıkları zorluklar ve yöneticilerin sorunlara karşı ürettikleri çözümler üzerinde durulmuştur.

Araştırmanın amacına uygun olarak oluşturulan araştırma sorularının sıralaması aşağıdaki şekildedir. Bu soru sıralaması izlenerek elde edilen bulgular sunulmuştur.

1. Okullarında Suriyeli öğrencilerin bulunduğu okul yöneticilerinin eğitim faaliyetleri konusunda yaşadıkları zorluklar;
 - a. Öğrencinin eğitim faaliyetleri ile ilgili,
 - b. Öğretmenin öğretme süreci ve motivasyonu ile ilgili,
 - c. Okul ortamı (fizikî mekân kullanımı) ile ilgili,
 - d. Okul kültürü ve iklimi ile ilgili,
 - e. Velilerle iletişim süreçleri ile ilgili yaşadıkları zorluklar nelerdir?
2. Okullarında Suriyeli öğrencilerin bulunduğu okul yöneticilerinin okul yönetimi bağlamında karşılaştıkları zorluklar;
 - a. Karar verme süreçleri ile ilgili,
 - b. Planlama süreçleri ile ilgili,
 - c. Örgütlenme süreçleri ile ilgili,
 - d. İletişim süreçleri ile ilgili,
 - e. Koordinasyon süreçleri ile ilgili,

- f. Etki etme (liderlik) süreçleri ile ilgili,
 - g. Değerlendirme süreçleri ile ilgili yaşadıkları zorluklar nelerdir?
3. Okul yöneticilerinin okullarında karşılaştıkları zorluklarla ilgili ürettikleri çözümler nelerdir?
 4. Okullarda karşılaşılan zorlukların giderilmesi sürecinde yapılması gerekenlere yönelik okul yöneticilerinin önerileri nelerdir?

4. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ilk problem sorusu kapsamında Suriyeli öğrencilerin öğretim gördüğü okullardaki okul yöneticilerine; öğrencilerin eğitim faaliyetleri kapsamında yaşadıkları zorluk durumları sorulmuştur. Bu soru kapsamında, alınan yanıtlara göre; öğretmenin öğretme süreci ve motivasyonu, okul ortamı (fizikî mekân kullanımı), okul kültürü ve iklimi, velilerle iletişim süreçleri ile ilgili pek çok boyutta yaşadıkları zorluklar sorulmuştur. Alınan yanıtların nitel analizi sonucunda sorunlara dair tespit edilen başlıklar “Problem Kategorileri” başlığında sınıflandırılmıştır. Bu problem kategorilerine bağlı tematik yansımalar ise “Temalar” başlığında kategorize edilerek tabloda sunulmuştur. Soruya ait bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 5. Okul yöneticilerinin eğitim sürecinde karşılaştığı zorluklar

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Frekans (f)	Katılımcılar
Dil problemi	Dil öğrenme ve iletişim kurma zorlukları	Dil problemi	15	(M1) (M2) (M3) (M4) (M5) (M6) (M7) (M8) (M9) (M10) (M11) (M12) (M13) (M14) (M15)
		Öğrenci iletişim problemi	11	(M1) (M2) (M3) (M4) (M5) (M6) (M9) (M10) (M13) (M14) (M15)
		Veli iletişim problemi	12	(M1) (M2) (M3) (M4) (M5) (M6) (M8) (M9) (M10) (M11) (M13) (M14)
Bireysel uyum problemleri	Kişisel, sosyal, akademik bütünleşme zorlukları	Akademik uyum problemi	14	(M1) (M2) (M3) (M4) (M5) (M6) (M7) (M8) (M9) (M10) (M11) (M13) (M14) (M15)
		Sosyal uyum (etkileşim) problemi	11	(M2) (M3) (M4) (M5) (M6) (M7) (M8) (M9) (M11) (M13) (M15)

Motivasyon sorunu	Mülteci öğrenci sürecinde öğretmenin güdülenme zorlukları	Öğretmen motivasyonu ile ilgili problemler	11	(M1) (M2) (M3) (M4) (M6) (M7) (M8) (M9) (M13) (M14) (M15)
Süreç yönetimi problemi	Sınıf yönetimi zorlukları	Kalabalık sınıf problemi	9	(M1) (M4) (M6) (M7) (M8) (M11) (M13) (M14) (M15)
		Planlama, uygulama, değerlendirme problemi	9	(M2) (M3) (M4) (M7) (M9) (M11) (M13) (M14) (M15)
Okul kültürüne uyum problemi	Psikolojik, sosyal, davranışsal bütünleşme zorlukları	Okul kültürü, iklimi ile ilgili problemler	6	(M4) (M6) (M8) (M10) (M13) (M15)
		Okulda inançlar, değer yargıları ve tutumlar ile ilgili problemler	6	(M4) (M6) (M8) (M10) (M13) (M15)

Tablo 5'ten bakıldığında karşılaşılan zorluklarla ilgili okul yöneticilerinin verdikleri cevaplara bakılırsa eğitim sürecinde karşılaşılan en büyük sorunun “dil problemi” olduğu görülmektedir. Onu sırasıyla “bireysel uyum problemleri, motivasyon sorunu, süreç yönetimi belirleme, okul kültürüne uyum problemi” temaları takip etmektedir.

Tablo 5'ten bakıldığında elde edilen temalardan hareketle oluşturulan kategoriler “dil öğrenme ve iletişim kurma zorlukları; kişisel, sosyal, akademik bütünleşme zorlukları; mülteci öğrenci sürecinde öğretmenin güdülenme zorlukları; sınıf yönetimi zorlukları ve psikolojik, sosyal, davranışsal bütünleşme zorlukları” şeklinde sıralanmaktadır.

Araştırmaya katılan okul yöneticileri birinci alt problemle ilgili 5 farklı tema ve kategori içerisindeki 10 farklı kod altında toplam 104 farklı görüş bildirmiştir. Katılımcı görüşlerinde tekrar eden frekans değerlerine göre birinci alt probleme ilişkin kod sıralaması aşağıdaki gibidir:

1. Dil problemi,
2. Akademik uyum problemi,
3. Veli iletişim problemi,
4. Öğrenci iletişim problemi,
5. Sosyal uyum (etkileşim) problemi,
6. Öğretmen motivasyonu ile ilgili problemler,

7. Kalabalık sınıf problemi,
8. Planlama, uygulama, değerlendirme problemi,
9. Okul kültürü, iklimi ile ilgili problemler,
10. Okulda inançlar, değer yargıları ve tutumlar ile ilgili problemler.

Bu aşamada Suriyeli öğrencilerin eğitim gördüğü okullardaki okul yöneticilerinin karşılaştıkları zorlukları dâhil oldukları “tema, kategori ve kod” sıralamasına göre ele almak gerektiğinden hareketle aşağıda sırası ile bu tema ve kategorilere ait detaylı bulgulara yer verilmiştir.

1. Tema: Dil Problemi

1.1. Kategori: Dil öğrenme ve iletişim kurma zorlukları

Bu kategori altında “dil problemi”, “öğrenci iletişim problemi” ve “veli iletişim problemi” kodları bulunmaktadır.

“*Dil problemi*” kodu altında okul yöneticileri öğrencilerin Türk eğitim sisteminde Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenme, konuşma ve yazmada zorlandıklarını; dil problemiyle ilgili sorunlar yaşadıklarını; bu nedenle ödev ve etkinliklerin yapılmasında zorlandıklarını ve geç kaldıklarını düşünmektedir. Suriyeli öğrenciler Türkçe konuşurken diğer öğrencilerin gülüşmeleri onları olumsuz etkilemekte, ailelerinin de Türkçe bilmemesi nedeniyle Suriyeli öğrenciler dillerini yeterince geliştirememektedir. Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine uyumlarını sağlayacak kilit noktalardan biri “dil” etmenidir. Türkçeyi geç öğrenmiş; konuşma, yazma ve anlamada zorlanan öğrencilerin okula uyumlarının ve ders başarılarının da olumsuz etkileneceği öngörülmektedir.

Dil sorunları devamında akademik başarı düşüklüğü, iletişim problemleri, sınıf içi gruplaşma ve çatışmalar, ön yargılar, aidiyet problemi, kendini ifade edememe, travma yaşama, akran zorbalığına maruz kalma gibi sorunları getirmektedir.

“*Öğrenci iletişim problemi*” kodu altında M1 kodlu yönetici Suriyeli öğrencilerin başlangıçta dil problemi yaşayıp geri kaldıklarını, fakat zamanla bu sorunu çözüp akademik olarak diğer öğrencilere yaklaştıklarını, dil probleminin kendi performanslarını da etkilediğini, UNICEF desteği ve MEB’in yardımıyla okullarda tercümanların görev yaptığını, onlar sayesinde iletişim sorunlarını

aştıklarını belirtmiştir. Aynı kod altında M4 kodlu okul yöneticisinin görüşleri şu şekildedir:

Suriyeli öğrencilerin Türkçeyi iyi konuşamamaları eğitim ve öğretim önünde en büyük engel. Çünkü öğrenciler, bizim müfredata uygun olarak eğitilmesi gerektiğinden müfredatı anlamıyor. Bu da öğrencilerimizin Türk öğrencilere nazaran geride kalmalarına neden oluyor. İkinci bir husus da Arapça ile Türk dilinin dil yapısı olarak birbirinden farklı olması. Dilin yapısını çözemeyen öğrencilerin sınıfta zorlandıkları aşikâr. Psikolojik anlamda da Suriyeli öğrencilerin savaş psikolojisinde olması, birbirleriyle sürekli kavga hâlinde olmaları büyük eksiklik. Eski öğrencilerin sisteme uyum sağlayamadığı ama Türkiye’de büyüüp yetişen öğrencilerin uyum sağladığı bir gerçektir. Ama bence başarı problemi var. Sınıftaki başarısız öğrencilerin çoğu Suriyeli öğrenciler. O da tabii ki dilden dolayı. Çocuğun ailesi evde desteklemese, aile sürekli Arapça konuşur da öğrenci okulda öğrendiklerini unutursa elbette başarısız olacak. Ama Türkçe sorununu çözen öğrenciler başarılı olabiliyor.

“*Veli iletişim problemi*” ile ilgili olarak M4 kodlu yönetici Suriyeli velilerle iletişimlerinin kopuk olduğunu, aileler Türkçe bilmedikleri için çocukları üzerinden onlarla iletişim kurduklarını, çocukların söylenenleri ne derece tercüme ettiğinin veya aktardığının bilinmediğini, Türkçeyi öğrenmiş sorumluluk sahibi velilerle sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. M6 kodlu yönetici eğitim dili Türkçe olduğu için bazı Suriyeli ailelerin çocuklarıyla Türkçe konuştuğunu, bu ortamlarda büyüyen çocukların Türkçelerinin iyi olması nedeniyle Türk veya Arap olduklarını anlamakta zorlandıklarını, bazı ailelerin ana dillerini unutmamaları için evde çocuklarla Arapça konuştuğunu, bu çocukların Türkçe öğrenemediklerini ve bu nedenle derslerinde başarısız olduklarını, Türkçe bilmeyen velilere basit bir durumu anlatırken bile yanlış anlaşılabilindiklerini, sonrasında saatlerce aileyi ikna etmeye çabaladıklarını söylemiştir. M2 kodlu yönetici ise bazen tercümanları vasıtasıyla bile veliye ulaşmakta zorlandıklarını, öğretmenlerin ailelere ulaşamadığında bunun zorluklar çıkardığını ifade etmiştir. M2 kodlu okul yöneticisinin bu konu hakkındaki ifadesi şu şekildedir:

Tercümanımız olmasına rağmen veliye ulaşmakta güçlük çekiyoruz. Mesela öğretmen, çocuğa bir şeyler öğretmek için çırpınıyor ama veliye ulaşamıyor. Telefon açıyor, telefona cevap vermiyorlar. Evine kadar gidiliyor, evde erkek yoksa bayan var diye kapıyı açmıyorlar. Öğrenci bir gün geliyor, bir gün gelmiyor. Bunu yapan öğrencilerle ciddi uyum sorunlarımız var. Öğretmen elinden geleni yapıyor, evine kadar gidiyor ancak öğrenci okulu ciddiye almıyor. Keyfi devamsızlıklar yapıyor. Annesi gezmeye gideceğim diyor ve çocuğunu alıp gidiyor. Bir de şöyle bir durum var: Araya Tercüman koymamıza rağmen öğretmen bir şey söylüyor, veli başka bir şey anlıyor. Çoğu zaman sağlıklı bir iletişim süreci kurulamıyor.

2. Tema: Bireysel uyum problemleri

2.1. Kategori: Kişisel, sosyal, akademik bütünleşme zorlukları

Bu kategori altında “akademik uyum problemi” ve “sosyal uyum (etkileşim) problemi” kodları bulunmaktadır.

“Akademik uyum problemi” öğrencilerin derslerinde başarılı olması ile ilişkilendirilmektedir. Dil problemi, aynı zamanda Suriyeli öğrencinin akademik başarı düşüklüğüne, bir başka açıdan akademik uyum problemlerine neden olmaktadır. Özellikle; Türkçe, sosyal bilgiler, coğrafya, tarih, din kültürü gibi sözel içerikli derslerde dersin sözel ifade ve ilişkilerini anlamada güçlüğü düşen öğrenciler, söz konusu derslere karşı akademik uyumsuzluk ve başarısızlık geliştirmektedir. Akademi başarı düşüklüğü ise öğretmenin motivasyonunun düşmesine, disiplin sorunlarına, öğretim süreçlerinde sosyal çatışma problemlerine, sınıfta gruplaşmaların olmasına ve müfredatın uzamasına neden olmaktadır.

M1 kodlu yönetici de Suriyeli öğrencilerin dil sorunlarından kaynaklı uyum problemlerinin akademik boyuta da yansıdığını ve bu durumun öğretmenlerin motivasyonlarını biraz aşağı çektiğini düşünmektedir. M2 kodlu yönetici akademik olarak sınıfın gerisinde kalan bir çocuğun zaman zaman disiplin sorunlarına da neden olduğunu, velisi ile konuşulmak istendiğinde velinin okul yönetimini ayrımcılıkla suçlayabildiğini belirtmiştir. M2 kodlu yönetici de akademik uyumun sağlanabilmesi için 30 kişilik sınıfta en fazla 8-10 öğrenci olmasını gerektiğini, sınıfın yarısı ya da yarıdan fazlasının Suriyeli olması durumunda öğrencilerin dil ve uyum sorunlarından dolayı akademik olarak da geri kaldıklarını, bunun da müfredatın yetişmemesine neden olduğunu söylemektedir.

“Sosyal uyum (etkileşim) problemi” ile ilgili olarak M1 kodlu yönetici Suriyeli öğrenciler arasında gruplaşmalar olduğunu, gruplaşmanın gettolaşma aşamasına evrildiği durumlarda ciddi iş birliği sorunlarının yaşandığını; M13 kodlu yönetici çocukların başarılı olamadıkları için kendi aralarında şiddet içerikli oyunlar oynadıklarını, bunda bir şey öğrenemiyorum düşüncesinin yattığını düşünmektedir. M1 kodlu yönetici okulundaki Suriyeli oranının yüzde 28 olduğunu, asıl sorunu ise yaşı büyük çocukların çıkardığını ifade etmiş ve durumu şu şekilde örneklendirmiştir:

Şimdi bizim okulumuzda %28 oranında Suriyeli öğrenci var. Aslında burada sorun yaşı büyük çocuklar. Mesela çocuk on yaşında. Üçüncü sınıfa alamıyoruz çünkü Türkçe bilmiyor. Onu birinci sınıflara veriyoruz. Orada da dil bilmediği için eziklik duygusu hissediyor. Öğretmen böyle öğrencileri benimseyemiyor. Uyum sınıflarına aldığımızda yaşı büyük olduğu için her türlü olumsuz olayın nedeninin büyük öğrenci olduğu düşünülüyor.

3. Tema: Motivasyon sorunu

3.1. Kategori: Mülteci öğrenci sürecinde öğretmenin güdülenme zorlukları

Bu kategoride “Öğretmen motivasyonu ile ilgili problemler” kodu yer almaktadır.

“Öğretmen motivasyonu ile ilgili problemler” hakkında M4 kodlu yönetici öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere karşı tavırlarıyla ilgili çok fazla sorun yaşamadıklarını, ama dil probleminin öğretmenler için önemli bir sorun kaynağı olduğunu, öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin bir şeyler öğrenmelerini istediği için çaba gösterdiğini, bunu anlamayan öğrencilerin derslerden sıkılıp soğuyabildiklerini, bunun devamında derste başarısız olduklarını, bunun da öğretmenin motivasyonunu kötü etkilediğini söylemiştir. M3 kodlu yönetici Suriyeli öğrencilerin Türkçe bilmemesinin öğretmenlerin motivasyonlarını da olumsuz etkilediğini, bazı öğretmenlerin karma sınıflardan kurtulmak için tayin istediklerini, öğretmenin harcadığı emeğin karşılığını alamadığını düşündüğünü ifade etmiş; durumu şu şekilde örneklendirmiştir:

Örneğin Suriyeli ilkokul birinci sınıf öğrencisini düşünelim. Çocuk hiçbir şey bilmiyor, lisan bilmiyor. Öğretmen konuşuyor ama sanki bir duvara konuşuyor gibi. Bu da öğretmeni üzüyor. Hiçbir şey alamadığını düşünüyor. Siz meyve alacağınız ağacı dikersiniz. Bir elma ağacı diktik, çapaladık, büyüttük. Elma verirse mutlu oluruz değil mi? Deriz ki bu ağaca emeğimi verdim ama meyvesini de alıyorum. Öğretmen anlatıyor, anlatıyor ama cevap yok. Bu durumlar öğretmenin şevkinin kırılmasına, motivasyonunun düşmesine neden oluyor. Öğretmenin Suriyeli öğrenciden dönüt alamaması üzülmeye ve ümidini kesmesine sebep oluyor.

4. Tema: Süreç yönetimi problemi

4.1. Kategori: Sınıf Yönetimi Zorlukları

Bu kategorinin altında “kalabalık sınıf problemi” ve “planlama, uygulama, değerlendirme problemi” kodları yer almaktadır.

“Kalabalık sınıf problemi” Suriyeli öğrencilerin okullara kayıt olmasıyla artan bir sınıf yönetimi sorunudur. Suriyeli öğrencilerin okullara dengeli ve homojen

dağılmaışından dolayı sınıflarda Suriyeli öğrenciler yoğunlaşmış ve bunula birlikte gruplaşmaların olması sınıf yönetimi süreçlerine kalabalık sınıflar problemini getirmiştir. Bu tür sınıflarda dil problemi, akademik ve sosyal uyum sorunları yoğunluk kazanarak eğitim kalitesini düşürmüştür.

M7 kodlu yönetici normalde Suriyeli öğrencilerin sınıflarda tek tük oldukları durumlarda sorun yaşanmadığını, fakat son yıllarda gerekli tedbirler alınmasına rağmen kalabalık sınıflarda yaş ve kültür farklılıklarından dolayı gruplar arası çatışmalar yaşandığını ifade etmiştir. Yönetici bu duruma çözüm olarak Suriyeli ve Türk öğrencilerin Türk örf ve adetlerine göre aynı çatı altında bir arada yaşamalarını sağlayacak düzenlemeler yapmayı, bunu da düzenlenecek etkinliklerle gerçekleştirmeyi önermiştir. M6 kodlu yönetici ise yabancı öğrenciler nedeniyle kalabalık hâle gelen sınıflarda öğrenim görece Türk öğrenci ve velilerini ikna etmeye çalıştıklarını, bazı velilerin sırf bu nedenle öğrencilerinin kaydını alıp başka okula gittiklerini söylemiştir. M6 kodlu yönetici durumu şu şekilde örneklendirmiştir:

Okulun kapasitesi sınırlı ama yabancı uyruklu öğrencilerle birlikte bu durum öngöremeyeceğimiz bir seviyeye ulaştı. Örneğin okulumuzun kapasitesi 180 ise bu sayı Suriyeli öğrencilerle birlikte 260-300 civarını zorluyor. Bu durum bizim okuldaki öğrenci nüfusunu planlayamamamıza, geleceği göremememize neden oluyor. Ne yapıyoruz? Bu sefer sınıftaki öğrenci sayısını artırıyoruz. Maksimum kapasite 40 iken ben 43'e veya 45'e zorluyorum. Kendi şartlarımızı bu şekilde zorlayınca bu durum öğrenciye, öğretmene ve veliye olumsuz yansıyor.

“Planlama, uygulama, değerlendirme problemi” ile ilgili olarak süreçte planlamaya uyulamaması; müfredatın yetişmemesine, eğitimin istenen hedeflere ulaşmamasına ve disiplin sorunlarına neden olmaktadır. Bu yönüyle de sınıf yönetimi süreçlerinde öğretmenler birçok sorunla karşı karşıya gelmiştir. Bu sorunlar;

- Kayıt takibinin kontrol edilemezliği,
- Suriyeli ve Türk öğrenciler arasında gruplaşmaların ortaya çıkması,
- Dil eğitiminin gecikmesi,
- Okulların fiziksel kullanım alanlarının yetersiz kalması,
- Sınıflarda yerleşim düzeninin sağlanamamasıdır.

Planlama, uygulama ve değerlendirme ile ilgili M2 kodlu yönetici Suriyeli öğrencilerin planlama sorunlarına neden olduğunu, sene başında kaç Suriyeli

öğrencinin kayıt olacağını bilmediklerini, adres beyanı ile gelenlerin uygun olması hâlinde kaydını aldıklarını ifade etmiştir. Aynı yönetici yerli öğrencilerde ise kayıt olacak kişi sayısının önceden bilindiğini, örneğin okul yaşına gelen 200 öğrenci varsa Haziran ayının sonunda bu kişilerin sisteme düştüğünü, bu sayede plan yapma imkânlarının olduğunu söylemiş; bazen sınıfın dörtte biri Suriyeli olur diye tahmin ederken sınıfın yarısının Suriyeli olabildiğini belirtmiştir. M3 kodlu yönetici Suriyelilerin dil bilmemesinin öğretmenin planlamasını bozduğunu, Suriyeli öğrenciler Türkçe bilmiyorlarsa sürecin uzadığını, öğretmenin Türk öğrenciye iki defada anlatacağı dersi Suriyeli öğrenciye beş-on defa anlatmak zorunda kaldığını, bu durumun plan-programın da aksamasına ve gecikmesine neden olduğunu söylemiştir. Konuyla ilgili M7 kodlu yöneticinin görüşü ise şu şekildedir:

Veli öğrenci ilişkilerinde ister istemez zayıf örgütlenme oluyor çünkü velilerde öğrencilerden daha fazla dil problemi var. Suriyeli anne-babalar dili daha zor ve geç öğreniyorlar. Bundan dolayıdır ki örgütlenmede geride kalıyoruz. Velilerle iletişim kopukluğu yaşıyoruz. Mesela Suriyeli bir öğrenci geç kaldığında öğretmen doğrudan veliyle ilişki kuramıyor, yanında rehber öğretmen ve tercüman öğretmenle birlikte velinin evine gönderiyoruz. Yani veliyle iletişim için mutlaka bir aracı lazım. Tabii, tercüme tam oluyor mu olmuyor mu, o da çok tartışılır. Yani bizim genel olarak dil problemi olduğundan akademik başarı istenen düzeyde sağlanamıyor. Dil sorununu çözen Suriyeli öğrencilerimiz de var. Ama maalesef Türkçe bilmeyen yabancı öğrencilerimiz çoğunlukta. Bu durum da genel olarak akademik anlamda düşük başarıya yol açıyor.

5. Tema: Okul kültürüne uyum problemi

5.1. Kategori: Psikolojik, sosyal, davranışsal bütünleşme zorlukları

Bu kategori altında “okul kültürü, iklimi ile ilgili problemler” ve “okulda inançlar, değer yargıları ve tutumlar ile ilgili problemler” kodları yer almaktadır.

“Okul kültürü, iklimi ile ilgili problemler” ile ilgili olarak M1 kodlu okul yöneticisi kendi okul kültür, değer ve normlarının olduğunu; bu değerleri oluştururken Türk öğrencilerin kültür ve değerleriyle Suriyelilerinkini sentezleyerek kültürel zenginlikler oluşturmaya gayret ettiklerini; başlangıçta çeşitli gerekçelerle ayrışma tehlikesi ortaya çıkmışken buna izin vermediklerini; bazı Türk ailelerin Suriyeli öğrencileri yük olarak görürken kendilerinin onları bir misafir olarak değerlendirdiklerini belirtmiştir. M3 kodlu yönetici okulla ilgilenen velilerin genellikle kadınlar olduğunu, Suriyeli öğrencilerin kadın velilerinin de öğrencileri ile ilgilendiklerini, buna karşın Türk kadın veliler kültürel faaliyetlerde aktif iken

Suriyeli velilerin kültürel programlara pek fazla katılım göstermediklerini, bu durumun okul kültürünü olumsuz etkilediğini söylemiştir. Aynı yönetici başarılı olduğuna inandığı bazı öğretmenlerin de okul kültürünün bozulması nedeniyle okuldan uzaklaştığını, dil engelinden dolayı öğretmen ile Suriyeli veliler arasında geçen diyalogların olumsuz algıya neden olabildiğine vurgu yapmıştır.

“Okulda inançlar, değer yargıları ve tutumlar ile ilgili problemler” kodunun ortaya çıkma nedeni kültürel farklılıklardır. M13 kodlu yöneticiye göre bu farklılıklar okul yönetimine olumsuz yansımaktadır. Fakat yönetici Suriyeli öğrencilerin de kendi öğrencileri olduğu düşüncesiyle sorunları çözmeye gayret ettiklerini ifade etmiştir. M6 kodlu yönetici 8. Sınıf öğrencilerini zaman zaman toplantı salonlarına alıp okulun değerleri hakkında bilgilendirdiklerini, toplumun hassasiyetlerini (millî marşımız, bayrağımız vb.) öğrettiklerini, periyodik olarak gerçekleştirdikleri bu toplantıların faydasını süreç içerisinde gördüklerini, bu toplantılarda rehber öğretmenlerden, sınıf öğretmenlerinden ve velilerden destek aldıklarını belirtmiştir.

Okul kültürü, iklimi, inançlar, değer yargıları ve tutumlar ile ilgili yüzleşilen başat sorunlar kültür, gelenek ve görenek farklılıklarından doğan uyum problemleridir. Bu farklılıklardan doğan uyum problemleri; sosyal çatışmalara ve gruplaşma tehlikelerine de dönüşebilmektedir. O hâlde sosyal uyum problemlerinin temel kaynağını kültür, gelenek ve görgü farklılıkları şeklinde açıklamak mümkündür.

4. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci sorusu kapsamında Suriyeli öğrencilerin öğretim gördüğü okullardaki okul yöneticilerine; okul yönetimi bağlamında karar verme, planlama, örgütleme, iletişim, koordinasyon, etki etme ve değerlendirme süreçleriyle ilgili karşılaştıkları zorluklar sorulmuştur. Soruya ait bulgular aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 6. *Okul yöneticilerinin okul yönetimi sürecinde karşılaştığı zorluklar*

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Frekans (f)	Katılımcılar
Karar verme ve iletişim	Eğitim süreçlerindeki dil engeli	Suriyeli öğrencilerin dil ve iletişim probleminden kaynaklı müfredatın ve öğretim zamanının uzaması	7	(M3) (M8) (M9) (M10) (M11) (M12) (M13)

		Suriyeli velilerle yaşanan iletişim problemlerinden kaynaklı zorluklar	7	(M3) (M8) (M9) (M10) (M11) (M12) (M13)
Planlama ve örgütleme	Sınıf yönetimindeki güçlükler	Kalabalık sınıflardan kaynaklı zorluklar	7	(M7) (M9) (M10) (M11) (M13) (M14) (M15)
Örgütleme sorunları	Okul-veli dayanışma güçlükleri	Suriyeli velilerin eğitime bakış açılarıyla ilgili yaşanan güçlükler	1	(M2)
Planlama sorunları	Eğitim planlamasının önündeki güçlükler	Suriyeli öğrencilerin dil, kültür ve eğitim farklılıklarından kaynaklı planlama sürecinde yaşanan zorluklar	5	(M2) (M5) (M9) (M10) (M11)
		Kayıt sürecinde yaşanan güçlüklerin planlama sürecine etkileri	1	(M10)
Koordinasyon	Öğrencileri koordine etme süreçlerindeki güçlükler	Mülteci öğrencilerin uyum problemlerinden dolayı yaşanan zorluklar	2	(M5) (M9)
		Suriyeli öğrencilerin devamsızlık yapmalarından doğan güçlükler	1	(M15)
Etki etme (liderlik)	Eğitim yöneticiliğinin önündeki güçlükler	Liderlik sorunundan kaynaklı güçlükler	3	(M13) (M6) (M15)
Değerlendirme	Ölçme değerlendirme süreçlerinde yaşanan güçlükler	Suriyeli öğrencilerin dil yetkinliklerinin (okuma, yazma) düşük olması nedeniyle değerlendirme sürecinde yaşanan güçlükler	1	(M13)

Tablo 6'ya göre okul yöneticilerinin okul yönetiminde karşılaştıkları zorluklar incelendiğinde en çok zorluk yaşanan temanın okul yönetimi alt boyutunun karar verme ve buna dayalı iletişim süreci ile ilgili olduğu görülmüştür. Temalar açısından onu sırasıyla “planlama ve örgütleme, örgütleme sorunları, planlama sorunları, koordinasyon, etki etme (liderlik) ve değerlendirme” temaları takip etmektedir.

Ayrıca tablo 6'ya göre zorluk yaşanan kategoriler “sınıf yönetimindeki güçlükler, okul-veli dayanışma güçlükleri, eğitim planlamasının önündeki güçlükler,

öğrencileri koordine etme süreçlerindeki güçlükler, eğitim yöneticiliğinin önündeki güçlükler ve ölçme değerlendirme süreçlerinde yaşanan güçlükler” şeklinde sıralanmaktadır.

İkinci alt problem bağlamında araştırmaya katılan okul yöneticileri okul yönetimi bağlamında yaşadıkları zorluk durumları ile ilgili 7 farklı tema ve buna dayalı kategori içerisindeki 10 farklı kod altında toplam 35 farklı görüş bildirmiştir. Tekrar eden frekans değerlerine göre ikinci alt probleme ilişkin kod sıralaması şu şekildedir:

1. Suriyeli öğrencilerin dil ve iletişim probleminden kaynaklı müfredatın ve öğretim zamanının uzaması,
2. Suriyeli velilerle yaşanan iletişim problemlerinden kaynaklı zorluklar,
3. Kalabalık sınıflardan kaynaklı zorluklar,
4. Suriyeli öğrencilerin dil, kültür ve eğitim farklılıklarından kaynaklı planlama sürecinde yaşanan zorluklar,
5. Liderlik sorunundan kaynaklı güçlükler,
6. Mülteci öğrencilerin uyum problemlerinden dolayı yaşanan zorluklar,
7. Suriyeli velilerin eğitime bakış açılarıyla ilgili yaşanan güçlükler,
8. Kayıt sürecinde yaşanan güçlüklerin planlama sürecine etkileri,
9. Suriyeli öğrencilerin devamsızlık yapmalarından doğan güçlükler,
10. Suriyeli öğrencilerin dil becerilerinin düşük olması nedeniyle değerlendirme sürecinde yaşanan güçlükler.

Bu bölümde okul yöneticilerinin okul yönetimi bağlamında karşılaştıkları zorluklar “tema, kategori ve kod” sıralamasına göre ele alınmıştır ve aşağıda sırası ile bu tema ve kategorilere ait detaylı bulgulara yer verilmiştir.

1. Tema: Karar verme ve iletişim

1.1. Kategori: Eğitim süreçlerindeki dil engeli

Bu kategori altında “Suriyeli öğrencilerin dil ve iletişim probleminden kaynaklı müfredatın ve öğretim zamanının uzaması” ve “Suriyeli velilerle yaşanan iletişim problemlerinden kaynaklı zorluklar” kodları yer almaktadır.

“Suriyeli öğrencilerin dil ve iletişim probleminden kaynaklı müfredatın ve öğretim zamanının uzaması” koduyla ilgili olarak M3 kodlu okul yöneticisi Suriyeli

öğrencilerin dil bilmemesinin öğretim planlamasını da bozduğunu, öğretmenin aynı konuyu sınıfta tekrar tekrar anlatmak zorunda kaldığını, bu durumun ders plan-programını aksattığını ve müfredatın geciktiğini belirtmiştir. Okul yöneticisine göre bu sınıflara ders veren öğretmenler plan yapmada zorlanmakta, dil bilmemeden kaynaklı müfredatın yetişmemesi sorununa çözüm bulunamamaktadır.

“Suriyeli velilerle yaşanan iletişim probleminden kaynaklı zorluklar” ile ilgili M13 kodlu okul yöneticisi yaşanan iletişim problemlerinin planlama ve uygulama süreçlerinde zorluklara neden olduğunu, koordinasyonda sürekli sorunlar çıktığı için velilerin okula yönlendirildiğini, Suriyeli öğrencilerin velileri dil bilmediği için sağlıklı bir iletişim kurulamadığını ve sorunların çözülemediğini belirtmiştir.

2. Tema: Planlama ve örgütleme

2.1. Kategori: Sınıf yönetimindeki güçlükler

Bu kategori altında “kalabalık sınıflardan kaynaklı zorluklar” kodu bulunmaktadır.

“Kalabalık sınıflardan kaynaklı zorluklar” ile ilgili M13 kodlu okul yöneticisi sınıf mevcutlarının sürekli olarak arttığını, yeni öğrenciler geldikçe sınıfların daha kalabalık hâle geldiğini, bunun planlama süreçlerini zorlaştırdığını düşünmektedir. M15 kodlu okul yöneticisi uyum sürecinin kolay olmadığını, doğal olarak yönetici ve öğretmenlerin iş yüklerinin arttığını, göç öncesi dönemde 5-10 öğrencinin devamsızlık sorunlarıyla uğraşırken şimdi 250 öğrencinin devamsızlığı ile uğraştıklarını, ailelere tek tek ulaşarak onları çocukların okula devam etmesine izin vermeleri için ikna etmenin ve süreci takip etmenin çok zor olduğunu belirtmiştir.

3. Tema: Örgütlenme sorunları

3.1. Kategori: Okul-veli dayanışma güçlükleri

Bu kategori altında “Suriyeli velilerin eğitime bakış açılarıyla ilgili yaşanan güçlükler” kodu vardır.

“Suriyeli velilerin eğitime bakış açılarıyla ilgili yaşanan güçlükler” hem Suriyeli öğrencilerin içinden geldikleri toplum hem de içinde bulundukları şartlar ile ilgilidir. Nitekim ailelerin bir kısmı kız öğrencilerin okula devam etmesine gerek olmadığını düşünmekte, bir kısmı ise erkek çocukların çalışarak eve para getirmesi

gerektiğine inanmaktadır. Konuyla ilgili olarak M2 kodlu okul yöneticisi görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir:

Öğrencilerin ailesinin bir kısmı burada, bir kısmı Suriye’de. Kimisinin babası savaşta ölmüş ya da işsiz kalmış. Bu öğrencilerle uyum sorunu yaşanıyor. Mesela diyoruz ki okul saat 08.20’de başlıyor, 14.20’de sona eriyor. Ama Suriyeli öğrenciler saat 9’da falan geliyorlar. Bir de şöyle uyum sıkıntılarımız var. Mesela diyoruz ki okuma süreci tamamlandı, önemli konular anlatılacak. Ama Suriyeli veliler keyfi olarak on on beş gün okula çocuklarını göndermiyorlar. Diyorlar ki biz İstanbul’a akraba ziyaretine gideceğiz, bayram görüşmelerimiz var falan. Tabii bu da Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına olumsuz olarak yansıyor. Ama Türk velilere bunu dediğimizde önceden ona göre tedbirini alıyorlar.

4. Tema: Planlama sorunları

4.1. Kategori: Eğitim planlamasının önündeki güçlükler

Bu kategori altında “Suriyeli öğrencilerin dil, kültür ve eğitim farklılıklarından kaynaklı planlama sürecinde yaşanan zorluklar” ve “kayıt sürecinde yaşanan güçlüklerin planlama sürecine etkileri” kodları bulunmaktadır.

“Suriyeli öğrencilerin dil, kültür ve eğitim farklılıklarından kaynaklı planlama sürecinde yaşanan zorluklar” koduyla ilgili olarak M5 kodlu okul yöneticisi çocukların hassas durumlarını göz önüne alarak karar verme süreçlerine yön verdiklerini, planlama aşamasında çocukların dil ve kültür farklılıklarına dikkat ettiklerini, Suriyeli öğrencilerin eğitim farklılıklarının örgütlenme süreçlerini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. M2 kodlu okul yöneticisi konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde açıklamaktadır:

Suriyeli öğrencilerin dil, kültür ve eğitim farklılıkları; planlama ve örgütlenme süreçlerinde zorluklara neden olabilmektedir. Bazen şöyle olabiliyor. Bizim okulumuzdaki Türk ve Suriyeli öğrencilerin aileleri maddi durumları ve kültür düzeyleri yerinde aileler. Çoğu Suriyeli çocuğun anne-babası öğretmen, mühendis, doktor gibi mesleklerden geliyor. Bu çocuklar okula kayıt oluyor ve Türkçeyi öğrenmiş olarak okula geliyorlar. Hiç sıkıntı yaşamıyoruz. Bazen de ailesinin bir kısmı Türkiye’de, bir kısmı Suriye’de olan öğrencilerle karşılaşıyoruz. Kimisinin babası savaşta ölmüş ya da işsiz kalmış. Bu öğrencilerde uyum sorunu yaşanıyor.

“Kayıt sürecinde yaşanan güçlüklerin planlama sürecine etkileri” koduyla ilgili olarak M10 kodlu okul yöneticisi kayıt sürecinde yaşanan güçlüklerden dolayı planlama sürecinde zorlandıklarını, öğrenciyle gerçekleştirilen görüşmelerde iletişim sorunları yaşadıklarını, değerlendirme aşamasında Arapça konuşup yazan öğrencilerin derslerini değerlendirmede branş öğretmenlerinin güçlükler

yaşadıklarını, istediği notu alamayan öğrencinin dersin hocasını Arapça bilmemekle suçladığını ifade etmiştir.

5. Tema: Koordinasyon

5.1. Kategori: Öğrencileri koordine etme süreçlerindeki güçlükler

Bu kategori altında “mülteci öğrencilerin uyum problemlerinden dolayı yaşanan zorluklar” ve “Suriyeli öğrencilerin devamsızlık yapmalarından doğan güçlükler” kodları yer almaktadır.

“Mülteci öğrencilerin uyum problemlerinden dolayı yaşanan zorluklar” ile ilgili M5 kodlu okul yöneticisi öğrencilerin birbirlerini anlayamamalarından kaynaklanan iletişim engellerinin eğitim uygulamalarında disiplin sorunlarına dönüştüğünü belirtmiştir. Yine çocukların uyum sorunları değerlendirme aşamasında da sorun kaynağı olmaktadır.

“Suriyeli öğrencilerin devamsızlık yapmalarından doğan güçlükler” uyum sürecine etki eden önemli faktörlerden biri olarak dikkat çekmektedir. Öğrenciler çeşitli gerekçelerle devamsızlık yapabilmektedir. Burada ailelerin tutumları da önemlidir. Öğrenci devamsızlık yaptığında okul yöneticileri aileye ulaşmaya çalışmakta, sorunun çözümünde aileden destek istemek durumunda kalmaktadır. Fakat kimi zaman okul yönetimi aileye ulaşmakta zorlanmakta, hatta ulaşamamaktadır. Ailelerin öğrenci devamsızlığı önemsemeyen tutumları okul yöneticilerinin işlerini zorlaştırmakta, aileler çocukların okula gitmesini gereksiz görebilmektedir. M15 kodlu okul yöneticisinin kod ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

Değerlendirme sürecinde genelde öğrencileri sınıfta bırakmıyoruz. Ancak devam sorunu olan öğrencilerin devamsızlık durumlarını çözemezsek öğrenciye sınıf tekrarı yaptırıyoruz. Şimdi okulda Türkler olduğunda herkes bizi anlıyor. Ama Suriyeli öğrencilere hitaben okulun akademik başarısından, not ve disiplin siteminden bahsettiğimizde öğrenci anlamıyor. Dolayısıyla boş konuşmuş oluyoruz. Tabii, kolay bir süreç değil. Biz yöneticilerin ve öğretmenlerin de iş yükü artmış oluyor. Mesela sadece Türk öğrencilerin olduğu dönemlerde 5-10 öğrencinin devamsızlığıyla uğraşırken şimdilerde 250 öğrencinin devamsızlığı ile uğraşıyoruz. Takip etmek ve kontrol o kadar zor ki. Dolayısıyla bize çok büyük bir iş yükü getiriyor.

6. Tema: Etki etme (liderlik)

6.1. Kategori: Eğitim yöneticiliğinin önündeki güçlükler

Bu kategori altında “liderlik sorunundan kaynaklı güçlükler” kodu yer almaktadır.

“Liderlik sorunundan kaynaklı problemler” ile ilgili olarak M6 kodlu yönetici dönem dönem yeni kararlar almak zorunda kaldıklarını, değişen şartların kararları da etkilediğini, yeni bir süreç ve durumla karşı karşıya kaldıklarını belirtmiş; durumu şu şekilde örneklendirmiştir:

Değişen şartlar tabi ki kararlarınızı da etkiliyor. Yeni bir süreç ve durumla karşı karşıyasınız. Dalgalı, fırtınalı bir denizde, bir gemiyi sahile ulaştırmadaki kaptanın güçlüğü neyse inanın bizimki de öyledir. Çünkü ne kadar da olsa direkt olarak sorunların çözüm kaynağı siz olmak zorundasınız. Çözümü sizin yürütmeniz, okulu yönetmek tamamen sizin göreviniz olduğu için herkesi idare etmek zorundasınız. Diyelim ki öğrenciyi, öğretmeni, veliyi... Hem idare etmek hem de sorunları çözmek. Bu anlamda iş yükümüz arttı ve yorulduk.

7. Tema: Değerlendirme

7.1. Kategori: Ölçme değerlendirme süreçlerinde yaşanan güçlükler

Bu kategori altında “Suriyeli öğrencilerin dil yetkinliklerinin (okuma, yazma) düşük olması nedeniyle değerlendirme sürecinde yaşanan güçlükler” kodu bulunmaktadır.

“Suriyeli öğrencilerin dil yetkinliklerinin (okuma, yazma) düşük olması nedeniyle değerlendirme sürecinde yaşanan güçlükler” koduyla ilgili olarak M13 kodlu okul yöneticisi öğretmenlerin değerlendirme yapamadıklarını, çünkü Suriyeli öğrencilerin okuma-yazma yeterliklerinin düşük olduğunu, bu becerilerinin zayıf olmasının yanında öğrencilerde bu becerileri geliştirme çaba ve mücadelesinin de olmadığını, dolayısıyla değerlendirme süreçlerinin sağlıklı işlemediğini söylemiştir.

4. 3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerine sorulan üçüncü soruda “genel olarak okullarda karşılaşılan zorlukların çözümüne ilişkin neler yaptıkları” hakkında veri toplanmıştır.

Okul yöneticilerinin okullarında karşılaştıkları zorluklara ürettikleri çözümlerle ilgili veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır:

Tablo 7. Okul yöneticilerinin ürettikleri çözümler

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Frekans (f)	Katılımcılar
Uyum süreçlerinin teorik ve pratik alt yapılarını hazırlama	İdareci ve öğretmen eğitimiyle çözüm stratejileri	Yönetici ve öğretmenlerin hizmet içi faaliyetlere katılması	15	(M1) (M2) (M3) (M4) (M5) (M6) (M7) (M8) (M9) (M10) (M11) (M12) (M13) (M14) (M15)
	Dış kurumlar yardımıyla çözüm stratejileri	Okul dışı demeklerden ve üniversitelerden destek alma	2	(M7) (M10)
Eğitsel ve sosyal uyum süreç çalışmaları	Eğitsel kaynaştırma ve rehberlik faaliyetleriyle çözüm stratejileri	Sınıf ve rehberlik etkinliklerini aktif olarak işe koşma	9	(M1) (M4) (M5) (M6) (M7) (M9) (M11) (M12) (M14)
		Suriyeli öğrencilere sportif, sosyal ve eğitsel etkinliklerde aktif kılma	9	(M4) (M5) (M6) (M7) (M8) (M9) (M11) (M12) (M14)
	Rehberlik aktiviteleri, konsültasyon, müşavirlik hizmetleriyle çözüm stratejileri	Okul yöneticisi, öğretmen, rehber öğretmen ve Suriyeli veli ile iş birliği sağlama	9	(M1) (M4) (M5) (M6) (M9) (M10) (M11) (M12) (M14)
		Okul yöneticisi ve öğretmen iş birliğiyle veli ziyaretleri gerçekleştirme	6	(M5) (M6) (M7) (M9) (M10) (M13)
	Oturma düzeni ve koordinasyon yöntemiyle çözüm stratejileri	Türk ve Suriyeli öğrencilere karma sınıflarda, dengeli şekilde yer verme	4	(M2) (M7) (M10) (M11)
	MEB ve internet destekleriyle çözüm stratejileri	MEB ve okul desteğiyle sorunları çözme	3	(M5) (M8) (M14)
	Eğitsel oryantasyon yöntemiyle çözüm stratejileri	Suriyeli öğrencilere uyum kursları düzenleme	3	(M4) (M6) (M7)
		Süreçte PIKTES uygulamalarından yararlanma	2	(M10) (M14)
Dil ve sosyal uyum çalışmaları	Çeviri ve benzeri teknik iletişimlerle çözüm stratejileri	Öğretmenler, gönüllü Suriyeli personeller ya da cep telefonları yardımıyla tercüme ile iletişim kurma	4	(M1) (M3) (M7) (M12)

Tablo 7’ye göre okul yöneticilerinin karşılaştıkları zorluklara ürettikleri çözümler “uyum süreçlerinin teorik ve pratik alt yapılarını hazırlama”, “eğitsel ve sosyal uyum süreç çalışmaları” ve “dil ve sosyal uyum çalışmaları” isimli üç temada toplanmaktadır. Temalar incelendiğinde verilerin 8 kategoride toplandığı görülmüştür. Elde edilen kategoriler şu şekildedir:

1. İdareci ve öğretmen eğitimiyle çözüm stratejileri,

2. Dış kurumlar yardımıyla çözüm stratejileri,
3. Eğitsel kaynaştırma ve rehberlik faaliyetleriyle çözüm stratejileri,
4. Rehberlik aktiviteleri, konsültasyon, müşavirlik hizmetleriyle çözüm stratejileri,
5. Oturma düzeni ve koordinasyon yöntemiyle çözüm stratejileri,
6. MEB ve internet destekleriyle çözüm stratejileri,
7. Eğitsel oryantasyon yöntemiyle çözüm stratejileri,
8. Çeviri ve benzeri teknik iletişimlerle çözüm stratejileri.

Tekrar eden frekans değerlerine göre üçüncü alt probleme ilişkin kod sıralaması ise şu şekildedir:

- Yönetici ve öğretmenlerin hizmet içi faaliyetlere katılması,
- Sınıf ve rehberlik etkinliklerini aktif olarak işe koşma,
- Suriyeli öğrencilere sportif, sosyal ve eğitsel etkinliklerde aktif kılma,
- Okul yöneticisi, öğretmen, rehber öğretmen ve Suriyeli veli ile iş birliği sağlama,
- Okul yöneticisi ve öğretmen iş birliğiyle veli ziyaretleri gerçekleştirme,
- Türk ve Suriyeli öğrencilere karma sınıflarda, dengeli şekilde yer verme,
- Öğretmenler, gönüllü Suriyeli personeller ya da cep telefonları yardımıyla tercüme ile iletişim kurma,
- MEB ve okul desteğiyle sorunları çözme,
- Suriyeli öğrencilere uyum kursları düzenleme,
- Süreçte PIKTES uygulamalarından yararlanma,
- Okul dışı derneklerden ve üniversitelerden destek alma.

Bu bölümde okul yöneticilerinin okul yönetimi bağlamında karşılaştıkları zorluklar “tema, kategori ve kod” sıralamasına göre ele alınmıştır ve aşağıda sırası ile bu tema ve kategorilere ait detaylı bulgulara yer verilmiştir.

1. Tema: Uyum süreçlerinin teorik ve pratik alt yapılarını hazırlama

1.1. Kategori: İdareci ve öğretmen eğitimiyle çözüm stratejileri

Bu kategori altında “Yönetici ve öğretmenlerin hizmet içi faaliyetlere katılması” kodu bulunmaktadır.

Bulgular incelendiğinde “*Yönetici ve öğretmenlerin hizmet içi faaliyetlere katılması*” koduyla ilgili okul yöneticilerinin süreçte hizmet içi eğitim faaliyetlerine katıldıkları, Bakanlığın kendi bünyesinde Suriyeli öğrencilerin öğretim gördüğü okullarda görev yapan öğretmen ve yöneticilere yönelik bu tür faaliyetleri planladığı görülmüştür.

Suriye’den gelen göç dalgası, Türkiye’deki eğitim kurumları için bir anda fazladan bir yük ortaya çıkarmış, devlet veya özel öğretim kurumlarında görev yapan öğretmen ve yöneticiler bir anda kendilerini bir karmaşanın içerisinde bulmuştur. Bu süreçte görevlileri yönlendirecek ve onlara destek olacak kurumsal faaliyetlere ihtiyaç duyulması normaldir.

M8 kodlu okul yöneticisi PIKTES projesi kapsamında Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumlarının sağlanması sürecinde öğretmen ve yöneticilerin yetkinliklerini geliştirecek bir hafta süren eğitim seminerine katıldıklarını söylemiştir. M8, seminerin çok yararlı olduğunu, öğrendikleri sayesinde Suriyeli öğrencilerine yardımcı olduklarını hissettiklerini, öğrencilerin uyum süreçlerinin hızlanmasında aldıkları eğitimin doğrudan katkısının olduğunu, Suriyeli çocukların kalış sürelerinin artacağı göz önüne alındığında benzer eğitim programlarının tekrar tekrar düzenlenmesi gerektiğini, süreçte yalnızca öğretmen ve yöneticilere değil Suriyeli ailelere de oryantasyon eğitimlerinin gerekli olduğunu, bölge bölge verilecek eğitimlerle uyum süreçlerinin hızlanacağını ifade etmiştir.

M1 kodlu okul yöneticisi yürütülen eğitim faaliyetlerinin çok faydalı olduğunu; gerek Suriyeli öğrenciler gerekse veliler için düzenlenen oryantasyon çalışmalarına, iletişim süreçlerine, sınıf içi eğitim faaliyetlerine katkı sağladığını düşünmektedir. M2 kodlu okul yöneticisinin kod ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

Evet, bu tür eğitimler faydalı oluyor. Çünkü bu bir göç ve göçmen sorunudur. Tüm dünyanın sorunudur. Bilimsel verilere dayalı olarak nerelerde, nasıl göçler olmuş? Göç edenler nasıl uyum sağlamışlar? Bunlar bilimsel olarak dünyanın çeşitli yerlerinden savaş, afet vs. anlatılıyor. Bunlar anlatıldığında olaylara bir göçmen gözüyle bakabiliyorsunuz. Bunların bir takım sorunları var. Bunlar geldikleri gibi gidebilirler mi? Giderlerse ne olur? Niçin gitmiyorlar? Niçin buraya geldiler? Bunları böyle sorguladığınız için biraz daha farklı, insancıl, objektif bakabiliyorsun. Yani bu anlamda bir empati yapmamıza neden oluyor.

1.2. Kategori: Dış kurumlar yardımıyla çözüm stratejileri

Bu kategori altında “Okul dışı derneklerden ve üniversitelerden destek alma” kodu bulunmaktadır. Bazı okul yöneticileri süreçte okul dışı özel veya resmî derneklerden ve üniversitelerden eğitsel ve sosyal destek alma yoluna giderek Suriyeli öğrencilerin eğitsel, kültürel ve sosyal bütünleşme sorunlarını çözmeye çalışmışlardır.

“Okul dışı derneklerden ve üniversitelerden destek alma” koduyla ilgili olarak M7 kodlu okul yöneticisi hem Türk hem de Suriyeli öğrenciler için rehberlik çalışmaları yaptıklarını, karşılıklı hoşgörünün sağlanması ve karşı tarafla ilgili empati kurulması için rehberlik etkinliklerinden yararlandıklarını, okuldaki toplantı salonlarını bu gerekçe ile sıklıkla kullandıklarını, okul içi faaliyetlerin yanı sıra süreçte derneklerden de destek aldıklarını belirtmiştir. M10 kodlu okul yöneticisi ise problemleri çözmeye çalıştıklarını, öğretmenlerle sorunları aşma ile ilgili fikir alışverişinde bulunduklarını, aktivitelere bütün öğrencileri eşit bir şekilde katmaya çalıştıklarını, Suriyeli öğrenciler için Bilkent Üniversitesi ile iş birliği hâlinde bir projeyi hayata geçirdiklerini ifade etmiştir.

2. Tema: Eğitsel ve sosyal uyum süreç çalışmaları

2.1. Kategori: Eğitsel kaynaştırma ve rehberlik faaliyetleriyle çözüm stratejileri

Bu kategori altında “Sınıf ve rehberlik etkinliklerini aktif olarak işe koşma” ve “Suriyeli öğrencilere sportif, sosyal ve eğitsel etkinliklerde aktif kılma” kodları bulunmaktadır.

Suriyeli öğrencilerin uyum sorunlarını ivedilikle ve etkin bir şekilde çözüme kavuşturmak isteyen okul yöneticileri, sınıf içi etkinlikleri ve rehberlik faaliyetlerini etkin şekilde kullanma; sportif, sosyal ve eğitsel etkinlikleri Suriyelilerin uyumlarını sağlamada araç olarak kullanma yoluna gitmiştir.

“Sınıf ve rehberlik etkinliklerini aktif olarak işe koşma” ve “Suriyeli öğrencilere sportif, sosyal ve eğitsel etkinliklerde aktif kılma” kodları ile ilgili olarak M6 kodlu okul yöneticisi öğrencileri her ay düzenli olarak okul ve sınıf kuralları hakkında bilgilendirdiklerini, bu aşamada toplumların hassasiyetleri ilgili eğitimlerin verildiğini söylemiştir. M7 kodlu okul yöneticisi benzer şekilde bu toplantılarda rehber öğretmenlerin sınıf öğretmenleri ile iş birliği hâlinde süreci yönlendirdiklerine, velilerle iş birliği yaptıklarına dikkat çekmiştir. M1 kodlu okul yöneticisi

öğretmenlerin Suriyeli öğrencilerin sıkıntılarını dikkate alarak öğretim süreçlerini yönettikleri için planlamada herhangi bir aksaklık yaşamadıklarını, uygulamada birtakım aksaklıkların yaşandığını, Suriyeli öğrencilerin yoğun olduğu sınıflarda Türk velilerin çocuklarını okula yollamakta kararsız kalabildiklerini, ancak bunu sınıf ve rehber öğretmenler aracılığıyla çözdüklerini ifade etmiştir. Konuya ilişkin M4 kodlu okul yöneticisinin görüşleri ise şu şekildedir:

Türkçesi kötü olan Suriyeli öğrencileri, dili öğrenebilsinler diye Türkçeyi iyi bilen Suriyeli öğrencilerle ya da Türk öğrencilerle karma oturtuyoruz. Suriyeli öğrencimizde yapabilecek öz güven varsa sınıf başkanı yapıyoruz, şiirler okutuyoruz. Ana dillerini de öğretmemeleri için Arapça şarkı ya da ilahiler dinletiyoruz. Çocuğun kendisini mutlu hissetmesi için okulun bütün imkânlarını kullanıyoruz. Öğrenci ve velilerimizle ilgili her türlü bilgiyi yeri geldiğinde kullanmak için e-okul sistemine kaydediyoruz.

2.2. Kategori: Rehberlik aktiviteleri, konsültasyon, müşavirlik hizmetleriyle çözüm stratejileri

Bu kategori altında “Okul yöneticisi, öğretmen, rehber öğretmen ve Suriyeli veli ile iş birliği sağlama” ve “Okul yöneticisi ve öğretmen iş birliğiyle veli ziyaretleri gerçekleştirme” kodları bulunmaktadır. Burada okul yöneticileri sürecin paydaşları olan öğretmen ve velilerle hem iş birliği kurma hem de öğretmen desteğiyle velileri ziyaret etme hususlarına önem vermekte, yüz yüze ziyaretlerin hem paydaşlar arasında ilişkinin canlı kalmasına hem de öğrenci sorunlarının çözümünün kolaylaşmasına yardım ettiği belirtilmektedir.

“Okul yöneticisi, öğretmen, rehber öğretmen ve Suriyeli veli ile iş birliği sağlama” ve “Okul yöneticisi ve öğretmen iş birliğiyle veli ziyaretleri gerçekleştirme” kodları ile ilgili olarak M7 kodlu okul yöneticisinin görüşleri şu şekildedir:

Hem Türk hem de Suriyeli öğrenciler için rehberlik çalışmaları yapıyoruz. Bizim öğrencilere hoşgörülü olmamız ve onların duygularını hissetmemiz gerektiğini rehberlik etkinlikleriyle çocuklara aşılama çalışıyoruz. Okul içerisinde öğretmen, rehber öğretmen ve velilerin katılımıyla rehberlik etkinlikler düzenliyoruz. Süreçte tüm paydaşların iş birliği içerisinde olmasına önem veriyor, Suriyeli öğrencilerle Türk öğrencileri kaynaştırmak için sürekli rehberlik aktiviteleri yapıyoruz. Örneğin “Beden Eğitimi” derslerinde her iki gruptan futbol takımları oluşturuyoruz. Suriyeli öğrencileri, Türk öğrencilerle mümkün olduğunca yan yana oturtuyoruz. Arkadaş olsunlar, sosyalleşerek Türkçeyi daha kolay öğrensinler diye. Öğrencilerin akademik başarıyı yakalamaları için Türkçeyi iyi öğrenmeleri lazım. Bu sene sınava giren Suriyeli iki öğrencim 370’in üzerinde puan aldı.

Bu puanları alan öğrencilerim Anadolu Lisesi'ne gittiler. 5. sınıfta Suriyeli bir kızımız da Anadolu Lisesi'ne gitti. 400 puan alan öğrencilerimiz bile var. Demek ki bir öğrenci dile hâkim olursa başarmayacağı ders yoktur”

M9 kodlu okul yöneticisi kendilerinin, rehber öğretmen ve sınıf öğretmenleri ile birlikte velilerle birebir ya da toplu görüşmeler gerçekleştirdiklerini, seminerler verdiklerini, çözüm geliştirme çalışmalarının yıl boyunca devam ettiğini, özellikle hizmet içi eğitimlere öğretmenlerin katılımını sağlayarak Suriyeli öğrencilerin sorunlarını çözmeye çalıştıklarını ifade etmektedir.

2.3. Kategori: Oturma düzeni ve koordinasyon yöntemiyle çözüm stratejileri

Bu kategori altında “Türk ve Suriyeli öğrencilere karma sınıflarda, dengeli şekilde yer verme” kodu bulunmaktadır.

“Türk ve Suriyeli öğrencilere karma sınıflarda, dengeli şekilde yer verme” koduyla ilgili M7 kodlu okul yöneticisi Suriyeli öğrencileri sınıflara daha eşit bir şekilde dağıtmaya çalıştıklarını, etkinliklerle grupların birbiri ile kaynaşmasını hedeflediklerini; M2 kodlu okul yöneticisi koordinasyonun sağlanması için Suriyelilerin okullara dengeli bir şekilde dağıtılması gerektiğini, bazı mahallelerde Suriyeli ailelerin yoğunlaştığını, bunun da okullardaki Suriyeli öğrencilerin dağılımına etki ettiğini, ideal olanın her sınıfta maksimum 7-8 Suriyeli öğrenci olduğunu, bu sayede sorunların bir kısmının çözüme kavuşacağını belirtmiştir. M4 kodlu okul yöneticisi ise Suriyeli öğrencileri mümkün olduğunca sınıflara dengeli bir şekilde yerleştirdiklerini, karma oturma sisteminin sınıflarda uygulanmasının çok önemli olduğunu, ayrışmayı engelleyecek etkinliklerin başında bu durumun geldiğini söylemiştir.

2.4. Kategori: MEB ve internet destekleriyle çözüm stratejileri

Bu kategori altında “MEB ve okul desteğiyle sorunları çözme” kodu bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin çoğunluğu, Suriyeli öğrencilerin Türk eğitimiyle bütünleşme sorunlarını planlama, süreç yönetimi, kararlaştırma ve değerlendirme aşamalarında İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinden destek alarak ve MEB’in e-okul sisteminden yararlanarak çözüme kavuşturduklarını belirtmiştir.

“MEB ve okul desteğiyle sorunları çözme” koduyla ilgili olarak M14 kodlu okul yöneticisi velilerle görüştüklerini, gerekli olduğunda rehber ve sınıf öğretmenlerinin İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünden destek aldıklarını, Suriyeli

öğrencilerin fazla olduğu durumlarda İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne başvurduklarını, onların da öğrencileri başka okullara taşıdıklarını belirtmiştir. M5 kodlu okul yöneticisi öğrenci ve velilerle ilgili her türlü bilgiyi e-okul sistemine kaydettiklerini, özel durumu olan öğrenci ve velilere destek sağladıklarını ifade etmiştir. M8 kodlu okul yöneticisi Vali, İl Millî Eğitim Müdürü ve İlçe Millî Eğitim Müdürü ile sürekli olarak koordineli bir şekilde çalıştıklarını, etkinlik ve süreçleri planladıklarını, Suriyeli öğrencilerin bir kısmının başka okullara taşınmasına karar verdiklerini söylemiştir.

2.5. Eğitsel oryantasyon yöntemiyle çözüm stratejileri

Bu kategori altında “Suriyeli öğrencilere uyum kursları düzenleme” ve “Süreçte PIKTES uygulamalarından yararlanma” kodları bulunmaktadır. Bazı okul yöneticileri MEB desteğiyle Suriyeli öğrenci ve velilerine uyum kursları düzenlediklerini, bu şekilde çocukların okula uyum süreçlerinin hızlandığını söylemiştir.

“Suriyeli öğrencilere uyum kursları düzenleme” ve “Süreçte PIKTES uygulamalarından yararlanma” kodlarıyla ilgili olarak M7 kodlu okul yöneticisi Suriyeli öğrencileri sınıflara daha eşit bir şekilde dağıtmaya çalıştıklarını, öğrencilerle Türk öğrencileri kaynaştırmak için sürekli rehberlik aktiviteleri yaptıklarını, uyum kursları düzenlediklerini, okuma-yazması iyi olmayan öğrencilerle etkinlik şeklinde ek dersler yaptıklarını belirtmiştir. M10 kodlu okul yöneticisi PIKTES projesinde görevli iki kişiden destek aldıklarını, işlerini severek yapan bu kişilerin kendilerine çok yardımcı olduklarını, herhangi bir durumla karşılaştıklarında Whatsap üzerinden o kişilerle iletişim kurduklarını, beraber veli ziyaretleri yaptıklarını, onların sayesinde velilerle iletişim sorunu yaşamadıklarını ifade etmiştir. M14 kodlu okul yöneticisi rehber öğretmenlerinin PIKTES uygulamaları yaptığını, veli ve öğrencilerle görüştiklerini, sonuçları kendileri ile paylaştıklarını ve birlikte problemleri çözmeye gayret ettiklerini dile getirmiştir.

3. Tema: Dil ve sosyal uyum çalışmaları

3.1. Kategori: Çeviri ve benzeri teknik iletişimlerle çözüm stratejileri

Bu kategori altında “Öğretmenler, gönüllü Suriyeli personeller ya da cep telefonları yardımıyla tercüme ile iletişim kurma” kodu bulunmaktadır. Okul yöneticileri dil ve iletişim engelini gönüllü çevirmenlik yapan öğretmen ve personeller sayesinde aştıklarını ya da tercüme uygulamaları aracılığıyla gidermeye çalıştıklarını belirtmişlerdir.

“Öğretmenler, gönüllü Suriyeli personeller ya da cep telefonları yardımıyla tercüme ile iletişim kurma” koduyla ilgili olarak M1 kodlu okul yöneticisi genellikle bütün öğrencilerle iletişim sorunu yaşadıklarını, performanslarının olumsuz etkilendiğini, UNICEF ve MEB desteğiyle okullarında tercümanların görev yaptıklarını, bu tercümanların sayesinde iletişim sorunlarını aştıklarını belirtmiştir. M12 kodlu okul yöneticisi iki Suriyeli öğrencinin kavga ettiğini, iki veliyi de ikna etmek için çok uğraştıklarını, dil engelini süreci zorlaştırdığını, tercümanlar sayesinde krizi çözdüklerini ifade etmiştir. Konuya ilişkin M3 kodlu okul yöneticisinin görüşü şu şekildedir:

Karar verme süreçlerinde daha önce yalnızca Türk öğrencileri düşünüyorduk. Şimdi ise karar verirken Suriyeli öğrencileri de düşünmek zorundayız ki bu öğrencilerin hepsinde dil problemi var. Hem öğrencileri hem de velileri düşünmek zorundayız. Sınav yapmak istediğimizde onların seviyesine uygun bir sınav yapmaya çalışıyoruz. Öğrencilere bir kitap aldırırken bile Suriyeli veliler bu kitabı alabilirler mi diye düşünüp ona göre karar veriyoruz.

4. 4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Okul yöneticilerine sorulan son soruda “okullarda karşılaşılan zorlukların giderilmesi sürecinde yapılması gereken öneriler”e ilişkin veri toplanmıştır. Verilerin analiz edilmesi sonucu oluşan bulguların nitel tematik tablosu şu şekildedir:

Tablo 8. Okul yöneticilerinin çözüm önerileri

Temalar	Kategoriler	Kodlar	Frekans (f)	Katılımcılar
Eğitim süreçlerinin yönetimi	Eğitimle bütünleşme önerileri	Suriyeli öğrenciler okul ve sınıflara homojen ve dengeli dağıtılmalı.	9	(M2) (M4) (M6) (M7) (M8) (M10) (M11) (M14) (M15)
	Algıları değiştirmeye yönelik sosyal	Suriyeli ailelerin eğitime karşı bilinçlenmesini sağlayacak etkinlikler	5	(M3) (M5) (M6) (M12) (M13)

eğitsel etkinlikler		düzenlenmeli.		
		Suriyeli veliler için zorunlu Türkçe dil kursları düzenlenmeli.	4	(M1) (M4) (M10) (M13)
	Kişisel, sosyal, akademik bütünleşme önerileri	Rehberlik faaliyetleri daha aktif olarak işe koşulmalı.	4	(M9) (M11) (M12) (M13)
		Suriyeli öğrencilere öncelikle dil hazırlık kursları düzenlenmeli.	3	(M2) (M3) (M11)
Sosyal duygusal bütünleşme	Sosyal ve kültürel yakınsak alanlar yaratma	Suriyeli ve Türk ailelerin birbirlerine yönelik algılarının değişmesi için etkinlikler düzenlenmeli.	3	(M3) (M5) (M6)
Eğitim süreçlerinin yönetimi	Profesyonel çözüm destekleri	MEB'in okullara desteği ve MEB-okul etkileşimi artırılmalı.	2	(M8) (M10)
	Eğitimi planlama, uygulama ve değerlendirmede uygun koşullar yaratma	Türk ve Suriyeli öğrencilerin akademik değerlendirmelerine dayalı sınıflar düzenlenmeli.	2	(M2) (M7)

Tablodan hareketle okul yöneticilerinin karşılaştıkları zorluklara yönelik çözüm önerilerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Suriyeli öğrenciler okul ve sınıflara homojen ve dengeli dağıtılsın.
2. Suriyeli ailelerin eğitime karşı bilinçlenmesini sağlayacak etkinlikler sağlansın.
3. Suriyeli veliler için zorunlu Türkçe dil kursları düzenlensin.
4. Rehberlik faaliyetleri daha aktif olarak işe koşulsun.
5. Suriyeli öğrencilere öncelikle dil hazırlık kursları düzenlensin.
6. Suriyeli ve Türk ailelerin birbirlerine yönelik algılarının değişmesi için etkinlikler düzenlensin.
7. MEB-okul desteği ve etkileşimi artırılsın.
8. Türk ve Suriyeli öğrenciler için akademik değerlendirmeye dayalı sınıflar düzenlensin.

Okul yöneticilerinin sunduğu çözüm önerilerine ilişkin analizler kategorilere ve kodlara göre sırası ile şu şekildedir:

1. Tema: Eğitim süreçlerinin yönetimi

1.1. Kategori: Eğitimle bütünleşme önerileri

Bu kategori altında “Suriyeli öğrenciler okul ve sınıflara homojen ve dengeli dağıtılsın.” kodu bulunmaktadır.

Okul yöneticileri, Suriyeli öğrencilerin okullara yerleştirilmesinde bazı dengesizliklerin ve plansızlıkların zaman zaman söz konusu olabildiğine dikkat çekmektedir. Böyle durumlarda bazı sınıf ya da okullarda Suriyeli öğrencilerin daha yoğun bir nüfus oluşturduğu; bunun eğitim süreçlerinin planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarına zarar verdiği; bu tür durumlarda müfredatın yetişmemesi ve zaman yönetiminin verimli olamaması gibi sorunlara neden olduğu belirtilmektedir.

Konuyla ilgili olarak M14 kodlu yönetici taşıma sistemiyle bu sorunun çözülebileceğini, kaliteli bir eğitim için dengeli dağılımın şart olduğunu; M15 kodlu yönetici bir okuldaki Suriyeli öğrenci sayısının tüm okula oranının yüzde 20 olması gerektiğini, bunun olması durumunda hem öğrencileri kaynaştırmanın hem de öğrencilerin motivasyonlarını yükseltmenin daha kolay olacağını, oranın yüzde 20’yi aşması durumunda taşınmalı eğitime başvurulması gerektiğini belirtmektedir. Konuyla ilgili M2 kodlu yöneticinin görüşleri şu şekildedir:

Suriyeli öğrencilerle ilgili adamakıllı planlamalar yapılması lazım. Mesela 1/4 veya 1/5 oranlarında sınıf planlarının yapılması lazım. 30 kişilik bir sınıfta 8, 9 ya da en fazla 10 Suriyeli öğrenci olması lazım. Sınıfın yarısı, yarısından da fazlası Suriyeli öğrenci olursa akademik yönden o sınıf geride kalıyor. Gruplaşmalar oluyor. Müfredat uzuyor. Daha da önemlisi Suriyeli öğrenciler kendi aralarında Arapça konuşuyor, Türkçeyi öğrenemiyorlar. Eğer sınıflarda Suriyeli öğrenci mevcudu az tutulursa hem Türkçeyi çabuk öğrenirler hem de sosyal kaynaşma daha hızlı olur. Yani MEB bakımından iyi bir koordinasyonumuz olmalı. Okullara, sınıflara Suriyeli öğrenciler çok dengeli dağıtılmalı. Homojen bir şekilde dağıtılmalı. Bir okulda %10 Suriyeli varken bir okulda %50 Suriyeli olmamalı. Gerekirse öğrenciler farklı servislerle buradan alıp farklı okullara götürülmeli. Türkçe eğitimleri konusunda ailelerin de biraz daha dikkat etmeleri gerekiyor. Aileler Arapça konuşuyor. Tamam, bu doğal ama zaman zaman da çocuklarına dizi izlettirseler bu çok avantajlı bir şey olurdu. Yani bu çocuk ortaokuldan sonra okumasa bile sağlam bir şekilde Türkçeyi bilirse gerçek yaşamında öğrenciye çok faydası olacak. Mesela burada 3. sınıftan çocuklar var. Türkçeyi öğrenmiş anne-babasına tercümanlık yapıyor. Ama 4. sınıfta çocuklar var, üç beş kelimeyi zor biliyor. Bu çocuklar genelde ortaokuldan sonra okumayacak. Ama okumasa bile sıg bir Türkçeyle gerçek yaşamda da çok başarılı olamayacak. Çok iyi Türkçe konuşsun ki iyi bir meslek öğrensin.

1.2. Kategori: Algıları değiştirmeye yönelik sosyal eğitsel etkinlikler

Bu kategori altında “Suriyeli ailelerin eğitime karşı bilinçlenmesini sağlayacak etkinlikler düzenlensin.” ve “Suriyeli veliler için zorunlu Türkçe dil kursları düzenlensin.” kodları bulunmaktadır.

“Suriyeli ailelerin eğitime karşı bilinçlenmesini sağlayacak etkinlikler düzenlensin.” koduyla ilgili olarak M6 kodlu yönetici velilerin de süreçte eğitim alması ve eğitime bakış açılarının değiştirilmesi gerektiğini, başarının zaman aldığını ve bazı sorunları aşmak için zamana ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir. Konuya ilişkin M5 kodlu yöneticinin görüşleri şu şekildedir:

Öncelikle veliler arasında entegrasyonu sağlamak gerekiyor. Görüyoruz ki Türk veliler ile Suriyeli veliler arasında iletişim problemi olmasa dahi sosyal bir etkileşim oluşmamaktadır. Son olarak şunu da önemle belirtmeliyiz. Suriyelilerle Türk vatandaşlarımızın bakış açılarını değiştirmemiz gerekiyor. Türklerin Suriyelileri mağdur ve misafir olarak görmeleri, ona göre hareket etmeleri gerekiyor. Suriyelilerin ise Türk vatandaşları kendilerine yönelik bir tehdit gibi görmemeleri, kendilerini güvende hissetmeleri gerekiyor. Bu bakış açıları değiştiğinde gerekli sosyal etkileşim daha da fazlalaşacak, uyum süreci daha da hızlanacaktır. Bunun sonucunda okullarda yaşanan sorunlar azalacak, tam bir uyum gerçekleşecektir.”

“Suriyeli veliler için zorunlu Türkçe dil kursları düzenlensin.” koduyla ilgili olarak M1 kodlu yönetici Avrupa ülkelerini örnek göstermiş, o ülkelere göçenlerin nasıl önce ülkenin dilini öğrenmeleri gerekiyorsa aynısının Türkiye’ye gelenler için de geçerli olması gerektiğini söylemiş; bu tür kursların sosyal uyum, paylaşım ve eğitim için hayati öneme sahip olduğu dile getirmiştir. M4 kodlu yönetici ailelerin büyük bir çoğunluğunun Türkçe bilmemesinden yakınmış ve bunun özellikle üzerinde durulması gereken bir sorun olduğunu belirtmiştir. Aynı yönetici aslında veliler için Türkçe kurslarının açıldığına, fakat başarıya ulaşmadığına; başlarda katılım fazlayken sonra katılımcı sayısının hızla düştüğüne; ailelerin memlekete dönecekleri düşüncesiyle dil öğrenmediklerine; Türkmen öğrencilerde bu sorunları yaşamadıklarına fakat Suriyeli olup da farklı ana dilleri konuşup Türkçe bilmeyenlerin uyum sorunu yaşadığına dikkat çekmiştir. M13 kodlu yönetici ise anne-babaların çocuklarını Türk okullarında okutmak istiyorlarsa Türkçeyi konuşma ve yazma becerilerinde iyi düzeyde öğrenmelerinin önemli olduğunu dile getirmiş, konuyu anlamayan öğrencilerin ailelerinden de destek görmedikleri durumlarda kendilerini boşlukta hissettiklerine değinmiştir.

1.3. Kategori: Kişisel, sosyal, akademik bütünleşme önerileri

Bu kategoride “Rehberlik faaliyetleri daha aktif olarak işe koşulsun.” ve “Suriyeli öğrencilere öncelikle dil hazırlık kursları düzenlensin.” kodları bulunmaktadır.

“Rehberlik faaliyetleri daha aktif olarak işe koşulsun.” koduyla ilgili olarak M9 kodlu yönetici Türkçe öğreniminin hızlandırılması ve öğrencilerin rehberlik servislerinden daha aktif yararlanabilmesiyle uyum sürecinin daha çabuk aşılacağına inandığını; M11 kodlu yönetici öğrenci velilerinin okula daha sık gelmesi ve gerek sınıf gerekse rehber öğretmenleri ile sürekli bilgi alış verişinde bulunmaları gerektiğini; M12 kodlu yönetici akran zorbalığı ile karşılaşıldığında rehber öğretmenlerin veli ve öğrencileri bilgilendirdiğini, çözüm sürecinin rehber öğretmen, yönetici ve diğer öğretmenlerin iş birliğinde ilerlediğini, alınan kararların tercümanlar aracılığıyla Suriyeli veli ve öğrencilerle paylaşıldığını ifade etmiştir.

“Suriyeli öğrencilere öncelikle dil hazırlık kursları düzenlensin.” koduyla ilgili olarak okul yöneticileri bütün eğitsel ve sosyal uyumsuzluğun temelinde dil bilmeme probleminin olduğunu, bu gerekçe ile öğrencilerin okul içi iletişimde sorun yaşadıklarını, kayıttan hemen sonra bu öğrencilerin mümkünse önce Türkçe öğrenmeleri gerektiğini ifade etmiştir. M3 kodlu yönetici okullarında 3. ve 4. sınıftan itibaren uyum kurslarının düzenlendiğini, bu kursların ilkokul 1. sınıftan önce hazırlık dil öğrenme kursları şeklinde düzenlenirse bütün sorunların önüne geçileceğini, çocuğun bu şekilde Türkçeyi öğrenmiş olarak okula kaydını yaptırmıl olacağını belirtmiştir. Konuya ilişkin diğer yönetici görüşleri şu şekildedir:

Türkçe eğitimi konusunda biraz daha dikkatli olmak gerekiyor. Aileler için de aynı şekilde. Aileler Arapça konuşuyor. Tamam, bu doğal ama zaman zaman da çocuklarına dizi izlettirseler bu çok avantajlı bir şey olurdu. Yani bu çocuk ortaokuldan sonra okumasa bile sağlam bir şekilde Türkçeyi bilirse gerçek hayatta ona çok faydası olur. Mesela burada 3. sınıftan çocuklar var. Türkçeyi öğrenmişler ve anne-babalarına tercümanlık yapıyorlar. Ama 4. Sınıfta çocuklar var, üç-beş kelimeyi zor biliyor. Bu çocuklar genelde ortaokuldan sonra okumayacak. Ama okumasa bile sık bir Türkçeyle gerçek hayatta da başarılı olamayacaklar. Çok iyi Türkçe konuşsunlar ki iyi bir meslek öğretilsinler (M2 kodlu yönetici).

Devamsız öğrencilerin derslerine dönmesi ve okuldan kopan öğrencilerin tekrar okula kazandırılabilmesi için kanaat önderleri mi olur? Yoksa başka bir sistem mi oluşturulur? Bir şekilde öğrencilerin okulla bütünleşmesi gerekiyor. Türkçeyi de öğretilsin sorun çok daha iyi çözülür. Türkçeyi çocuklara öğretecek etkin bir sistemin bulunması gerekir. Nasıl ki Almanya’da

göçmenlerin Almanca bilmesi zorunlu bir eğitime tabi tutulmuşsa burada da çocukların Türkçeyi zorunlu olarak öğrenmesi gerekir. Bu olursa birçok sorun aşılır (M11 kodlu yönetici).

2. Tema: Sosyal duygusal bütünleşme

2.1. Kategori: Sosyal ve kültürel yakınsak alanlar yaratma önerisi

Bu kategoride “Suriyeli ve Türk ailelerin birbirlerine yönelik algılarının değişmesi için etkinlikler düzenlensin.” kodu yer almaktadır.

Bazı okul yöneticileri, ön yargıların yıkılmasıyla oluşacak kültürel ve duygusal yakınlaşmaların her türlü uyumsuzluk problemine çözüm getireceğini düşünmektedir. Türk ailelerin ötekileştirme algısı, Suriyeli ailelerin Türkleri bir tehditmiş gibi algılamaları sosyal kutuplaşmalara ve uyumsuzluklara yol açacaktır. Düzenlenecek faaliyetlerle kültürel, duygusal ve sosyal yakınlaşmalar sağlanabilirse tüm olumsuz algılar ortadan kalkacak hızlı bir sosyal bütünleşme sağlanacaktır. Bu durum da doğal olarak öğrencilere yansıyacak ve entegrasyonun önündeki büyük bir engel de ortadan kaldırılmış olacaktır. Bu konuda M3 kodlu yönetici öğrencilerin okula uyum çalışmalarına ağırlık verilmesinin önemli olduğunu, ancak öncelikle velilerin arasında entegrasyonun sağlanması gerektiğini, Türk ve Suriyeli aileler arasında iletişim problemi olmasa bile etkileşim kurulmadığını ifade etmiştir. M5 kodlu yönetici Türk ailelerin Suriyelileri misafir olarak görmelerinin ve ona göre hareket etmelerinin önemli olduğunu, Suriyelilerin ise Türk vatandaşlarını tehdit olarak görmeyip kendilerini güvende hissetmeleri gerektiğini, bakış açılarının değişmesi durumunda sosyal etkileşimin artacağını ve entegrasyonun hızlanacağını, bunun sonucunda okullardaki sorunların azalacağını düşünmektedir.

3. Tema: Eğitim süreçlerinin yönetimi

3.1. Kategori: Profesyonel çözüm destekleri önerisi

Bu kategoride “MEB’in okullara desteği ve MEB-okul etkileşimi artırılmalı.” kodu bulunmaktadır.

Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyumlarının sağlanmasında MEB’in uzman desteği sağlamasının önemli olduğuna inanan yöneticiler MEB-okul arasındaki etkileşimin artırılmasından yanadır. Suriyeli öğrencilerin okul kayıt süreçlerinden, eğitim planlamaları ve uygulamalara kadar tüm süreçlerde MEBSİS sisteminden yararlanmak, hizmet içi eğitimler almak ve MEB destekli entegrasyon

etkinliklerinin gerçekleştirilmesi okul müdürlerine önemli imkânlar sağlamıştır. M8 kodlu yönetici Suriyeli öğrencilerle ilgili çalışmaları il ve ilçe Millî Eğitim Müdürlüğü şubeleriyle koordineli bir biçimde yürüttüklerini, üç yıl önce mahalle kısıtlamasına dair çözüm önerilerini MEB'e ilettiklerini ve bu yıl önerilerinin uygulanmaya başladığını belirtmiştir.

3.2. Kategori: Eğitimi planlama, uygulama ve değerlendirmede uygun koşullar yaratma

Bu kategoride “Türk ve Suriyeli öğrencilerin akademik değerlendirmelerine dayalı sınıflar düzenlenmeli.” kodu bulunmaktadır.

Suriyeli öğrencilerin okullara orantısız dağılımından dolayı planlama ve öğretim süreçlerinin yönetiminde güçlük yaşayan bazı okul yöneticileri, çareyi Türk ve Suriyeli öğrencilerin ayrı okullarda okumasında bulmuştur. Çünkü Suriyeli ve Türk öğrencilerin bir arada okuduğu karma düzen; eğitimin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesinde güçlükler yaşattığı gibi müfredatın uzamasına ve eğitim kalitesinin düşmesine de neden olmaktadır. Konuyla ilgili olarak M2 kodlu yönetici Suriyeli öğrencilerle Türk öğrencilerin sınıflara dağılımında oranlara dikkat edilmesi gerektiğini, düzensizlikler nedeniyle müfredatın yetişmediğini, gerekirse öğrencilerin ayrı okullarda okumasını ifade etmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulguların değerlendirilmesiyle elde edilen sonuçlara yer verilmektedir. Nitel bulgulardan elde edilen sonuçlar; araştırmanın soruları çerçevesinde yorumlanmış ve ilgili literatürle karşılaştırmalı olarak değerlendirilerek tartışılmıştır. Son olarak tezin ana araştırma kaynağı ve katılımcıları olan okul yöneticileri ile öğretmenlere, rehber öğretmenlere ve politika yapıcılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç

Araştırma kapsamında çerçevesinin çizilmeye çalışıldığı gibi Türkiye’de bulunan ilk ve orta düzeydeki devlet okullarında öğrenim gören yaklaşık 2 milyon Suriyeli öğrencinin öncelikle okullarına ve sonrasında içinde bulundukları Türk toplumuna ivedi şekilde uyum sağlamaları çok önemlidir. Fakat bu aşamada uygulamada birtakım aksaklıklar ve sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların doğru tespit edilmesi ve geliştirilecek eğitim politikaları ile kalıcı şekilde çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bu aşamada da okul yöneticilerinin yaşadıkları zorlukların ve karşılaştıkları sorunlar karşısında kullandıkları çözüm yollarının ortaya konmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Bu gerekçe ile tez çalışmasında Suriyeli öğrencilerin öğretim gördükleri ilk ve orta düzeydeki devlet okullarında görev yapan okul yöneticilerinin görüşlerine başvurulmuş, elde edilen verilerden hareketle sonuçlara ulaşılmıştır.

Yöneticilerin görüşlerine göre ülkelerinden göç ederek Türkiye'ye gelmiş olan Suriyeli öğrencilerin en önemli problemlerinin dil bilmek olduğu tespit edilmiştir. Dil bilmeme sorunsalı devamında önce iletişim ve uyum problemlerine daha sonra da öğrencilerin eğitimsel, akademik, sosyal ve kişisel yönlerden içinde bulundukları toplulukta geri kalmalarına neden olmaktadır. Dil bilmeme öğrenciler için önemli bir problem olmakla birlikte velilerin de benzer sorunu yaşadıkları görülmektedir. Velilerin Türkçe, okul yöneticilerinin de Arapça bilmediği durumlarda şahıslar arasında iletişimin kurulması imkânsız hâle gelmekte; bu sorun velilerin okul yöneticileri ve diğer öğretmenlerle iletişim kurmalarına da engel olmaktadır.

Türkçe ile Arapçanın dil bilgisi ve cümle bilgisi yönlerinden farklı olması Türkçenin öğretilmesini zorlaştırmakta, bu durum öğrencilerin akademik başarılarına da olumsuz etki etmektedir. Özellikle Türkçe, Sosyal Bilgiler, Coğrafya, Tarih Din Kültürü gibi sözel içerikli derslerde dersin sözel ifade ve ilişkilerini anlamada güçlük yaşayan öğrenciler, söz konusu derslere karşı akademik uyumsuzluk ve başarısızlık geliştirmekte; bu durum okulun genel akademik başarısını da olumsuz etkileyebileceği söylenebilir.

Suriyeli öğrencilerin akademik performanslarına yönelik diğer araştırmalara göre, öğrencilerin Türkçe ve tarih derslerindeki akademik başarı puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin Türkçe dersindeki başarılarının artması durumunda tarih dersindeki akademik başarılarının da artabileceği sonucuna varılmıştır (Aykaç, 2015, s. 161-174). İslamoğlu (2021, s. 105-145) ise Türkçe dersinde akademik başarı gösteren Suriyeli öğrencilerin buna paralel olarak diğer derslerde de başarı gösterdiğini ifade etmekte, dil ve iletişimde gösterilen akademik performansın diğer akademik alanların hazırbulunuşluğunu ve özgüveni artıldığını belirtmektedir. Öğrencilerin başarısız olması, Arap öğrencileri ile iletişim sorunları yaşaması öğretmenleri de olumsuz etkilemekte, bu okullarda görev yapan öğretmenler motivasyon kaybı yaşayabilmektedir.

İletişim sorunları Türk ve Suriyeli öğrenciler arasında da yaşanmakta, iletişimsel yönden birbirleri ile köprü kuramayan Suriyeli öğrencilerle Türk öğrenciler arasında iletişim sorunları ortaya çıkmakta, bu sorunlar Türk ve Suriyeli öğrenciler arasında hizipleşmelere neden olmakta ve grup çatışmaları ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun devamında öğrenciler arasında problemlerin yaşanmasına

yol açabildiği görülmüştür. Bu konuda yapılan çalışmalar da bu durumu desteklemektedir (Paksoy vd., 2016; Kadan, 2020; Yeşilyurt ve Savaşçı, 2022).

Örneklem olarak belirlenen devlet okullarında Suriyeli öğrencilerin toplam öğrenci sayısına oranı yüzde 24,34 ile yüzde 70,83 arasında değişmektedir. Bu veriye göre bazı okullarda Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerden bile fazla olduğu, bu durumun da kalabalık sınıf sorununu ortaya çıkardığını göstermektedir. Böylesi bir ortamda Suriyelilerin okullara ve sınıflara dengeli ve homojen bir şekilde dağıtılamaması hem okul hem de sınıf düzeyinde sorunlara neden olmakta, okul yöneticilerinin karşısına kalabalık sınıf sorunları çıkmaktadır. Helvacı ve Aydoğan (2011) da bu tür okullarda okul yöneticilerinin Suriyeli-Türk öğrencilerin sosyalleşebilmelerini sağlamak için sosyal kaynaştırma düzeni olan “karma oturma düzeni”ni benimsediklerini, Suriyeli öğrencileri sınıflara dengeli bir şekilde dağıtmaya çalıştıklarını, fakat bu yöntemlerde de zaman zaman güçlükler yaşandığını ifade etmektedir.

Öğretmenlerin kalabalık sınıfları yönetmesi ve öğretimin hedeflenen başarıya ulaşması zorlaşmaktadır. Bu durum okul yöneticileri için de planlama, uygulama ve değerlendirme anlamında önemli bir sorun kaynağı olarak dikkat çekmekte; mevcut sorunlar okul kültürü ve iklimi ile ilgili sorunlara neden olduğu için okuldaki eğitimin kalitesi düşmektedir. Levent ve Çayak (2017, s. 21-46) da yeni okullar açılıp saha genişletilerek ya da taşınmalı eğitim sistemi iyileştirilerek okullara dengeli yerleştirmelerin yapılması durumunda eğitim süreçlerinin daha kolay planlanabileceğini, kontrol edilebileceğini ve Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerine uyum sağlamalarının kolaylaşacağını düşünmektedir.

Suriye ve Türkiye arasında kültürel anlamda benzerlikler olmakla birlikte birtakım farklılıklar da bulunmaktadır. Gelenek, görenek ve toplumsal hayattaki farklılıklar Suriyeli öğrencilerin sosyal hayata uyumlarını zorlaştırmakta; yeme-içme, beslenme alışkanlıkları, sosyal yaşantı, iletişim kurma gibi alanlarda okul içerisinde sorunlar ortaya çıkmaktadır. Mevcut farklılıklara savaş ortamından gelen ve mülteciliğin getirdiği psikolojik yükü kaldıramayan öğrenciler de eklenince okullarda çatışma ortamlarının artmasına, gruplaşmalara ve müfredatın yetişmemesine neden olmaktadır. Buna göre Suriyeli öğrencilerin hem Türk kültürünü öğrenmelerini hem de kendi kültürlerini tanıtmalarını sağlayacak etkinliklerin geliştirilmesinin süreci olumlu olarak etkileyebileceği, farklılıkların bir

çeşit zenginlik olarak görülmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca Suriyeli öğrencilerin okula uyum süreçlerine yönelik yapılacak eğitsel etkinliklerde öğrencilerin yeteneklerine dikkat edilmesi, etkinlikler arasında sanatsal, sportif ve sosyal alanlarda çoklu zekâya hitap edecek olanlara daha fazla yer verilmesi önemlidir. Sanat, spor ve görsellerin evrenselliği birçok problemin aşılmasında etkilidir. Suriyeli öğrencilerin dil sınırlılıkları göz önüne alındığında bu tip çoklu zekâ etkinlikleriyle okula daha kolay uyum sağlayabilecekleri söylenebilir.

İletişim sorunları ve olumsuz algılar sonrasında Türk ve Suriyeli öğrenci velileri arasında artan gerginlik öğrencilere de etki etmekte, bu durum okullardaki huzuru kaçırmakta, Suriyeli veya Türk öğrencilere yönelik çifte standart uygulandığı şeklinde ön yargılar ortaya çıkarmaktadır. Bu durum öğrencilerin öğretim gördüğü okullara karşı güven duygularını zedelemekte; okullarda devamsızlık, akademik başarısızlık, sosyal dışlanma, sınıf düzenini bozma vb. disiplin problemlerine ve grupsal çatışmalara neden olmaktadır. Çakmak (2018, s. 45-58) da sürece velilerin dâhil edilmesi gerektiğini, Suriyeli ailelere okulu ve sistemi tanıtan bilgilendirmelerin yapılmasının faydalı olacağını, velilerin okula daha sık gelerek sosyalleşmelerinin sağlanmasının çocukların uyum sürecini atlatmasına yarar sağlayacağını düşünmektedir.

Araştırmada elde edilen veriler mevcut çatışmaların yukarıda da bahsedildiği üzere kültürel farklılıklar, dil ve iletişim engelleri, gelenek ve görenek farklılıkları, sosyal yaşantılardaki farklılıklar, öğrencilerin arasındaki yaş farklılıkları, akademik uyumsuzluklar ve mülteci olmanın verdiği psikolojik baskılardan kaynaklandığını göstermektedir. Bu sorunlar gruplar arasında hoşgörüsüzlük ve farklı yaşantıları benimseyememe gibi problemlere de neden olması muhtemeldir.

Suriyeli öğrencilerin devam sorunu yaşamaları eğitimi aksatan ve okul yöneticilerinin karşı karşıya kaldıkları önemli bir zorluk olarak dikkat çekmektedir. Öğrencilerin okula devam etmemeleri sosyal ve akademik uyumsuzluk, öğrencilerin içinden geldikleri kültürel değerler, Suriyeli velilerin eğitime bakış açıları, yaşı büyüdükçe çocuklardan eve gelir getirmelerinin beklenmesi ve bu nedenle iş hayatına atılmak zorunda kalmaları gibi nedenlerden kaynaklanabilir. Öğretim süreçlerinde sosyal ve eğitsel uyum sorunlarına rehberlik hizmetleriyle kalıcı ve hızlı çözüm üretilebileceğinin farkında olan yöneticiler, Suriyeli öğrencilerin Türk eğitimi ve toplumuyla bütünleşme sorunlarında rehberlik etkinliklerinin ivedilikle, aktif bir

şekilde işe koşulması taraftarıdır. Okul yöneticileri özellikle kişisel/sosyal, eğitsel rehberlik türlerini; öğretmen-yönetici-veli bütünleşmesiyle işlerlik kazanacak olan müşavirlik/konsültasyon hizmetleriyle birleştirerek haklı olarak daha etkin entegrasyon süreci oluşturulacağına inanmaktadırlar (Aykırı, 2017, s. 44-56).

Bu tez çalışması kapsamında elde edilen verilerden hareketle ulaşılan sonuçları özetlemek gerekirse okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Suriyeli öğrencilerin ve velilerin dil bilmemesinden kaynaklanan sorunlar,
2. Dil yapılarının farklı olması nedeniyle Türkçe öğretiminde yaşanan sorunlar,
3. Akademik başarı düşüklüğünden kaynaklanan sorunlar,
4. Ön yargılar ve gruplaşmalardan doğan sorunlar,
5. Türk ve Suriyeli velilerin algı sorunlarından kaynaklanan sorunlar,
6. Okul ve sınıfların kalabalık olma vb. fiziksel kullanım alanlarıyla ilgili sorunlar,
7. Gelenek-görenek ve kültürel farklılıklardan kaynaklanan sorunlar,
8. Mülteci olma psikolojisinden kaynaklanan sorunlar,
9. Öğrencilerin okula devam etmemeleri veya disiplinsizliklerinden kaynaklanan sorunlar.

Yiğit ve diğerleri (2021) de çalışmalarında okul çağındaki Suriyeli çocukların yaşadıkları uyum problemlerini ele almış, bu tez çalışması ile benzer problem tespitleri yapmışlardır. Yiğit ve diğerleri (2021, s. 472-475) geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin uyum sorunu yaşamalarına neden olan temel problemleri şu şekilde sıralamıştır:

- Suriyeli çocukların Türkçe bilmemesi sebebiyle yaşadıkları iletişim, yani dil problemleri,
- Türk öğrenci ve velilerin Suriyeli öğrencileri benimseyen bir tutum geliştirmek yerine dışlayıcı ve ayrımcı tavır geliştirmeleri,
- Okullar arası uygulama farklılıkları ya da sistemin Suriyeli öğrenciler ya da velileri tarafından yeterince anlaşılamaması, ayrıca okul yöneticilerinin de Suriyeli öğrencilere ve ailelerine öğretim sistemlerini tanıtmada yetersiz kalmaları,

- Yönetici ve öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere sunulan imkânlardan yeterince haberdar olmaması,
- Göç eden Suriyeli ailelerin işsizlik ve mülteci olmaktan kaynaklanan geçim sorunları, ailede üretici nüfusun olmayışı, barınma ve sağlık problemlerinin doğal olarak okula ekonomik ve fizyolojik problemler olarak yansması,
- Suriyeli öğrencilerin, yerli öğrencilerle sosyal uyum sorunlarından kaynaklı sık sık kaygı, dışlanma, saldırganlık, akran zorbalıklarına maruz kalma gibi muamelelerle karşı karşıya kalmaları,
- Öğretmen ve yöneticilerin olumsuz tutum içinde olmaları,
- Suriyeli öğrencilerin ülkelerinde aldıkları eğitimle Türkiye’de verilecek eğitim arasında denklik probleminin olması, denkliği sağlamak amacıyla öğrencilere sınavlar yapılması ve denklik sınavında yetersizlik gösteren öğrencilerin eğitim hakkından yararlanamaması,
- Bazı Suriyeli ailelerin ve öğrencilerin, Türkiye’deki mevcut eğitim imkânlarından haberdar olmamaları ve bu konuda tanıtıcı programların olmaması,
- Suriyeli okul çağındaki çocukların, çeşitli olumsuzluklar nedeniyle eğitimlerine ara vermek zorunda kalmaları, kendilerinden farklı gelişim düzeylerine sahip öğrencilerle aynı sınıfta okumak zorunda kalmaları,
- 2014/21 sayılı genelgede belirtilen kayıt şartlarından bazılarının yerine getirilmemesi veya gerekli belge ve diplomaların eksik olması durumlarında eğitim düzeyini kanıtlayıcı belge eksiklikleri nedeniyle bürokratik engellerin ortaya çıkması,
- Suriyeli öğrencilerin psiko-sosyal ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu ihtiyaçların nasıl karşılanabileceği ile ilgili konularda okul yöneticilerini ve öğretmenleri bilinçlendirmeye yönelik hizmet içi eğitim uygulamalarının olmaması, varsa bile yetersiz kalması; bu nedenle öğretmen ve yöneticilerin yabancı öğrencilerle çalışma konusunda yeterli bilgiye sahip olmamaları,

- Suriyeli öğrencilerin devlet okulları, geçici eğitim merkezleri (GEM), bazı özel okullar ve merdiven altı ortamlarda eğitim almaları nedeniyle eğitim alanında koordinasyonun sağlanamaması,
- Devlet okullarının Suriyeli öğrencilere hizmet verme konusunda hazırlıksız olmaları nedeniyle fiziki alt yapı, donanım ve materyal konularında yetersiz kalması.

Tez araştırması kapsamında okul yöneticilerinin yüzleşmek durumunda kaldıkları zorlukların tespit edilmesi çok önemlidir. Bununla birlikte meslekî tecrübelerini kullanan okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunları aşma anlamında kullandıkları çözüm stratejilerin de ortaya koyulması gerekmektedir. Bu bölümde okul yöneticilerinin kullandıkları çözüm yolları maddeler hâlinde sıralanmıştır:

1. Göç olgusuna hazırlıksız yakalanan okul yöneticileri öncelikle öğretmenleri ile birlikte Millî Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen hizmet içi eğitim programlarına katıldıklarını, aldıkları teorik ve pratik eğitimlerle hem öğretim süreçlerini yönetme hem de güçlüklerle baş etme anlamında kendilerini geliştirdiklerini belirtmiştir.
2. Okullarda uygulanan konsültasyon ve müşavirlik hizmetleri ile sosyal, kişisel ve eğitsel rehberlik türleri; yönetici, öğretmen ve rehber öğretmenler iş birliğinde okul-veli dayanışmasıyla birlikte yürütülmüştür.
3. Suriyeli öğrencilere okulların sportif, sosyal ve eğitsel etkinliklerinde doğrudan görev verilmiş, çocukların bu etkinliklerle sosyal uyum sorunlarının ortadan kaldırılması hedeflenmiştir.
4. Rehberlik hizmetleri içerisinde yer alan “ev ziyaretleri” vasıtasıyla Suriyeli öğrencilerin velileriyle irtibata geçilmiş, bu sayede okul ve veli arasında iletişim kanalları kurularak öğretim süreçlerinde velilerin aktif olmaları ve öğrenciyi takip etmeleri sağlanmıştır.
5. Dil bilmemeden kaynaklanan iletişim sorunları Arapça bilen öğretmenler, gönüllü olarak tercüme desteği veren Suriyeli personeller ya da akıllı telefon vb. araçlardaki tercüme uygulamaları ile geçici de olsa çözüme kavuşturulmuştur.
6. Türk ve Suriyeli öğrenciler için karma oturma düzeni uygulanarak beraber vakit geçirmeleri sağlanmış, bu sayede Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine ve Türk öğrencilerin sosyal yaşantısına uyum sağlamalarının

hızlanması hedeflenmiştir. Bu yöntemle ötekileştirme, ırkçı tavır sergileme, grupsal çatışmalar yaşama gibi sorunlar da çözülmüştür.

7. MEB destekli Suriyeli öğrencilere yönelik eğitim uygulamalarında Avrupa merkezli hazırbulunuşluk testleri uygulanarak Suriyeli öğrencilerin akademik sorunları çözülmeye çalışılmıştır.
8. MEB desteği ve okul yöneticileri, rehber öğretmenler, branş ve sınıf öğretmenleri iş birliğiyle dil öğretimi ve sosyal eğitim kursları düzenlenerek hem Suriyeli öğrencilerin hem de velilerin uyum sorunları tamamen çözülmeye çalışılmıştır.
9. Okul yöneticileri, karşılaştıkları güçlüklerin üstesinden gelebilmek için Suriye ve Mısır kültür-eğitim dernekleriyle dayanışma; Bilkent Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi gibi köklü üniversitelerden eğitim desteği alma yoluna gitmişlerdir (Saklan ve Karakütük, 2022, s. 120-150; Özden, 2021, s. 135-140).

Okul yöneticilerinin karşılaştıkları zorlukları aşmak için kullandıkları çözüm stratejilerine değindikten sonra yöneticilerin, Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum sorunlarını gidermek için ileri sürdükleri çözüm önerileri de listelenebilir. Bu doğrultuda okul yöneticilerinin sorunların çözümü için ileri sürdükleri öneriler şu şekildedir:

1. Suriyeli öğrenciler farklı okullara dengeli bir şekilde yerleştirilmelidir. Bunun sağlanması durumunda hem eğitim süreçleri sürdürülebilir olacak hem de Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine uyumu hızlanacaktır. Bunun yanı sıra bazı okul yöneticileri tarafından bunun mümkün olmadığı durumlarda Türk ve Suriyeli öğrencilerin ayrı okullarda okumasının sorunların çözümüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
2. Suriyeli ailelerin eğitimin önemine karşı bilinçlenmesini sağlayacak etkinlikler gerçekleştirilmelidir. MEB destekli yürütülecek faaliyetlerle ve düzenlenecek uyum kurslarıyla Suriyeli ailelerde eğitimin önemine ilişkin farkındalık sağlandığı takdirde aileler çocuklarına destek olacak, onlarla ilgilenecek, öğrencilerin okularına uyum sağlama süreleri de hızlanacaktır.
3. Suriyeli veliler için zorunlu Türkçe dil kursları düzenlenmelidir. Eğer aileler MEB destekli uyum kurslarında Türkçeyi öğrenebilirlerse bu durum öğrencilere de yansiyacak böylece iletişim sorunu çözülebilecektir.

4. Rehber öğretmenler daha aktif olarak işe koşulmalı, rehberlik hizmetlerine önem verilmelidir. Başarıya ulaşılması durumunda Suriyeli öğrencilerin rehber öğretmenleri ile güvene dayalı bir ilişki kurmaları sağlanacak, öğrenciler sorunlarını dil getirmede zorlanmayacak, yöneticilerin sorunlar karşısında aksiyon almaları kolaylaşacaktır.
5. Doğal çevrede Türkçe öğrenememiş Suriyeli öğrenciler için öncelikle Türkçe hazırlık kursları düzenlenmelidir. Suriyeli öğrencilerin örgün eğitime başladıklarında Türkçe bilerek sisteme dâhil olmaları uyum sorunlarının bir kısmını ortadan kaldıracak, böylece öğrenci başarısı daha çok artabilir.
6. Suriyeli ve Türk ailelerin birbirlerine yönelik ön yargılarını kırarak ve algılarını değiştirecek sosyal etkinlikler düzenlenmelidir. Düzenlenecek faaliyetlerle kültürel, duygusal ve sosyal yakınlaşmalar oluşturulabilirse yabancılık ve öteki algıları ortadan kalkacak hızlı bir sosyal bütünleşme sağlanacaktır. Bu durum da doğal olarak öğrencilere yansıtacak, entegrasyonun önündeki veli kaynaklı olası zorluklar azalabilecektir.
7. MEB'in okullara desteği ve kurumlar arasındaki etkileşim artırılmalıdır. Suriyeli öğrencilerin okullara kayıt süreçlerinden eğitim planlamalarına ve sınıf içi uygulamalara kadar her alanda MEBSİS sisteminden yararlanmanın, hizmet içi eğitimler düzenlemenin ve MEB destekli entegrasyon etkinliklerinin çözüm süreçlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yalçın ve Simsar (2020, s. 1221), Suriyeli öğrencilerin okula uyum sürecinde yaşadıkları sorunları ele aldığı çalışmada erken çocukluk eğitiminde çocukların okula uyumlarında dil ve iletişim sorunlarının en önemli sorun olarak dikkat çektiğini ifade etmektedir. Aynı çalışmada, veli ve çocukların Arapça konuşmalarının diğer öğrenciler ve öğretmenlerle iletişim kurmalarını engellediği, Suriyeli ailelerin yaşadıkları ekonomik sorunların çocukların okula uyumlarını olumsuz etkileyen bir diğer faktör olduğu ifade edilmiştir.

Tez çalışması kapsamında toplanan veriler de dil bilme ya da bilmeme durumlarının Suriyeli öğrencilerin sosyal hayata uyum sağlamalarında önemli bir ölçüt olduğunu ortaya koymuştur. Nitekim okul yöneticileri ile yapılan görüşmelerde dil bilmeyen Suriyeli öğrencilerin süreçte zorlandıkları ifade edilirken Türkmen

kökenli olanların bu durumu kendi lehine kullandıkları ve bu çocukların eğitime uyum sağlamalarının kolaylaştığı belirtilmiştir.

Akranların Suriyeli öğrencilere yönelik kabul edici ve yardımsever tutumlarının onların okula uyumlarını olumlu yönde etkilediği; ancak sınıftaki Suriyeli öğrenci sayısının artmasıyla birlikte okula uyumun zorlaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca Suriyeli öğrencilerin saldırganlık, sosyal kurallara uymama gibi davranış sorunları göstermesinin uyum sorunları sonucu ortaya çıktığı ifade edilmiştir.

Suriyeli öğrencilerin göç öncesi, sırası ve sonrasında yaşadıkları travmatik olaylar okula uyumlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda çocuklara psiko-sosyal destek sağlamanın okula uyum üzerinde olumlu etki yaratabileceği tespit edilmiştir. Ayrıca Suriyeli öğrencilerin gelişim düzeylerine uygun olmayan sınıflarda eğitim almaları sebebiyle seviye farkının ortaya çıkması ve buna bağlı olarak derslere ilgisizlik göstermeleri, okula uyum süreçlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

İlkokul ve Ortaokul düzeyindeki okul yöneticileriyle yapılan görüşmelere dayanan araştırmada, Suriyeli öğrencilerin Türk toplumuna ve eğitim sistemine uyum sağlamaları ve bütünleşebilmeleri için Türkçe öğrenmelerinin kritik bir öneme sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Dil becerileri gelişmiş öğrencilerin sosyal yeteneklerinin de bu süreçte arttığı ve bu sayede uyum sağlamalarının hızlandığı belirlenmiştir. Diğer yandan, dil sorunlarını çözemeyen öğrencilerin çevreleriyle etkileşimde zorluk yaşadığı ve bu durumun sosyal ve akademik uyumlarını olumsuz etkilediği gözlemlenmiştir. Araştırma bulguları, Suriyeli öğrencilere Türkçe öğretiminin yaşamsal bir öneme sahip olduğunu vurgulayarak dil becerilerinin, sosyal entegrasyon ve eğitim başarısı üzerinde kilit bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca Suriyeli öğrencilerin dil farklılıkları nedeniyle okuma anlama, iletişim kurma, uyum sağlama ve devamsızlık gibi sorunlarla karşılaştıkları belirlenmiştir.

Türkçe destek eğitimi alan Suriyeli öğrencilere yönelik yapılan derslerde, PIKTES Türkçe öğretmenlerinin seviyeye uygun içerikler sunmalarına rağmen, akademik başarının ve derse katılımının düşük olması önemli bir problem olarak dikkat çekmektedir. Okul yöneticilerine göre, Türkçe öğretmenleri sınıf içi disiplini

sağlayamamaktan ve Suriyeli öğrencilerin Türkçe'ye karşı direnç göstermelerinden şikâyetçidir. Dil öğretimi, akademik eğitim ve disiplini sağlama konusunda temel bir adım olarak değerlendirilmektedir.

5.2. Öneriler

Tez çalışması kapsamında geliştirilen öneriler; okul yöneticilerine, öğretmenlere, rehber öğretmenlere ve politika yapıcılara öneriler şeklinde dört ayrı başlıkta verilmiştir.

5.2.1. Okul Yöneticilerine Yönelik Öneriler

Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerine ve sosyal hayata uyum sağlamasında okulların yeri çok önemlidir. Buna göre okullardaki tüm süreçleri planlayan ve idare eden yöneticilerin bu duruma karşı hazırlıklı olması ve farkındalıklarının yüksek olması gerekmektedir. Bu gerekçe ile tez çalışması sonunda okul yöneticilerine yönelik geliştirilen öneriler şunlardır:

- Ev ziyaretlerinin çocuğu ve aileyi tanımada önemli olduğu görülmektedir. Bu nedenle sıklıkla aile ziyaretleri düzenlenebilir, okul-veli arası iletişim kanalları güçlendirilebilir.
- Sosyal etkinliklerin, dramanın ve grup etkinliklerinin okula uyumu ve akran kabulünü olumlu etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu nedenle okullarda bu tür faaliyetler düzenlenebilir.
- Türk ve Suriyeli velilerin birbirlerine karşı gelişebilecek olası olumsuz tutum ve davranışları ortadan kaldırmak amacıyla tüm velileri bir araya getirecek ve velilerin kaynaşmasını sağlayacak etkinlikler arttırılabilir.
- Suriyeli öğrencilerin okuldaki kuralları tam olarak bilmemelerinden kaynaklanan problemleri ortadan kaldırmak için öğrencilere ve velilerine yönelik bilgilendirme toplantıları düzenlenebilir.

5.2.2. Öğretmenlere Yönelik Öneriler

Eğitim süreçlerinin tamamında öğrenmeyi yönlendiren, planlayan ve yürüten öğretmenler sürecin temel unsurları olarak dikkat çekmektedir. Buna göre öğrencilerin gerek akademik gerekse sosyo-kültürel gelişimlerinin de öğretmenler vasıtasıyla şekillendiğini söylemek mümkündür. Bu durum Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerine uyum sağlamaları aşamasında da geçerlidir. Bu nedenle Suriyeli

öğrencilerin eğitim aldığı okullarda görev yapan öğretmenlere yönelik geliştirilen öneriler şu şekildedir:

- Öğretmenler Suriyeli öğrencilere yönelik tutum ve davranışlarına dikkat edebilir, öğrencilerin kültürel değerlerine saygı gösterebilir, Türk kültürünü doğru ve iyi temsil edebilir, öğretim süreçlerinde duyarlı davranabilir ve bu konulardaki eksiklerini giderme gayreti içerisinde olabilir.
- Suriyeli öğrencilerin sınıf içerisinde bir arada oturmaları, öğrencilerin grupla hareket etmeleri uyum süreçlerini yavaşlatacağı için öğretmen derslerinde tüm sınıfın dâhil olacağı grupla çalışma yöntemlerine başvurabilir, öğrencilerin sosyalleşebileceği etkinlikler gerçekleştirilebilir.
- Eğitim planlamaları yapılırken okulun ihtiyaçları tespit edilebilir, Suriyeli öğrencilerin Türk öğrencilerle birlikte çalışabilecekleri ortamlar oluşturulabilir, süreçte Türk ve Suriyeli öğrencilerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulabilir.
- Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenirken derslerinde dil sorunlarından ötürü geri kaldıkları dikkate alınarak gerçekleştirilecek etkinliklerde Suriyeli öğrencilerin dil gelişim boyutunu göz önünde bulundurmaya özen gösterilebilir.
- Tüm öğrenciler gibi Suriyeli öğrencilerin de başarıma hissini yaşamaları öğrencilerin kendine güvenlerini ve akranları tarafından kabulünü olumlu yönde etkileyeceği için Suriyeli öğrencilere başarabilecekleri görevler verilmesine önem verilebilir.
- Okul rehber öğretmenleri Suriyeli öğrencilerin yaşadıkları travmaları atlatmaları için öğrencilere ve ailelerine yönelik bireysel ve grupla psikolojik danışma faaliyetleri gerçekleştirilebilir.
- Okul rehber öğretmenlerinin kontrolünde akran danışmanlığı, akran arabuluculuğu, akran öğretimi gibi uygulamalar kullanılabilir.
- Okul rehber öğretmenleri Suriyeli aile ve öğrenciler için oryantasyon seminerleri düzenlenebilir.

5.2.3. MEB'in Suriyeli Öğrencilerle İlgili Politikalarına Yönelik Öneriler

Suriye'de yaşanan iç savaş sonrası gelişen göç dalgasıyla Türkiye'ye gelen okul çağındaki yüzbinlerce çocuğun Türk eğitim sistemine dâhil edilme gerekliliği doğmuş, Millî Eğitim Bakanlığı ihtiyacı karşılayabilmek için bir politika geliştirmek durumunda kalmıştır. Yapılan çalışmalar çok önemli olmakla birlikte süreçte aksaklık ve zorluklarla ilgili geri bildirimlerin yapılması eksiklerin giderilmesi hususunda önem arz etmektedir. Bu nedenle MEB'in Suriyeli öğrencilerle ilgili politikalarına yönelik geliştirilen öneriler şu şekildedir:

- Suriyeli öğrencilerin örgün öğretime Türkçe dil eğitimini iyi düzeyde tamamladıktan sonra başlamaları sağlanabilir.
- Okullarda gerekli durumlarda Suriyeli öğrencilere telafi ve destek ek eğitim imkânları oluşturulabilir.
- Öğretmen ve okul yöneticilerinin Suriyeli velilerle yaşadıkları iletişim problemlerinin önüne geçebilmek için velilere yönelik çalışmalar yapılabilir, resmî işlemlerin gerçekleştirilmesinde tercümanlardan yararlanılabilir ve velilere Türkçe öğrenmeye teşvik edecek çalışmalar arttırılabilir.
- Sosyal hayat farklılıkları dikkate alınarak Suriyeli ailelere Türk eğitim mevzuatı ve çocuk hakları konusunda bilgilendirici seminerler düzenlenebilir.
- Suriyeli öğrenci ve ailelere göç öncesi ve sonrası yaşadıkları travmalara yönelik okul rehberlik birimlerine bağlı destek hizmetleri sunulabilir.
- Sınıf öğretmeni ve Türkçe öğretmeni yetiştiren fakültelerin akademik programlarına ikinci dilde eğitim ve kapsayıcı eğitim konularında ders eklenmesi hususunda ilgili kurum ve kuruluşlarla görüşülebilir ve sürecin yeniden gözden geçirilmesi hakkında güncelleme çalışmaları yapılabilir.
- Proje geliştiricileri okullarda açılan Türkçe kurslarının çalışma yöntem ve teknikleri ile işlevlerinin artırılması noktasında araştırma geliştirme çalışmaları yapmaya teşvik edilebilir.
- Akademik başarı için öğrencileri motive edeceğinden Suriyeli öğrencilerin dersleri anlayabilecek seviyede Türkçe yeterliliğine ulaşamadığı durumlarda okul ders kitaplarının, merkezi sınavlara hazırlık materyallerinin ve sınavların çevirilerle desteklenmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Agcadağ Çelik, İ. ve Vural, F. (2018). Suriyeli mülteci kadınların kuma dramı: Kilis İli Örneği. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(14), 341-382. DOI: <https://doi.org/10.26466/opus.406308>
- Akarpınar, M. (2022). *Göç ve eğitim özelinde Türkiye’de geçici koruma statüsü altında çocuk olmak*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Albakri, T., Z. & Shibli, R. (2019). How to improve sustainability: the critical role of education for Syrian refugees. *Development in Practice*, 29(5), 662-669. DOI: <https://doi.org/10.1080/09614524.2019.1612323>
- Anis, R., Calia, C., Demir, O., O., Doyran, F. & Hacifazlioglu, O. (2021) The psycho-social needs of displaced Syrian youth in Turkish schools: A qualitative study. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 16(4), 1602-1615. DOI: <https://doi.org/10.18844/cjes.v16i4.6025>
- Arar, K. (2020). *Educational administration in the Middle East*. Oxford: The Oxford Encyclopedia of Education.
- Araz, G. (2018). *Anahtar Kelimelerle Eğitim Bilimleri (II. Cilt)*. Ankara: Yargı Yayıncılık.
- Arslangilay, A. S. (2018). The reflection of immigration on school culture: A qualitative study. *International Journal of Instruction*, 11(2), 585-602. DOI: <https://doi.org/10.12973/iji.2018.11240a>
- Aslanargun, E., ve Bozkurt, S. (2012). Okul Müdürlerinin Okul Yönetiminde Karşılaştığı Sorunlar. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 11(2), 349-368.
- Ateşok, Z. Ö. (2018). *Karşılaştırmalı perspektiften uluslararası mülteci rejimi bağlamında mülteci eğitimi ve Türkiye örneği*. (Doktora tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Aydoğan, A. G. (2018). *Okul yöneticilerinin öğretimsel ve yönetsel liderlik davranışları: Polatlı örneği*. (Yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi.

- Aykaç, N. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Genel Tarihçesi ve Bu Alanda Kullanılan Yöntemler. *Turkish Studies*, 10(3), 161-174. DOI: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7842>
- Aykırı, K. (2017). Sınıf öğretmenlerinin sınıflarındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim durumlarına ilişkin görüşleri. *Turkish Journal of Primary Education*, 2(1), 44-56.
- Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Balyer, A. (2012). Çağdaş Okul Müdürlerinin Değişen Roller. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 75-93.
- Banoğlu, K. (2011). Okul müdürlerinin teknoloji liderliği yeterlilikleri ve teknoloji koordinatörlüğü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(1), 199-213.
- Bayır, K., D. ve Aksu, F. (2020). Açık kapı politikasından güvenlik tehdidine Türkiye’de Suriyeli sığınmacılar olgusu. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 8(2), 324-356. DOI: <https://doi.org/10.14782/marmarasbd.789791>
- Bayraktar, R. (2013). Zorunlu Göç’ten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(24), 109-126. DOI: <https://doi.org/10.14395/jdiv117>
- Benek, Y. (2023). *Beden eğitimi ve spor dersine yönelik geçici koruma kapsamındaki yabancı öğrenciler ile Türk öğrencilerin görüşleri ve öğretmen yeterliği*. (Yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Betts, A., & Collier, P. (2017). *Refuge: Rethinking refugee policy in a changing World*. London: Oxford University Press.
- Bezci, B., Hoppyar, Z., Topal, F., ve Tauscher, S. (2020). *Türkiye’de Suriyeli Mültecilerin Eğitimlerinin Entegrasyon Sürecine Etkisi*. Ankara: Karınca Yayınevi.
- Bilen, H. (2023). *Türk okullarında geçici koruma altındaki Suriyeli lise öğrencilerinin vatan algısı: Mardin ili örneği*. (Yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi.

- Birekul, M. (2018). Özel Öğretim Kurumlarında Okul Müdürlerinin Liderlik Rollerini. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(24), 1652-1671. DOI: <https://doi.org/10.26450/jshsr.522>
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. (2018). *Global Trends 2018*. Web: <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5d08d7ee7/unhcr-global-trends-018.html> adresinden 10 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu. (2014). *Sayılarla Dünya Çocuklarının Durumu 2014 - Her Çocuk Önemlidir*. Web: <https://www.unicef.org/turkiye/media/4661/file/SAYILARLA%20D%C3%9CNYA%20%C3%87OCUKLARININ%20DURUMU%202014.pdf> adresinden 5 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Yardım Fonu. (2020). *2019 Yıllık Raporu Yönetici Özeti*. Web: <https://www.unicef.org/turkiye/media/10451/file/UNICEF%202019%20Y%C4%B1ll%C4%B1k%20Faaliyet%20Raporu.pdf> adresinden 10 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- Bostan, H. (2018). Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin uyum, vatandaşlık ve iskân sorunu. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 39-88.
- Büyükkız, K., K. ve Çangal, Ö. (2016). Suriyeli Misafir Öğrencilere Türkçe Öğretimi Projesi Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(3), 1414-1430.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Deneyisel desenler: Ön test-son test, kontrol grubu, desen ve veri analizi (5. Baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, İ., Ökten, C. E., Dama, N., Barkçin, M., Zahed, S., Fouda, M., Tokluca, D. ve Özsharp, H. (2017). *Engelleri aşmak: Türkiye’de Suriyeli çocukları okullandırmak*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Coyne, I. T. (1997). Sampling in Qualitative Research. Purposeful And Theoretical Sampling; Merging Or Clear Boundaries? *Journal of Advanced Nursing*,

26(3), 623-630. DOI: <https://doi.org/10.1046/j.1365-2648.1997.t01-25-00999.x>.

Crul, M., Lelie, F., Biner, Ö., Bunar, N., Keskiner, E., Kokkali, I., Schneider, J., & Shuayb, M. (2019). How the different policies and school systems affect the inclusion of Syrian refugee children in Sweden, Germany, Greece, Lebanon and Turkey. *CMS*, 7(10), 1-20. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40878-018-0110-6>

Çakmak, Ö. (2018). *Okul yöneticilerinin gözüyle Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri (Kilis örneği)*. (Yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi.

Çalışkanoğlu, S. (2023). *Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin sosyal sermayeye ilişkin görüşlerine yönelik fenomenolojik bir çalışma*. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi.

Çelenk, S. (2003). Okul başarısının ön koşulu: Okul aile dayanışması. *İlköğretim Online*, 2(2), 28-34.

Ekici, S., ve Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22. DOI: <https://doi.org/10.20493/bt.71783>

Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların eğitimi: Temel eğitim politikaları*. Ankara: SETA.

Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 26-42.

Erdoğan, Z. (2020). *Birleşik Krallık'ta mülteci entegrasyon politikaları ve ulusaşırı bağların rolü: yükseköğretimde Suriyeliler*. (Doktora tezi). Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.

Eren, Z. (2019). Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre göçmen çocukların eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234. DOI: <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.43815-476805>

- Gökmen, H. (2020). *Suriyeli göçmen öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyon sorunu (Bursa Yıldırım ilçesi örneği)*. (Doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Görgülü, D., Küçükali, R., ve Şükrü, A. D. A. (2013). Okul Yöneticilerinin Teknolojik Liderlik Öz Yeterlilikleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 3(2), 53-71.
- Gülbahar, B. (2014). Okul Yöneticilerinin Öğretim Programlarının Uygulanmasındaki Öğretim Liderliği Rollerini Belirlemeye Yönelik Bir Alınyazın Tarama Çalışması. *Millî Eğitim Dergisi*, 44(201), 83-108.
- Gümüş, E., Kurnaz, Z., Eşici, H., & Gümüş, S. (2020). Current conditions and issues at Temporary Education Centres (TECs) for Syrian child refugees in Turkey. *Multicultural Education Review*, 12(2), 53-78. DOI: <https://doi.org/10.1080/2005615X.2020.1756083>
- Gürsel, M. (2008). *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi Kavramlar-Süreçler ve Uygulamalar*. İstanbul: Eğitim Yayınevi.
- Helvacı, M. A. ve Aydoğan, İ. (2011). Etkili okul ve etkili okul müdürüne ilişkin öğretmen görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 41-60.
- İnsan Hakları İzleme Örgütü. (2015). *Dünya Raporu 2015: Suriye-2014 Olayları*. Web: <https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/syria> adresinden 1 Ocak 2024 tarihinde alınmıştır.
- İslamoğlu, E. B. (2021). *Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Derslerindeki Başarı ile Diğer Derslerindeki Akademik Başarısı Arasındaki İlişki*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi.
- Kadan, Ö. F. (2020). Suriyeli Göçmenler için Büyük Bir Sorun: Dil Engeli. M. Tamer (Ed.). *Suriye Krizi Eksenindeki Göçün, Türk Kamu Yönetimine Etkileri* içinde (ss. 169-182). Ankara: Ekin Yayınevi.
- Karabulut, R., ve Uysaler Y. (2015). *Bıçak Sırtı, Eğitim Bilimleri*. Ankara: Kitapseç Yayıncılık.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.

- Kaya, Ö. S., ve Akgün, E. (2016). Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(4), 1311-1324. DOI: <https://doi.org/10.17051/io.2016.51992>
- Kılıç, Ö. (2018). Stratejik Planlama Süreci ve Edirne Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı Değerlendirmesi. *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 2(3), 1-24.
- Koca, M. (2019). Uluslararası göç ve Türkiye. Y. Daşlı (Ed.), *Sosyal Sorunlarda Güncel Tartışmalar* içinde (s. 187-212). Ankara: Anı Yayınları.
- Koçak, O., ve Gündüz, R. D. (2016). Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 66-91. DOI: <https://doi.org/10.17828/yalovasosbil.288377>
- Kuzgun, Y. (1992). *Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: MEB.
- Küçükahmet, L. (2009). *Program geliştirme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Külekçi Akyavuz, E., Gezeroğlu, E. ve Toma, Ş. G. (2020). Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlarla İlgili Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(1), 1-15.
- Levent, F. ve Çayak, S. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Öğrencilerin Eğitimine Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 21-46.
- Mersin, G., Köprülü, F., Öznacar, B. ve Aydınoğ, D. (2022). Evaluation of the impact of cultural difference on in-school communication according to the opinions of school administrators and parents. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, 13(5), 296-306. DOI: <https://doi.org/10.47750/jett.2022.13.05.027>
- Özdemir, G., Tekin Bozkurt, A. ve Aydın, T. (2015). Okul Yöneticilerinin İnsancıl Yeterlikleri. *İlköğretim Online*, 14(1), 151-163. DOI: <https://doi.org/10.17051/io.2015.41297>
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.

- Özden, F. (2021). *Mülteci Öğrencilerin Okula Uyum Süreçlerine Yönelik Gerçekleştirilen Eğitsel Etkinliklerin İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.
- Paksoy, H., M., Koçarslan, H. ve Kılınç, E. (2016). İç Savaştan Kaçarak Gelen Suriyeli Öğrencilerin Üniversite Eğitimlerinde Karşılaştıkları İletişim Sorunları Üzerine Bir Çalışma. H. M. Paksoy, E. Yildirimci, K. Sarıçoban ve Ö. Özkan (Ed.). *Ortadoğu'daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu* içinde (ss. 87-100). Ankara: Efil Yayınevi.
- Saban, A., ve Ersoy, A. (Ed.). (2017). *Eğitimde nitel araştırma desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Saklan, E., ve Karakütük, K. (2022). Türkiye'deki Suriyeli eğitim çağı çocuklarının eğitim süreçleri üzerine bir çözümleme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 51-76. DOI: <https://doi.org/10.17860/mersinefd.975386>
- Sarı, Ö., ve Önkıl, G. (2007). Eleştirel Düşüncede Entegrasyon Süreci Olarak Eğitim. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 45-52.
- Souad, M., Ramdane, T., & Ghada, T. (2022). Issues in education for Syrian elementary refugee learners in Turkey: A systematic review. *IIUM Journal of Educational Studies*, 10(1), 179-203.
- Şahin, R. (2023). *Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyelilere sunulan eğitim ve sağlık hizmetlerinde yaşanan sorunlar*. (Yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Şimşek, A. (2023). *Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin eğitiminde öğretmen ve okul yöneticilerinin karşılaştıkları sorunlar: Kilis ili örneği*. (Yüksek lisans tezi). Kilis 7 Aralık Üniversitesi.
- Şimşek, D. (2017). Göç politikaları ve insan güvenliği: Türkiye'deki Suriyeliler Örneği. *Toplum ve Bilim*, (140), 11-27.
- Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye'de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 22(86), 127-144.
- Töremen, F. (2001). *Öğrenen okul*. Ankara: Nobel.

- Tunç, B. (2023). *Eğitim sendikaları yöneticilerinin geçici koruma statüsündeki Suriyeli öğrencilerin eğitim-öğretimleri konusundaki görüşleri: Gaziantep örneği*. (Yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi.
- Turan, S., ve Şişman, M. (2000). Okul yöneticileri için standartlar: Eğitim yöneticilerinin bilgi temelleri üzerine düşünceler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 68-87.
- Türkkan, B. (2019). *Uluslararası göç olgusu: Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki ekonomik ve sosyal yapı üzerine etkileri*. (Yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Ulukuş, M. Y. (2023). *Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin Türkiye'ye entegrasyonunda eğitimin etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- Uluslararası Göç Örgütü (2009). Uluslararası göç terimleri sözlüğü. Web: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf adresinden 1 Mart 2024 tarihinde alınmıştır.
- Uyanık, A. (2019). *Mülteci Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Okullardaki Rehberlik İhtiyaçlarının Rehber Öğretmenlere Göre İncelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Yahşi, Z. (2017). *Eğitimde Nitel Araştırma Desenleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yalçın, V., & Simsar, A. (2020). Adjustment of Syrian refugee children into pre-school education in Turkey. *İlköğretim Online*, 19(3), 1214-1224. DOI: <https://doi.org/10.17051/ilkonline.2020.728021>
- Yeşilyurt, Ö. ve Savaşçı, E. (2022). Sığınmacı ve mültecilerin sağlık iletişim sorunları üzerine bir değerlendirme. *İctimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, (Göç ve Mültecilik Özel Sayısı), 286-306. DOI: <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1111405>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (11. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit, A., Şanlı, E. ve Gökalp, M. (2021). Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin okula uyumlarına yönelik öğretmen, okul yöneticileri ve öğrencilerin görüşleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(1), 471-496.

Yin, R. K. (2014). Case study research: Design and methods (5th edition). Los Angeles: Sage.

Yüce, E. (2018). *Geçici Koruma Altında Bulunan Suriyeli Öğrencilerin Okula Uyumları*. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi.

EKLER

EK 1. Okul Yöneticileri için Hazırlanan Görüşme Formu

Okul Yöneticilerinin Görüşleri Bağlamında Suriyeli Öğrencilerin Eğitim-Öğretim Gördüğü Okullarda Karşılaşılan Zorluklar

Bu tez çalışmasında, Gaziantep örnekleme bağlamında okullarında Suriyeli öğrencilerin bulunduğu okul yöneticilerinin (okul müdür ve müdür yardımcılarının) okul yönetiminde karşılaştıkları zorlukları ve bu zorlukları gidermek için geliştirdikleri çözüm yollarını belirlemek amaçlanmaktadır. Bu çalışmayla ilgili görüşlerinizi almanın nedeni, okul yöneticilerinin bu süreçte karşılaştığı zorlukları ve çözüm yollarını belirleyerek, bu yeni süreçte okul yönetimi konusunda alana katkı sağlamak hedeflenmektedir.

Görüşme sürecinde söyleyecekleriniz ve kişisel bilgileriniz gizli tutulacaktır ve tüm veriler bilimsel amaçlı kullanılacaktır. Araştırmadan elde edilen sonuçların, sadece bilimsel ortamlarda paylaşılacağını ifade etmek isterim.

Yahya NASER

Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

-Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz bir soru veya belirtmek istediğiniz bir şey var mı?

-Görüşme sürecinde ses kaydı almama izin verir misiniz? Evet () Hayır ()

-İzin verirseniz görüşmeye başlamak istiyorum.

BÖLÜM 1

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyet:

Yaşınız:

Kıdem Yılıınız:

Yöneticilikteki Kıdem Süreniz:

Yöneticilik görevi:

Eğitim Durumunuz:

BÖLÜM 2

KURUMLA İLGİLİ BİLGİLER

Kurum Türü (İlk/Ortaokul/Lise):

Toplam Öğrenci Mevcudunuz:

Okul mevcudu içerisindeki Suriyeli öğrenci sayısı:

BÖLÜM 3

GÖRÜŞME SORULARI

1. Bir okul yöneticisi olarak, Okulunuzda Suriyeli öğrencilerin bulunması ile birlikte gelişen yeni süreçte, okulunuzdaki eğitim – öğretim konusunda;

- a) Öğrencinin eğitim-öğretim faaliyetleri ile ilgili,
- b) Öğretmenin öğretme süreci ve motivasyonu ile ilgili,
- c) Okul ortamı (fiziki mekân kullanımı) ile ilgili,
- d) Okul kültürü ve iklimi ile ilgili,
- e) Velilerle iletişim süreçleri ile ilgili hangi zorlukları yaşadığınızı düşünüyorsunuz?

Sonda – Yaşadığınız zorluk varsa örnek bir/birkaç durumdan bahsedebilir misiniz?

Sonda – Sizce bu zorlukların oluşma nedenleri nelerdir?

Sonda – Karşılaştığınız bu zorlukların üstesinden gelmek için neler yapıyorsunuz?

Sonda – Çözüm geliştirme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?

2. Bir okul yöneticisi olarak, Okulunuzda Suriyeli öğrencilerin bulunması ile birlikte gelişen yeni süreçte, okul yönetimi bağlamında;

- a) Karar verme süreçleri ile ilgili,
- b) Planlama süreçleri ile ilgili,
- c) Örgütlenme süreçleri ile ilgili,
- d) İletişim süreçleri ile ilgili,
- e) Koordinasyon süreçleri ile ilgili,
- f) Etki etme (liderlik) süreçleri ile ilgili,
- g) Değerlendirme süreçleri ile ilgili zorluklar yaşadığınızı düşünüyorsunuz?

Sonda – Yaşadığınız zorluk varsa örnek bir/birkaç durumdan bahsedebilir misiniz?

Sonda – Sizce bu zorlukların oluşma nedenleri nelerdir?

Sonda – Karşılaştığınız bu zorlukların üstesinden gelmek için neler yapıyorsunuz?

Sonda – Çözüm geliştirme süreciniz hakkında bilgi verir misiniz?

- 3. Genel olarak bu süreçte okulunuzda karşılaştığınız zorluklara ilişkin ürettiğiniz çözümler nelerdir ve çözüm üretme sürecine yönelik herhangi bir hizmet içi eğitim faaliyetine katıldınız mı?**

Sonda – Katıldıysanız bu eğitimin içeriği hakkında kısaca bilgi verir misiniz?

Sonda – Siz bu konuda hizmet içi eğitim almanın faydalı olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?

- 4. Son olarak okullarda karşılaşılan zorlukların giderilmesi sürecinde yapılması gerekenlere yönelik (varsa) diğer önerilerinizi paylaşır mısınız?**

Katılımınız için teşekkürler.

EK 2. T.C. Gaziantep Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü İzin Yazısı

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-34659092-605.01-54056130
Konu : Araştırma İzin Talebi
(Yahya NASER)

25/07/2022

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Gaziantep Üniversitesi Rektörlüğünün 16.06.2022 tarihli ve 199127 sayılı yazısı.

Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Yahya NASER'in "Okullarında Suriyeli Öğrencileri Bulunan Okullardaki Okul Yöneticilerinin Karşılaştığı Zorluklar" konulu Anket Uygulama İsteği kapsamında, İlimiz Şahinbey ilçesinde bulunan ilkökul ve ortaokullardaki görevli yöneticilere yönelik Anket Uygulama İsteği, ilgi yazıda belirtilmektedir.

Bu kapsamda bahsi geçen Anket Uygulama İsteği, Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi kapsamında değerlendirilmiş olup; araştırmacının, araştırmasının bitiminden itibaren 15 gün içerisinde araştırma sonuçlarını 2 kopya halinde CD içerisinde Müdürlüğümüze bildirmesi şartıyla, İlimiz Şahinbey ilçesinde bulunan ilkökul ve ortaokullardaki görevli yöneticilere yönelik Anket Uygulama İsteğinin, eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosu bünyesinde oluşturulan komisyonun uygunluk raporu doğrultusunda uygun mütalaa edilmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde; Olurlarınıza arz ederim.

İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR

Adres : Pancarlı Mahallesi 58007 Nolu Sokak No 8
Şehitkamil/Gaziantep
Telefon No : 0 (342) 280 27 82
E-Posta : gaziantepmem@meh.gov.tr
Kep Adresi : meh@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meh-ebys>
Bilgi için : Müd. Yrd. M. Ali TIRYAKIOĞLU Şef E. YILDIRIM
Unvan : Memur
İnternet Adresi : gaziantep.meh.gov.tr Faks : 3422802847

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meh.gov.tr> adresinden 4cba-929a-360a-ae91-6986 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
GAZİANTEP VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-34659092-605.01-54262836
Konu : Araştırma İzin Talebi
(Yahya NASER)

28.07.2022

DAĞITIM YERLERİNE

Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Yahya NASER'in "Okullarında Suriyeli Öğrencileri Bulunan Okullardaki Okul Yöneticilerinin Karşılaştığı Zorluklar" konulu anket uygulama isteği kapsamında, İlimiz Şahinbey ilçesinde bulunan ilkokul ve ortaokullardaki görevli yöneticilere yönelik Anket Uygulama İsteği, ekli yazıda belirtilmektedir.

Bu kapsamda bahsi geçen Anket Uygulama İsteğiyle ilgili Valilik Makamının 25.07.2022 tarihli ve 54056130 sayılı oluru yazımız ekinde gönderilmiş olup konunun ilçenizde bulunan ilgili okul müdürlüklerine duyurulması ve veli onama formunun imzalı bir nüshasının okul müdürlüklerinde muhafaza edilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

EK:
Yazı ve ekleri
DAĞITIM:
Şahinbey İlçe MEM

BİLGİ:
Gaziantep Üniversitesi

EK 3. Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 07.06.2022-195371

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-87841438-604.01.01-195371
Konu : Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik
Kurulu'nun 06.06.2022 Tarihli Kararları

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 06.06.2022 tarih ve 07 nolu toplantısında alınan 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20 ve 21 sayılı kararlar ekte sunulmuştur.

Gereğini arz ve rica ederim.

Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanı

Ek: Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 06.06.2022 Tarihli Kararları

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSRK98FDUU* Pin Kodu : 06292

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/gaziantep-universitesi-ebys>

Adres : Üniversite Bulvarı P.K. 27310 Şehitkamil / Gaziantep, TÜRKİYE

Telefon : 0 (342) 360 12 00 Faks: 0 (342) 360 10 13

e-Posta : bilgi@gantep.edu.tr Web : www.gantep.edu.tr

- 21) Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 26.05.2022 tarih, 190141 sayılı ve "Bilimsel ve Eğitim Amaçlı (Yahya NASER)" konulu yazısı incelenmiş olup Üniversitemiz Gaziantep Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Aykar TEKİN BOZKURT'un Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde danışmanlığını yürüttüğü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Yahya NASER'in "Okullarında Suriyeli Öğrencileri bulunan Okullardaki Okul Yöneticilerinin Karşılaştığı Zorluklar" başlıklı yüksek lisans tezi çalışmasının Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunca değerlendirilmesi istenmektedir. Kurula yapılan başvuru; çalışmanın amacı, yöntemi, veri kaynakları ve veri toplama araçları açısından değerlendirilmiştir. Kurulumuza beyan edilen belgelere dayalı olarak yapılan incelemeler sonucunda başvuruya ilişkin etik aykırılık tespit edilmemiş olup adı geçen öğrencinin söz konusu yüksek lisans tezi çalışmasını yapabilmesinin uygun görülmesine;

Toplantıya katılanların oy birliğiyle karar verildi.

ÖZGEÇMİŞ

Yahya Naser, Gaziantep Üniversitesi Gaziantep Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünden 2020 yılında mezun olmuş, daha sonra Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında “Okul Yöneticilerinin Görüşleri Bağlamında Suriyeli Öğrencilerin Eğitim-Öğretim Gördüğü Okullarda Karşılaşılan Zorluklar” üzerine çalışmıştır. Yahya Naser, ana dili olarak Arapça, yüksek düzeyde Türkçe ve orta düzeyde İngilizce bilmektedir. 2022 yılından beri Avrupa Birliği Projeleri kapsamında “eğitim yönetimi” alanında çalışmaktadır.

VITAE

Yahya Naser. He graduated from Gaziantep University Faculty of Education, Department of Classroom Teaching in 2020, and later conducted research on "Challenges Faced by School Administrators with Syrian Students in Their Schools" in the Department of Educational Sciences at Gaziantep University Institute of Educational Sciences. Yahya Naser's native language is Arabic, and he is proficient in Turkish and has intermediate-level English skills. Since 2022, he has been working in the field of "education management" within the scope of the European Union Projects.